

ÖMER SEYFETTİN - Hikayeler

- Pireler
- Ask Dalgasi
- Kùlah
- Kùtùk
- Kasagi
- Ant
- Diyet
- Forsa
- Ferman
- İlk Cinayet
- Yeni Bir Hediye
- Pembe Incili Kaftan

PIRELER

ASK filan degil... Hani su "rastlanti" dedigimiz, tarihi yapan, mutluluklari yaratan, yuvalari kuran belirsiz el yok mu?Iste o, beni Rose Mayer'le birlestirmisti. Yirmi yasinda ya vardim, ya yoktum. Küçük köpegim Koton'la Izmir'in ikinci sinif otellerinden birinde oturuyordum. Bir gün karsimdaki odaya, iri mavi gözlü, sarı saçlı bir Fransiz kizi geldi.Kederli oldugu yüzünden belli idi. Otelciye kim oldugunu sordum.

- Paris'ten bir Ermeni doktorunun pesine takilmis, doktorun ailesi kabul etmemis, kovmuslar. Zavalli simdi memleketine dönmek için vapur bekliyor- dedi.

Insanin yirmi yasindayken kalbi ne faaldir! Ben, bu basit serüveni hayalimde büyüttüm. Aglamaktan kizarmis iri mavi gözlü kizcagizin acilarini, üzüntülerini yasamaya basladim. Galiba vapurdan daha çok, para bekliyordu. Çünkü gizlice takip ettigim için görüyordum ki, her gün Fransiz postanesine gidiyor, mektup soruyor. Merdivenlerde, koridorlarda karsi karsiya geldikçe birbirimize dikkatli bakmaya...Sonra "bonjur, bonsuvar" demeye basladik.Nihayet bir hafta içinde dost olduk. Bana basina gelenleri aglayarak anlatti. Teselli verdim. Hayatin felsefesini yaptim. Hiç de toy bir kiz degildi.Her seyi biliyordu. Realistti. Fakat namusuna pek büyük kiymet veriyor, sakın bir ev kadini olmasini her hayali mutluluga tercih ediyordu.Güya ben de onun gibi sessizligi seviyordum.Bir ay geçmeden anlastik. Paris'teki ailesinden para geldiği halde gitmedi.Benimle birlesti. İkinci Kordon'un arkasinda küçük bir apartman kiraladik. Ah bu serbest evlilikler! O kadar mutlu olmustum ki... İçimde kapali kalmis çilgin bir sevinç kumrusunun dem çekerek çirpindigini duyuyordum. Rose, gerçekten hiç sokagi, gezmeyi sevmiyordu. Sabahtan aksama kadar evin isleriyle ugrasiyor, durmak, dinlenmek bilmez bir hirsyla her tarafi, her seyi yikiyordu. Temizlik merakini adeta delilik derecesine getirmisti. O, ben, köpegim, üçümüz de günde üç defa banyo ediyorduk. Geceleri Paris Kahvesi'ne veya sinemaya giderdik. Dönüste, Rose, yorgun argin ayakkabilarimizin altini çamasir sulu suyla siler, Koton'un ayaklarini yıkamakla kalmaz, bazi geceler zavalli hayvancagizi tepeden tırnaga kadar gicir gicir sabunlardı.

Fakat mutluluklar rüyadan baska bir sey midir? Bizim mutlulugumuz da çok sürmedi. Acı bir kederle uyandik. Koton fena halde hastalandi. Yemiyor, içmiyor, oynamiyor, daima yatıyor, zayıflıyor, eriyordu. Rose da benim kadar ümitsizdi.

- Zavalli verem oldu!- diyordu.

Ne kadar veteriner varsa hepsine gösterdik. Kinakina verdiler. İçiremedik. Müshiller, sunlar bunlar hiçbir fayda vermedi. O vakitler Rahmi isminde bir arkadasim vardi. Rose'u yalnız onunla tanistirmistim. Pazar

günleri evimize gelirdi. Felaketimizi, Koton için ne kadar üzüldüğünü gördü.

- Hiç veterinerine gösterdiniz mi?- dedi.

- Gösterdik.

- Hangi veterinerine?

Izmir'in bütün veterinerlerini saydım. Hele bir tanesinin iktidarını, ilmini de övmeye kalktım. Bu veteriner İslam olduğu halde santur mu, keman mı, mandolin mi ne idi, şimdi unuttuğumuz bir çalgi ismi taşıyordu. Rahmi.

- Azizim, köpeğini kaybetmek istemezsen, Avrupalı bir veteriner bul, göster- dedi.

- Veterinerin Avrupalısı ile Asyalısı arasında ne fark olur?- dedim.

- Çok...- diye güldü.

- Ne gibi?

- Köpeğini gösterince görürsün.

Bu öneriyi bir paradoks olarak düşündüm. Ama denize düşen köpüğe sarılır! Felaket zamanında, ümitsizlikte en bos, en çürük temeller üzerine ümit bina etmek ne hoş bir tesellidir. Rose da:

- Boykotaj yapmıyoruz ya... Bir Avrupalı veterinerine gösterelim, belki Rahmi Bey'in hakkı var- demeye başladı.

Sordum, sorusturdum. Punto'da ihtiyar bir İtalyan veteriner varmış. Sigir vebası uzmanıymış. Halsizlikten gözlerini açamayan zavallı Koton'un cesedini kucığıma aldım. Evine gittim. Kapıyı kendisi açtı. Beyaz, çatal sakallı bir adamcagızdı. Galiba sokaga çıkıyordu. Sapkasi basında, bastonu elindeydi.

- Ne istiyor?- dedi.

- Köpek hasta- dedim.

Kalin bastonunu kapının kenarına dayadı. Titrek zayıf elleriyle Koton'u kucığımdan aldı. Gözlerine, ağzına bakti. Sonra tüyleri kokladı. Elleriyle bu beyaz tüyleri araladı. Dikkatli dikkatli bakti.

- Bunun üzerine bir avuç pire koy, iyi olacak!- dedi.

- Ne demek?

- Pire oğlum, bir avuç pire!..

Koton'u uzattı. Aldım. Birdenbire fena halde canım sıkıldı. Terbiyesiz, bunak, iste benimle eğleniyordu.

- Bir ilaç vermeyecek misiniz?- dedim.

İhtiyar gülerek yine münasebetsiz tavsiyesini tekrarladi:

- Bir avuç pire! Yikamayacaksın. Üzerinde kalsın. Bu ilaçtır! Hiddetlendim.

- Benimle eğleniyor musunuz?

- Ne eğlenmek? Doğru söylerim. Baska ilaç istemez bu...

- Bunak herif!

- Ben, ben bunak ha...

- Sen ya...

Canımın sıkıntısından az daha ihtiyari dövecektim.

- Ben bunak ha?

- Hem bunak, hem terbiyesiz! Ben sana insan gibi hasta hayvani getiriyorum, sen gevezelik ediyorsun.

Hani Avrupalıların dehşetli cehaletler karsısında acır gibi donuk bir gülüşleri vardır. İhtiyar İtalyan veteriner bu özel gülüşle beni bastan aşağı bir süzdü. Sonra:

- Haydi bre, kafasız adam, sen anlamaz bir şeyden. Git, benim dedigimi yap. İyi olursa viziteyi getireceksin. İyi olmazsa yine geleceksin. Benim yüzüme "tuh" yapacaksın.

Cevabi beklemedi, kapıyı hızla çekti, önümden uzaklastı. Acaba bu ilacı yapmalı mıydım?

Bir taraftan ihtiyarın "Türk" diye bana önem vermeyip alay edisine kızıyor, bir taraftan hâlâ bu alayı sahi zanneder gibi olusuma hiddetleniyordum. Eve geldim. Rose'a, ihtiyarın terbiyesizliğini söyledim.

- Belki şahidir, bir kere deneyelim- dedi.

- Budala misin?- diye güldüm.

- Ümit bu.

- Pekâlâ.

Fakat pireyi nerede bulmalı? Her gün iki defa yıkanan evde pirenin kendi değil, ruhu bile yoktu. Ertesi gün yine Koton'un hareketsiz cesedini kucagıma aldım. İncir tüccarlarından bir arkadaşımın mağazasına gittim. Pireye ihtiyacım olduğunu anlattım.

- Bizim çuval deposunda bir avuç değil, ordularla bulunur, dedi.

Koton'u bir ekmekle bu depoya biraktik! Üzerinden kapiyi kapadik. Bir gün sonra magazaya Koton'u görmeye gittim. Deponun kapisini açtik. Koton canlanmış, ayaga kalkmisti. Beni görünce eski, mesut zamanlarında olduğu gibi siçramaya basladi. O kadar sevindim ki... Kucakladigim gibi dogru eve kostum. Rose, sevgili köpegimizin tekrar hayata geldigini görünce benden ziyade sevindi.

- Aman pireleri üzerinden uçmasin- dedim.

- Nasil uçurmayalım?

- Yikama.

- Yikamam.

Rose bir hafta sabretti. Hakikaten yikamadi. Koton o kadar canlandı, o kadar istahi açildi ki... Hacimine esit yemekle artık doymuyordu. doktorun, bu nasil etki ettigini hâlâ anlayamadigimiz tavsiyesini alay zannettigime pisman oluyordum. Zavalliya hakaret de etmistim. Fakat itiraf edilen kusurlar hep affedilirler. Mutlulugumuzu tekrar bize veren bu ihtiyara hem af dilemek, hem bakma ücretini vermek ihtiyaci beni rahatsiz etmeye basladi. Bir sabah kalktim, evine gittim. Bu sefer kapiyi genç bir hizmetçi kız açti. Beni ihtiyarin tül perdeli küçük odasına soktu. Maroken bir koltuga uzanmış, beyaz porselenden bir pipoyu içiyordu. Yerinden kalkmadi.

- Nasil köpek, iyi oldu?

- Oldu- dedim.

- Gördün, nasil sende kafa bos! Ben söyler, sen saka sanir!

Yanindaki masanın üzerine bir lira biraktim. Çikarken kendimi tutamadim, döndüm.

- Fakat mösyö -dedim- bizim veterinerler o kadar ilaçlar verdiler, etki etmedi. Pireler nasil etki etti de köpek canlandı?

- Buna senin aklın ermez.

- Niçin mösyö, ben insan degil miyim?

- İnsan ama, baska insan! Cahil adam!

- Fakat ben okudum.

- Sizin veterinerler kadar okudun? Verirler köpege içmek için ilaç! Sacristi!

Fransızca söylemeye basladim. Pirenin nasil etki ettigini anlamaya iyice kararliydim. Ihtiyar Avrupalı gülmeye basladi. Beni karsisina oturttu. Medli Italyan Fransızcasıyla:

- Aç o bos kafanın kocaman kulaklarini!- dedi.

Bu emir, beni öyle sarsti ki, adeta kulaklarimin uzayarak sallandiklarini hisseder gibi oldum. Sag eliyle catal sakalinin birini birakip birini tutuyordu. Ders verir gibi söylenmeye basladi:

- Siz isterseniz muska... Siz istersiniz üfürük... Siz istersiniz ilaç! Halbuki hastaliklarin evvela nedenlerini bulmak lazim. Bu neden bulununca sifa bulundu demektir. Senin köpek hasta. Niçin? Bunu sizin veterinerler düşündü mü? Hayir... Ama yalnız hasta! İlaç lazim... Hayir, nedeni bulmak lazim. Allah dünyada hiçbir hayvani, hiçbir organi görevsiz yaratmadi. En fena hayvanlarin, en muzir mikropların bile görevleri vardır. Dört ayaklı hayvanlar çok tembeldirler, Allah bunların üzerine pireleri koydu. Niçin? Uyandıkları zaman rahatsız olup tekrar uyumamaları için... Bu pirelerin isirmalarından kasınarak hareket, yani jimnastik yapmak için... Siz ne yaptınız? Bu köpeği yıkadiniz. Üzerine kolonya sürdünüz. Vücudunda hiç pire kalmadi. Rahat uyumaya basladi. Uyandı, tekrar uyudu. Uyandıktan sonra onu uyutturmayacak hayvanlar üzerinde yoktu. Uyuya uyuya istahi kapandı. Midesi bozuldu. Yemedi, içmedi, hareket etmedi. Vücudu toksin doldu. Hastalandi. Bir ay daha üzerine pire koymayaydınız açlıktan, halsizlikten ölecekti!.. İhtiyar veteriner, pirelerin hayattaki bütün görevini sirasiyla anlatti. Sonra sineklere, farelere, vizvizlara, kedilere geçti. Küçük buzagıları kosturmak için tabiat, burunlarının dokunamayacağı bir yere, mesela kuyruklarının dibine birtakim yapışkan sokucu sinekler musallat ediyordu. Darwin'in gerçeklerini dinliyordum. Veteriner, sonra organların görevine geçti. Saçın, biyigin, kirpiklerin, kasların görevini söyledi. Sakalın ikinci derecede bir hazim aleti olduğunu anlatırken sasaladım.

- Ah siz Türkler, vücut için, hayat için ne kadar lüzumlu olan organlarını keser, görevlerini bozarsınız!- dedi.

- Ne gibi?

- Mesela koltugunuzun altındaki kilları kesersiniz.

- Onların görevi ne?

- Burnunun içindeki, kulagın içindeki killar gibi onun da görevi var. Koltugun altında adale yoktur. Yalnız ince bir deri. Halbuki cigerlerin uçları burada. Soguktan, sicaktan cigerleri korumak için tabiat, oraya dogal bir kürk koydu...

Yarım saat içinde bütün vücudumuzun kopardığımız dogal küreklerini, düşünmeden kestığımız diğer organlarımızın da hayret verici önemli görevlerini ayrıntısı ile öğrendim. Gerçekten hayatın pozitif esrari bir Asyalinin iman dolu olumsuz kafasına sigacak iş değildi. Rahmî'ye hak verdim! Rose, artık Koton'u yıkamaktan vazgeçti. Sevgili köpegimizin pireleri az zamanda bütün apartmana yayıldı. O kadar ki... Bizi bile eskisi gibi öğleye kadar yatagımızda uyutmuyor, daha günes dogmadan erkence kalkıp kahvaltımızı yemeye mecbur ediyordu.

ASK DALGASI

VAPUR dopdoluydu. Son düdük öttü. İki yandaki çarklar, dar kafeslerinde birden uyanan aliskin ve müthis deniz aygırları gibi, hiddetli bir gürültü çıkararak, kimildandi. Bütün vapur hafifçe sarsildi. Hava

gayet güzeldi. Kadiköy'e gidiyorduk. Sonu leylak renkli sisler içinde eriyen Marmara'nın kubbeli, ince minareli, uzun ve uyumus ufuklarında, büyük ve beyaz kenarlı bulutlar, parçalanmış köpük dağları halinde yavas yavas büyüyor, dağılıyor, toplanıyor, derin çukurlarında, yüksek tepelerinde morluklar, koyu mavilikler birikiyordu. Haziranın yakici güneşi, vapurun, dumanlardan ve yağmurdan esmerlenmiş tentelerine düşüyor, bazı duran ve yine birden esmeye başlayan kararsız rüzgârı sanki iliklastiriyor, sanki ona sarhosluk verici, hareket ettiren suh ve fettan bir sey katiyordu.

Uzak ve bilinmez masal adalarından gelmise benzeyen süt gibi beyaz martılar etrafımızda uçuşuyorlar, çıkardıkları tatlı ve derin sesleriyle şehirde kalmış, kalabalıktan, ugrasmalardan, hirslerden, kederlerden bunalmış zavallı insanları kendi vatanlarına, gerçekten pek uzak, تنها, sakın yerlere biraz ask ve siir tatmak için çağırıyorlardı. Lacivert dalgalar içinde bir masal, bir efsane köskünü andıran Kizkulesi hayalime dokunuyor, ruhumu, hissime beyaz ve aydınlık dualarıyla uyutarak aklımdan bütün çevremin, semtimin yankılarını siliyordu. Artık vapurda olduğumu unutuyordum. Ömrümde her gün birkaç siir okuyan ve düşünen bir adamın, o tuhaf ve hastalıklı hali etrafımı bozuyor, Üsküdar ve Selimiye yakalarındaki evleri, kubbeleri, minareleri, selvileri, hatta koca Tıp Fakültesini ve koca kislaları silerek hiç görmüyor; onların yerine, alanlarından gümüş ve elmas selaleler akan, serin gölgelerinde çıplak ve pembe çiftler öpüşen, balta girmemiş çam ve kayın ormanları yapıyordum.

Gerçekte olmayan, yalnız kendi hayalimde yarattığım bu manzaraya, bu yüce ve büyük manzaraya bakarak, "ah, ask yeri... ah, iste ask yeri..." diyordum. Martıların, "Geliniz, uzaklara, su leylak renkli sislerin öbür tarafına... Orada sizi beyaz çiçekler, ezeli ve yeşil baharlar içinde bekleyen kızlar var, geliniz haydi oraya..." diyen ve pek derinlerden acele acele inleyerek gelen seslerini isittikçe, hayalim bütün bütüne dumanlanıyor, adeta basım dönüyor. Artık pek asagılarda kalan Kizkulesi'nin üstünde seffaf kanatlı binlerce perinin uçtuklarını ve gidilse elle tutulabileceklerini açıkça görüyordum. Ansizin omzuma bir el dokundu. Döndüm.

"Yahu, nedir bu hal, bu dalgınlık ne?"

"Hiç... "

"Beni taniyamadın mı?"

"Sey..."

"Uyan yahu. Ver elini bakayım."

Sıcak ve kuvvetli bir elin, benim haberim olmadan kendi kendine uzanmış olan soğuk elimi sıktığını duydum ve uyanmaya başladım. Fakat hâlâ mahmurluktan kurtulamıyordum.

"Sen ha..."

"Ben ya!.."

Bu, en sevdiğim okul arkadaşlarımdan biriydi. On iki senedir görüşmemistik. On iki sene... Aman Yarabbim! Dün gibi... Hayat gerçekten en uzun olaylarıyla çabuk biten bir sinema seridinden başka bir şey değil! Okulda herkesi güldüren, herkesle alay eden, herkese isim takan, sen ve sevimli arkadaşım çok değişmişti. Kırmızı dudaklarının üstünde sert ve kumral biyıklar çıkmış, sakaklarındaki saçları tek tük ağarmış ve biraz sismanlamıştı. Fakat gözleri... Ne olduğunu bilmediğimiz gerçeği bilinen "birinci sebep"ın insan zekâsına sonsuz bir şekilde kapalı kalacak karanlıkları içinde sönen ruhumuzun sanki en çok bulunduğu bu küçük ve parlak organlar... Onlar hiç de değişmemişti. On iki sene evvel içlerinde gülen mavi nese hâlâ yaşıyordu. Bilmem niçin, uzaklaştıkça muhabbetimiz artan, geçmisten bir yüze rastlamak beni mutlu etti. Seviniyordum. Ve bütün kuvvetimle ellerimdeki sıcak eli sikiyordum. Vapurun üst katında idi. Kanapelerde boş yer yoktu. Vapur, önünden geçen mavnalara sık sık düdük çalıyordu. Herkes süphesiz bir sıkıntı içinde gibiydi. Ortada hiç kadın görünmüyordu. İhtiyarlar uyuklayarak gazetelerini okuyorlar ve yanındakilere kısaca bir şey söylüyorlar. Sismanlar sigaralarını içerek çarkların gürültüsünü dikkatle dinliyorlar, son moda giyimli sık gençler, tek gözlüklerini düsürmemek için dimdik duruyorlar ve dizlerinin burusmaması için yukarı çektikleri ütülü pantolonlarından renkli acırlı çoraplarını gösteriyorlardı. Ama hepsi ihtiyarlamış, yorulmuş, bunamış sanılıyordu. Tüysüz ve tırsalı yüzlerini, karınları ağrıyan gibi, eksitiyorlar; rüzgârdan, kaslarını ve dudaklarını buruşturuyorlardı.

Biz, beyaz boyalı parmaklıklara dayanıyorduk. Arkadaşım. "Bir derdin mi var?" dedi. "Buraya çıkınca seni gördüm. O kadâr dalgındın ki, yanına sokulduğumu duymadın. Ne var kuzum?"

"Hiç, hiç... Dalga geçiyordum." "Ne dalgası?"

Gülerek cevap verdim: "Ask dalgası."

"Daha bekâr misin?"

"Bekârim." Arkadaşımın mavi gözlerindeki eski nese birden soldu. Üçüncü

derecede veremden yataga düşmüş bir zavallıya teselli ve cesaret vermek zahmetine girilmeden nasıl mahzun ve çaresiz bakılırsa bir an bana öyle, acır gibi baktı. Sonra parmaklığa dayadığı elini çekti. Ve cebine soktu. Biraz döndü. Ve ciddileşen gözlerini, gözlerime dikti:

"Hâlâ bekârsın ve ask dalgası geçiyorsun ha" dedi; "Öyle ise azizim, sakın darılma, sen bir serserisin.., Okuldan çıktık çıkali görüşmedik. Sormadan, istersen basımdan geçenleri sana söyleyeyim. Hâlâ ask dalgası geçmene bakılırsa hayatı anlamamış, açık ve bariz gerçeğin farkına varmamışsın. Ve madem ki, gerçeğe bu kadar yabancı kalmışsın, mutlu değilsin ve ölünceye kadar mutlu olamayacaksın."

"Hangi gerçek?" diye gülümsedim.

"Hangi gerçek mi, dedin? Sosyal gerçek... Eger sen bu gerçeği sezebilseydin asla askla uğrasmayacaktın."

Anlamıyor ve hep gülümseyerek:

"Ama niçin?.." gibi yüzüne bakıyordum. O devam etti:

"Her yerde baslı basına bir çevre, bir sosyal vicdan vardır ki, bütün fenlerin, mantıkların, ilimlerin, felsefelerin karsiti olarak, en mutlak ve zalim bir tarzda, hükmünü sürer. İşte bizim semtimizde, Türklerin semtinde de ask siddetle yasaktır. Bir cehennem makinesi, bir bomba, bir kutu dinamit kadar yasak... Bir

Türk on dört yasına girdi mi annesinden, ablasından, kız kardeşinden ve nihayet teyzesinden ve halasından baska bir kadının yüzünü göremez... O halde kimi sevecek? Hiç. Bu çevrenin, bu sosyal vicdanın kuvvetini, dehsetini sana nasıl anlatayım? Adini unuttum, bilmem hangi filozof; Allah'ın insanlar üzerindeki etkisinden, insanlarla ilişkisinden, ahlakından bahsederken. "O, sosyal çevreden baska bir sey degildir..." diyor. Ben bu sözü biraz dogru buluyorum. Eski kutsal kitaplar ile bugünkü yeni dünyayı çeviren Allah her yerde, her devirde dinsizleri, kendisine karsi gelenleri baska sebepler ve baska tarzlarla eziyor. Eskiden Galile'yi yakan kuvvet, bugün Galile'nin o büyük korkunç suçunu ders diye okuyan milyonlarca okul çocuklarına aldirmiyor. Ispanya'da, Ferer'in kafasini delen kursunlar, Fransa'da patlayabilse ihtimal orada ihtiyar ve bunak kadınlardan ve papazlardan baska kimse kalmaz... Iste bu filozof da Allah'imizin, ezeli kanunu isletmek için, hep semti, hep semtin sosyal vicdanini kullandigini görerek o hükmü veriyor. Bu eski karsi konulmaz kanun, her yere, her kitaya, her memlekete degil, hatta her sehre, her köye göre degisiyor. Buradaki iyilik, orada cinayet; oradaki yararlık, burada fenalık sayiliyor; kutsal kitapların bütün dogu, organ degisim kanunlarına inat olarak hiç degismemesi gereken emirlerine bile her yerde baska türlü boyun egiliyor; esasları bir olan Hiristiyanlık, Avrupa'da baska, Amerika'da baska, Afrika'da baska... Islamlık da böyle! Hindistan'da baska, Liverpool'da baska. Buhara'da baska, Türkiye'de baska... Arabistan'a ve Acemistan'a git, oralarda bütün bütüne baska... Iste Allah'imizin Türkiye'deki eski ve karsi gelinmez kanunu, yani sosyal vicdan, aski bütün kuvvetiyle bize yasak ediyor. Türkiye'de kimse sevisemiyor. Ve kimse simdiden sonra sevisemeyecek... Çünkü sevmek için önce görmek lazım. Oysa genç bir kızla yuva yapmak ölünceye kadar mutlu yaşamak için konuşmak, anlasamak, sevismek degil; hatta bir kerecik olsun yüzünü görmek olanaksız... Bu siddetli yasaga karsi duranlar, is devresine girmis anarsistlerin, nihilistlerin, yahut eski zamandaki dinsizlerin sonuna ugrarlar. Sosyal ve acikli bir ölümle sönüp giderler. Lakin kurnazları, yasak olan askin usta kaçakçıları, hirsizliklerinden tıpkı, ihtiyar ve cesur bir bütün kaçakçısı, Yunanlı bir yankesicisi gibi, bıkmazlar. Hep yürek çarpintisi içinde yasalar. Gece tenha yollarda, karanlık bahçelerin süpheli köselerinde rüzgâr, soguk ve rutubet altında saatlerce beklerler ve nihayet korku ile karışık iki anlamsız kelime, tadi asla duyulmayan, acele ve çabuk bir öpme... Hepsi bu! Eski edebiyata Acemistan'dan, yeni edebiyata Fransa'dan gelen ask masalları, siirler ve hikâyeler sifa bulmaz bir frengi gibi bu kaçakçıların bütün varligina geçmiştir. Onlar daima, bir macera ararlar. Kadınların görülmesi pek açık ve belli bir tarzda, dehsetle yasak olan bir semte, zit ve yabancı çevrelerin âdetlerini, mesela sevismek hülyasini sokmak isterler. Kendilerini yabancı ve uzak memleketlerde geçen hayali romanların kahramanları yerine koyarlar. Tabii edebiyat dergilerindeki birçok siirleri okuyorsun. Konu: Gece ve kadın... Oysa Türkiye'de ikisi de yoktur. Türk semtinde gece alaturka saat birden sonra bütün perdeler iner, sokaklar tenhalasir. Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan siçan deligine girer. Gazinolar, balolar, tiyatrolar ve ilah... yani Beyoglu tarafı asla Türk degildir. Orada yabancılar kendi semtlerini, kendi âdetlerini yasalar. Kadınlarıyla kol kola genel bahçelerde, lokantalarda gezerler, konusurlar, eglenirler, gülüsürler. Aralarına, bilinen anlamıyla bir siçan deligi bulamayan Türkler de karışirlar. Masaların basında pineklerler. Yabancıların kadınlarına, yabancı güzelliklere, yabancı göğüslere hasretle bakarlar. Uzatmayalım, Türklerin gecesi yoktur. Sonra yine bu yeni siirlerde boyuna göller anlatilir; hangi göller!.. Istanbul'da Terkos'tan baska göl hatırlamıyorum. Oraya da, eminim, sairlerin hiçbirisi gitmemistir. Özellikle Terkos'un civarında gece barınacak yer yoktur. Yüzlerce misrallerle, uzun manzumelerle anlatılan sevismeler, sevgililer de yalan... Sairin bir sevgilisi var. Fakat nerede! Sair sevgilisiyle konuşuyor, öpüsüyor. Fakat nerede! Ah, ancak hayalinde. Gerçekte sevismek ve genç bir kızla üç dört dakika konuşabilmek ve bugünkü Türk semtinde, balıklârin sudan çıkarak havada uçuşmaları ve bostanlardaki ince kavakların dallarında tünemeleri kadar imkânsizdir. Istanbul ve civarında, degil bir genç Türk kızıyla, geceleyin kol kola gezmek, bülbülleri dinleyerek ask kelimeleri söylemek... hatta gündüz biraz taze görünen annemizle bir arabaya binmek ne kadar tehlikelidir, düşün... Piknik yerlerinde, ah bu zavallı, feci ve gülünç yerlerde de ask mümkün degildir. Kadınlarla erkekler asla birbirlerine yaklasamazlar. Aralarında mutlaka birkaç yüz adım bulunur, birkaç yüz adımdan baska da birkaç düzine polis, semtin sosyal vicdanına ve bilinen yedi baslı tutucu ve cehalet devinin arzusunu yerine getirmek için sanki bu polislerin, milletvekilisiz ve meclissiz ulu bir kral kadar yetkileri vardır. Kızkardeşinize sokakta bir laf söylediginizi görmesinler, rezalet hazirdir. Hemen karakola... Kim oldugunuzu ve konustugunuzun kardeşiniz, yahut anneniz oldugunu ispat edinceye kadar birkaç kilometre

dayak yemezseniz, yine sansiniz varmis demek: Semtimizin dininden, geleneklerinden, âdetlerinden, büyüklerinden, ihtiyarlarından, hükümetin zabitasından fazla bu ask yasagini isteyen kimlerdir, biliyor musun? Kadınlar, Türk kadınları... Bunlar askin ve güzelliğin en korkunç düşmanlarıdır! Disarida kendi milletinden hiçbir kadın yüzü görmeyen erkeklerine, evlerinde de bir bakacak yüz göstermezler. Disaridaki bekçilerin en dehşetlisi evdedir. Mesela hizmetçi alacaklar, değil mi? En çirkinini bulurlar. Çiçek bozugu, büyük agizli, kalın dudakli, çarpık disli, egri burunlu berbat bir sey... Her gün karsinizda gezen, yemeklerinizi getiren bu kizi daha fazla çirkinlestirmek için özel bir yetenekleri, bir dehalari vardır. Kuvvetli ve firlak kalçaları görünmesin diye gayet bol elbise giydirirler. 'Etrafa dökülüyor' bahanesiyle saçlarını simsiki bir yemeni ile baglatırlar. Zavalliyi halis bir orangutana çevirirler. 'Beyin hiç yüzüne bakmayacaksın, yanında laf etmeyeceksin, bir sey sorarsa cevap vermeyeceksin...' tembihlerini vermekte gecikmezler. Bir hizmetçinin aleyhinde bulunurken, 'Çalışkan, temiz, atik kız, ama agzi burnu yerinde' derler. Agzi burnu yerinde olmak onlar için en affedilemez bir cinayettir. Genç kızlarla görüşmek ve sevmek asla mümkün olmadigından "evlenmek" meselesi de onların elinde bir madendir. Istedikleri gibi isletirler. En birinci emelleri oğullarına, yahut kardelerine çirkin bir kız almaktır. Tanımadıkları evlere görücü giderler. Ve erkeklerin birçoğu daha hâlâ bilmezler ki, bu görücü hanımlar güzelden ziyade bir çirkin ararlar. Ve mutlaka da bulurlar. Güzel bir kız alırlarsa kardelerinin yahut oğullarının onu seveceğini, onun lafini dinleyeceğini ve sonra kendi pabuçlarının dama atılacağını düşünmek onları çıldirtir. Güzellikten dehşetle ürkerler. Bunun için İstanbul'da koca bulamayan, evde kalan kızların yüzde doksani en güzeller, en cazibeliler, en sevimlileridir.

Bu zavalli güzel Türk kızlarını görücü hanımlar beğenmez. 'A, kardes, çok güzel ama seytan gibi çok bilmiş... Biz oglumuza ecinni değil, kız almak isteriz' derler. Kimine alafranga, kimine siska, kimine sirret gibi kusurlar bulurlar. Istedikleri tombul beyazca, sessiz, miyminti, budala, cahil, islanmış tavuğa benzeyen kızlardır. Böyle bir kiza rasgeldiler mi, 'Ah, iste bir melek!' diye haykirirlar ve baslarlar oğullarına, kardelerine abartarak anlatmaya... Zavalli erkek talihin kendine bir peri gönderdigine inanır ve zıfıf gecesi kalın duvagi kaldırınca karsısında 'Adiniz ne efendim?' sorusuna cevap veremeyen saskin, temiz, beyaz ve biçimsiz bir et yiginından baska bir sey göremez. Erkeklerini, hiçbir fırsat kaçırmayarak, güzel görmekten, asktan, sevmekten mahrum birakan bu kadınlar, aynı zulmü kendi cinslerine de yaparlar. Tanıdıkları bir kadının basından kazara bir macera geçer, mesela bir 'mektubu' yakalanır, yahut da kocasından bosanıp diğeri birine varırsa hepsi birden ona darilirlar ve dehşetle afaroz ederler. Aradan uzun seneler geçer, o kadını sokakta gördüler mi; yollarını degistirirler, bazıları yüzüne tükürmeye kalkar, en insafilari biraz acir, 'Ah, zavalli kötü oldu, alninin yazisi imis' der. Semtimizde, 'Bir kadının en birinci görevi güzel olmaktır' sözünün nasıl tehlikeli

bir yalan olduğunu pek iyi bilen anneler, kızlarını, ellerinden geldiği kadar güzellikten, suhluktan, süsten, serbestlikten alikoyarlar. Bu annelerin sokaga çıkarken kızlarının kulaklarına fisildadıkları öğüdün degismez modeli budur: 'Kızım! Peçeni indir. Ellerini çarsafın içine sok. Basını öyle yukarı kaldırma, asifte diyecekler. Önüne bak. Fransız karıları gibi zip zip yürüme. Yavas, yavas. Gögsünü ileri çıkarma, arkamıza takılacaklar. Sana azgın diyecekler. Adın çıkacak. Evde kalacaksın, vs. vs...' Sonra, tanışan, görüşen her aile, sanki birbirlerinin dogal müfettisleridir. Sakin bir aile içinde küçük bir ask macerası geçmesin. Rezalet, dedikodu birden göklere çıkar, kahramanlarını tefe korlar. Oğullarının ve kızlarının gizlice görüşmelerine, mektuplasmalarına aldirmayan; göz yuman annelere bütün tanıdıkları, yine birden darilir; 'Ah, ayol kadın bu yastan sonra boynuz dikeyor...' diye ondan igrenirler.

Bazı yeni romanlarda gösterilen, Türkiye'deki bilinen kibar dünyasına gelince... Bu dünya, bütün bütün bir hayal ürünüdür. Türklerin arasında eskiden de, şimdi de ayrıcalıklı bir sınıf yoktur. Olay büyücek memurların, eski devirden kalma pasaların ve bir parça zengin olanların aileleri, yapay bir kibar dünyası

yapmaya çalisirlar ve esaslarini feda ederek sözde Batılilasirlar, Frenklesirler. Fakat netice? Bütün semt onlara düşman olur. Bir mahallede böyle, kadınlari, nikah düşen akrabalarına görünen bir aile oldu mu, evvela, 'Kötüler!..' lakabi takilir, sonra boykotaj baslar. Böyle kozmopolit ailelerin etraflarında yükselen nefret ve tecavüz sesleriyle bütün mutluluklari söner. Yerlerini, yurtlarını terk etmeye, kırlara, uzak ve تنها köşklere, üçra yalılara çekilmeye mecbur kalirlar. Evet, yeni siirlerdeki göller, geceler, asklar gibi, yeni romanlardaki o nikâh düşen akrabalarına, erkeklerinin arkadaşlarına çıkan kadınların vücudu yalandir. Uydurmadir. Bu romanlar Batı romanlarının gölgelerinden, tekrarlarından, tercümelerinden taklitlerinden baska bir sey degildir. İstanbul'da kadınlari, yabancı ve nikâh düşen erkeklere gözüdür bir Türk ailesi bana gösterilsin, bes senelik kazancimi vermeye şimdi hazirim. Bu romanlarda anlatılan Avrupalılaşmış aileler, meshur sanatkarlarımızdan Kel Hasan'ın ve Abdi'nin özel ve yazarı bilinmez piyesleri kadar hakiki Türklüğe aykırıdır. O tiyatrolarda usagin, hanımların yanına zirt zirt çıkması, 'Oh kaymak' diye süt ninelerin göğüslerini sıkması gerçekte Türk aileleri arasında nasıl imkânsızsa ve bu rezaletler nasıl son derece uydurma seylerse, yeni romanlardaki yabancı erkeklerin ellerini sikan, kocalarının yanında açık saçık, örtüsüz ve çarsafsız, hatta bazen dekolte, yabancı erkeklerle konuşan kadınlar da öyle kaba, münasebetsiz, gerçeğe taban tabana zıt, soguk ve sahte hayallerdir.

Uzatmayalım, şimdi bana cevap ver. Böyle diniyle, gelenekleriyle, âdetleriyle, kanunlarıyla, hükümetleriyle, zabitasıyla, aile kurumuyla, hatta kadınlariyle aski yasak eden, nikâh düşen erkek ve kadini asla birbirine göstermeyen bir semtte ask aramak, sevismek inadi serserilik değil de nedir? Böyle bir çevrenin sosyal vicdanına karşı gelmek, en kuvvetli ve muazzam hükümetlere karşı anaristlik etmekten daha delilik, daha çilginlik değil midir? Çok akilli sandığım senin de hâlâ bu imkânsız hayal ile ugrastığını gördüğüm için çok canım sikildi. Ah zavallı dostum, sen şimdiye kadar piyangoyu çekmeli, kismetine düşen et yigintisine, et tarlasına razı olmalı, orduya askercikler yetistirmeliydin... Ve ancak böyle mutlu olabilirdin. Halbuki sen hâlâ ask dalgası geçiyor, sonu bulunmaz bir ümitsizlik çölüne, içi lav dolu bir cehennem uçurumuna, arkasında ates fiskıran yanardağlar saklı uzak, aldatıcı, suni bir seraba kosuyorsun. Bilsen sana ne kadar acidim..."

Vapur Kadıköy'e gelmişti. Arkadasimi dinlerken, ökçelerimin üzerinde kalmış, hafifçe parmakliga oturmustum. Dogrudum. Sag ayagim fena halde uyusmustu. Yere basamıyordum.

"Biraz dur kuzum" dedim, "ayagim uyusmus. En sonra çıkariz."

Gülüyor, "Ayagin değil, galiba beynin uyustu" diyordu.

Vapur iskele tarafına egilmisti. Üstten ve alttan adamlar çikiyordu. Günes kalın bulutlar altında kaybolmuş, hava esmer bir demir rengi bağlamış, aglamaya hazırlanan, içi yas dolu dargin ve soluk bir göz gibi suskunlaşmisti. Çikanlara bakıyordum. Yarım saat evvelki tatlı dalgami korkunç bir fırtınaya çeviren arkadaşimin söylediklerini, fertlerini ikiye ayıran, asktan ve sevismekten mahrum bırakan, annelerini, karılarını, kızlarını hapsederek asırlarca daldığı rüyasız ve granit uykusundan asla uyanmayan bir kavmin, bir toplumun sonu ne olabileceğini düşünüyor; dar tahtalar üzerinde korkak bir dikkatle hızlı hızlı geçenlerin sessiz sedasız çıkışlarını, ürkek bir hayvan sürüsünün acele kaçısına benzetiyordum. Bunların içinde hiç dişi yoktu. Çoluk çocuk, ihtiyar, genç, zengin, fakir, hepsi erkekti. Elimle dizimi ogusturarak,

"Vapurda hiç kadın yokmuş" dedim. Arkadasim yine güldü ve cevap verdi:

"Sabirli ol... Onların erkeklerle karismaları yasaktır. En sonra çıkarlar..."

Vapur tamamiyla bosalmisti. Biz hâlâ davlumbazin üstünde, beyaz parmaklikta idik. Bacagimin uyusmasi geçmemisti. Arkadasimin yaninda topallayarak iskeleye dogru yürümeye basladim.

Artik simdi kadinlar da, her taraflari örtülü koyu siyah çarsaflarinin altında sanki sangirtlari isitilmemek için pamuklara sarilmis gayet agir ve gizli esirlik ve zulüm zincirleri tasiyan lanetlenmis, hayattan kovulmus, hasta ve dilsiz hayaletler gibi sendeleyerek, titreyerek yavas yavas çıkıyorlar ve baslarini önlerine egerek düsmemek, bir seye dokunmamak, birbirlerine çarpmamak, yanlis bir adim atmamak için kalın ve kara peçelerinin altında bastiklari yeri görmeye çalışıyorlardi...

KÜLAH

MISTIK, katmerli bir göçmendi. Bulgaristan'da dogmus, büyüyüp biraz akli basina gelince hemen, sinirin on dakika ötesine kapagi atmisti. "Türkiye degil mi? Siniri geçer geçmez Bagdat'a kadar hepsi ayni!" diyordu. Az zamanda Babyak'taki Türkçe bilmez Pomaklarin akil hocasi oldu. Bulgaristan'da kalan akrabalarıyla mektuplasmaya gerek yoktu. Onlarla, Bulgar sinir karakolundaki nöbetçinin süngüsü altında, küçük bir hediye karsiliginda, saatlerce oturup konusabilirdi. Kumazligi sayesinde, memleketinden çıkmadan göçmen olmustu. Hatta içtigi "Karasu" bile dogdugu kasabadan geçiyordu. Fakat bir gün Babyak bölgesinde "sinir düzenlemesi" yapıldi. Yerlestigi köy yine Bulgarlara kalınca, yuvasini bozmaya mecbur oldu. Bu sefer sinir kenarının içerilere esit olmadigini anladı. Nevrekop'a kadar indi. Dört bes sene geçmeden Balkan Harbi patladı. Hemen annesiyle Istanbul'a kaçti. Dimetoka'nin övgüsüyle kulaklari dolmustu. Kalkti, oraya gitti. Bir köye yerlesti.

İçinden, "Artık biz ölünceye kadar savas olmaz!" diyordu. Köyünün kahvesinde 1. Dünya Savasi'nin haberlerine inanamadi. Fakat...

"Vay anasini! Yalan be!" diye haykirdi.

"Sinir düzeltilecek!" deniyordu. Gerçekten bu sinir düzeltildi. Mistik'in göçmen gibi yerlestigi köy yine Bulgarlara geçti. Bereket versin ihtiyar annesi ölmüştü. Gamsiz bir serseri tasasizligi ile, tek basina Ergene Köprüsü'nü asarken "İlki de Sam, sonuncusu da Sam" dedi. Bu kadar kısa bir zaman içinde, "birbiri üstüne dört defa göçmen olmak" onun yerlesmek heveslerini söndürmüştü. Gözünü yumdu. Anadolu'ya atildi. Aldatılabilecek milyonlarca saf adamlar arasında kalınca, Sam'i falan unuttu. Sehir sehir, kasaba kasaba dolasmaya, ticaret etmeye basladı. Önüne gelene külah giydiriyordu. En kârli buldugu ticaret, hayvan alim satimi idi. Bir kasabadan alinan atin, yahut esegin pahasi, en yakin kasabaya götürülünce degisiveriyordu. Bu pahayi, Mistik, kumazligi sayesinde degistiriyordu. Kırmızı kusaginda, Rumeli'ndeki tabancasinin yerine sokulu kara kilifli makas, her hayvanin degerine yüzde altmış ilave ederdi. En miskin bir beygiri alınca tirmaklarini temizler, yaglar; yelesini, kuyrugunu Bati tarzinda keser, düzeltirdi. Sonra,

torbasındaki o kimseye göstermediği, kimseye ismini söylemediği siyah ottan bir tutam yedirince zavallı hayvani yirmi dört saat saha kaldırır, gözlerini parlatır, azgın bir ejderha haline sokardı. Lakin at pazarlarında sürekli karsısına çıkan bir rakibi vardı. Onun alacağı hayvani artırır, en kâr bırakacak fırsatları elinden kapardı. Herkesin "Molla" diye çağırdığı bu herifin ismini bilmiyordu. Yerden yapılı, çember sakallı, kalın çatık kaslı, kırk beslik bir softaydı. Küçük siyah gözleri hep önüne bakar, ince beyaz sarıklı kalıpsız fesinin altında tıraslı kafası, geniş ensesi terden pırıl pırıl parlardı. Mistigin beğenmeyip bıraktığı en miskin, en hasta, en ihtiyar hayvanları bile alıyor, bir gün içinde gençleştiriyor, kuyruğunu, yalesini kesmeden, seklini değiştiriyor, gözlerini parlatıyor, sahlandiriyordu.

Mistik, henüz geldiği kasabanın hanından girerken yine bu herifi gördü. Yeni bir zarara uğramış gibi birdenbire canı sıkıldı. Ama bozuntuya vermedi.

"Merhaba Molla!" dedi.

"Merhaba..." Simdiye kadar hiç konuşmamışlardı.

"Hayvan almaya mı geldin?"

"Sana ne?"

...

"Neye geldimse geldim."

Mistik, kirli zayıf elini seyrek sarı biyıklarına kaldırdı. Çakır gözleri bakacak yer bulamadı. Renksiz dudaklarını kısarak gülümsedi:

"Ortak olalım be" dedi.

"Olalım."

Molla da gülümsedi. Döndüler. Hanin avlusuna doğru yan yana yürüdüler. Kahvenin önündeki eski siraya oturdular. Ayaklarının dibinde iri, alacalı bir tavuk "gut, gut, gut" diye civcivlerini gezdiriyordu. Pazar yarındı.

Mistik koynundan tütün kesesini çıkardı. Mollaya uzatırken, siranın yanındaki pencereden içeriye bağırdı:

"Bize iki kahve getir."

Molla:

"Ben oruçluyum!" dedi.

Mistik anlamadı:

"Ramazanda miyiz yahu?"

"Hayır."

"Üç aylarda miyiz?"

"Hayır."

"Ee, bu ne orucu?"

"Ben bütün yıl bir gün yer, bir gün tutarım!"

"Sahi mi?"

"Vallahi."

Mistik tütün kesesini tekrar koynuna soktu. Egildi, camsız pencereden kahveciye:

"İstemez, kahveleri yapma" diye seslendi.

İçinden, "Bu gebesin kafasına ben bir külâh geçiririm!" dedi. Kendisinin dindarlığından, küçükken hafızlığa çalıştığından, ama hastalandığı için vazgeçtiğinden, babasının yirmi yedi defa Hacca gittiğinden bahsetti. Molla yere bakarak dinliyor, basını sallıyor, inanıyor, Rumelilerin sağlam Müslüman olduklarını söylüyordu. Mistik sordu:

"Sen nerelisin?"

"Kayserili."

"Kayseri nerede?"

"Bu tarafta."

Molla, kısa parmaklı tombul eliyle hanın kapısını gösteriyordu. Mistik, geldiği ciheti hatırlayarak:

"Konya tarafında mı?" diye sordu.

"Hayır canım, daha yukarılarda..."

Mistik, Kayseri'nin nerede, hem de ne olduğunu pek iyi biliyordu. Rumeli'nde bıraktığı çiftlikleri de anlattıktan sonra yaptığı kapıyı yeterli gördü. İşlere geçti. Konuştular, anlaştılar. O günden itibaren ortaklığa karar verdiler. Kârâ, zarara, sermayeye ortak oluyorlardı. Mistik yine içinden, "Ben sana bir külâh giydireyim de, gör!" dedi:

Ertesi gün pazarda hayvanları beraber sattılar. Mollaninkiler daha genç, daha dinç duruyordu. Birkaç gün daha burada kalıp çürük hayvanları toplamak için sözleştiler.

İkisi de aynı anda, karşılıklı birer küçük odada yatıyorlardı. Bir gece Mistik'in oda kapısı vuruldu. Kalktı, sürmeyi çekti, açtı. Baktı ki ortagi...

"Hayirdir insallah, Molla?"

"Sabahleyin ben bir köye kadar gideceğim. Sana simdiden unutmadan söyleyeyim. İyi bir is var."

Mistik gözlerini daha ziyade açtı:

"Ne?"

"Valinin çocuğu için benden bir beyaz esek istemislerdi. Seksen liraya kadar satabileceğiz."

"Ne?"

"Ben yarın burada yokum: Sen ara, bulursan otuz, kırk, hatta elli lira bile ver. Mutlaka al."

"Beyaz esek olur mu?"

"Olur ya..."

Mistik sasaladı. "Saka mi ediyor?" diye sofu ortaginın yüzüne dikkatle bakti. Hayır, ciddi idi. Sordu:

"Peki, burada bulunur mu?"

"Ne bilirsin, belki bulunur."

"Pekâlâ, yarın ararım."

Molla, saf bir ortak samimiyetiyle ona akıl öğretti:

"Buranın en birinci cambazi Hacı Hüseyin'dir. Sen tanımazsin. Simdi çok ihtiyar olduğu için evinden çıkmaz: Sadırvanın karsısına gelen sokaktan git, git, git. Orada birine sor, gösterirler. Çiftlik gibi bir ev. Pazara gelmez... Oturduğu yerde cambazlık eder. Ondan iste. De ki: 'Aksama kadar bana mutlaka bir beyaz esek bul...' Elli liraya kadar vaat et"

"Pekâlâ"

Mollanın agzından sert bir raki kokusu çıkıyordu. Küçük lambanın hafif aydınlığı ile gölgelenen yüzünde yorgun bir nese vardı. Gözleri dumanlıydı. Mistik, ortaginın gündüz oruçlu olduğunu hatırladı. Biraz iltifat etmek istedi:

"Keske beni de iftara davet edeydin! Beraber içerdik..."

Molla reddetti:

"Hâsâ!.. Ben ömrümde bir damla agzıma koymamışım, elhamdülillah..."

"Peki, bu koku ne be?"

"Disim agriyor, raki ile agzımı çalkaladım."

"Ya!"

"Evet."

"Öyleyse Allah rahatlık versin!"

"Sana da..."

Mistik, odasının kapısını kapayınca yine "Gidi gebes seni!.. Ben sana bir külâh giydireyim de, gör!" dedi. Ayakta duramayacak kadar sarhos olduğu halde, yine sofuluk taslayıp ömründe agzına bir damla koymadığını söylemesi, Mistik'in sanki gururuna dokunmuştu. "Beni aptal yerine koyuyor ha!" diye ellerini kalçalarına dayadı, durdu. Gözlerini küçülterek yere bakti: "Suna bir külâh... ilk fırsatta bir külâh..."

Döndü. Kapiyi sürmeledi. Soyunmaya başladı. Kendisi de "sıtma tutmasın" diye torbasında daima birkaç sise konyak gezdirirdi. Onun için kafası gündüzden tutkundü. Hemen uyuyuverdi.

Sabah olunca kahvesini içmeden dışarı atıldı. Sokakların inek, öküz, kaz, koyun kalabalığı içinde yürüdü. İhtiyar Cambaz Hüseyin'in evini buldu. Bu ak sakallı, kısacık boylu, seytana benzer bir adamdı. On altı yaşında bir çocuk kadar çevikti. Yürürken zip zip siçriyordu.

Mistik selamdan sabahtan sonra beyaz bir esek istediğini söyledi. İhtiyar, böyle bir hayvanın bulunacağını ümit etmiyordu. Elli senedir cambazlık ettiği halde, ancak ömründe bir defa beyaz esek görmüştü.

"Ama, ara sıra bir ugra" dedi, "Kismetin varsa bulunur."

"Aksamları ugrarım."

"Ne zaman istersen..."

Mistik o gününü aksama kadar hayvan aramakla geçirdi. Kelepire benzer bir şey bulamadı. Ortağı Molla, gittiği yerden gelmemisti. Aksama yakın canı sikilmaya başladı. Beyaz esegi bulup bulmadığını anlamak için değil, sırf kendisiyle konuşup bilgi kapmak için ihtiyar cambazın evine gitti. Kapiyi vurdu, karsısına çıkan Hacı Hüseyin:

"Oğul, senin talihin varmış!" diye bağırdı. "Bir beyaz esek buldum."

"Ne çabuk?"

"Sen gider gitmez, sismanca, simsiyah bir Arap geldi. Ama, tuhaf bir Arap. Basında yeşil bir hacı sarığı... Ben Hicaz'da askerlik ettiğim için Arapça bilirim. Arapça konuşmaya kalktım. 'Gurbette unuttum' dedi. Allah kimseyi gurbete düşürmesin! İnsan anadilini bile kaybediyormuş! Bu zavallı hacı parasız kalmış. Yedegindeki süt gibi beyaz esegi bana sattı. Kırk liraya aldım."

"Çok be!.."

"Ne yapalım? Sen elliye kadar ver demedin mi?"

"Çok iyi canım! Nerede bakalım, bir görelim."

"Gel... Ahirda."

Mistik, sık adımlarla hızlı hızlı yürüyen ihtiyarın arkasına takıldı. Dis avluyu geçti. Geniş bir âhıra girdi. Kösede hakikaten süt gibi bembeyaz bir esek duruyordu.

"Çok güzel yarın gelir, alırım" dedi.

"Simdi niye almiyorsun?"

"Yarın sabah, dedim ya... Aksamin hayiri, sabahın kötülüğünden beterdir."

"Olur, sabahleyin gel."

"Günes doğarken..." dedi.

Çıkarken avlunun çitlerine, kapının kenarlarına, ahırın saçaklarına çaktırmadan dikkatli dikkatli baktı: Gözleri sokagin karmakarışık izlerinde, hana dönerken, "Bu fırsatı kaçırmamalıyım!" diyordu. İste beyaz esek bulunmıştı. Bunu Mollanın haberi olmadan alıp valiye götürmeli, bütün kârı cebe atmalıydı. Ama Molla, esegin bulunduğunu haber alırsa, gider, artırır, yine işi bozardı. "Ona duyurmam" dedi. Düşünmeye başladı. Hana gelinceye kadar planını kurmuştu. Odabası ile hemen hesabını kesti. "Bu gece ay isigi var. Ben aşağı köye gidiyorum, iki üç gün gelmeyeceğim" diye heybelerini omuzladı. Gizlice başka bir hana gitti. Sabahı dar etti. Erkenden, ortagina giydireceği külâhi düşünerek uyandı. Bir ucunu pencere parmaklığına bağladığı uzun kırmızı kusagini döne döne sararken, yanında başka biri varmış gibi kendi kendine konuşmaya başladı:

- Hacı Hüseyin'e neden kırk lira vereceğim?

- Ya ne yapmalıyım?

- Çitler alçak, kapı da harap. Köpek de yok. Gidip gece çalarım.

- Sonra?

- Bugün çarsıdan boya alırım. Derenin kenarına götürür, saklarım. Esemi gece götürür orada boyarım. Sabah karanlığında hanla hesabımı keser, boyalı eseye biner, vilayetin yolunu tutarım.

- Vilayete gidince?..

- Esemi sıcak su ile yıkar, valiye satarım.

- Molla?

- K lahi giydiginin farkında olmaz bile...

Poturunun açık kalmis d gmelerini iliklerken gözünün önüne Mollayı getiriyor, basındaki beyaz sariginin yerine k    k bir Rumeli k lahi geçiriyor, bu k lahi hayalinde bir saga bir sola, bir arkaya, bir  ne egerek egleniyordu.  arsidaki d kk nların hepsini dolasti. Kinadan baska boya bulamadi. İki okka kina aldı. Kasabadan disari  ıktı. Derenin kenarında kuytu bir yer buldu. Mollaya rast gelmemek için kasabaya dönmedi. Gece oluncaya kadar orada oturdu. Kesesindeki tütünlerin hepsini içti, bitirdi. Hava bozuktu. Siyah bulutlar bazen ayı örtüyor, her tarafi zaman zaman koyu bir karanlık kapliyordu. Mistik, gece yarısından sonra bu karanlığın içinde yürüdü. D se kalka Hacı Hüseyin'in evine geldi. Durdu. Dinledi. Ses seda yoktu.  ite tirmandı. Akar gibi avluya indi. Tekrar etrafı dinledi. Bir sey duymadi. Yürüdü. Ahıra dogru gitti. Kapi aralıktı. İtti, içeri girdi. Yine karanlığı dinledi. Cebinden çıkardığı kibriti  aktı. K sede esek, tıpkı bir mermer parçası gibi bembeyaz duruyordu. Ayaklarının ucuna basarak yürüdü. Yuların bağı kördüğüm olmustu. Elleriy le, disleriyle ugrasarak çözdü. Yavas yavas sogukkanlılıkla kapıdan çıkarken bogazına bogucu bir sey sarıldı. Beyninde bir yaygaradır koptu:

"Hirsiz var, hirsiz var! Kosun  ocuklar, hirsiz var!"

Mistik çabaladı,  irpindi, kurtulamadi. Avlunun sagındaki yer odalarından elleri isikli kadınlar kususuyorlardı. Korkudan patlamis gözleri, bogazına sarılani tanıdı. Bu Hacı Hüseyin'di. D n sabah bir yabancının gelip kendisinden yüksek fiyatla damdan d ser gibi bir beyaz esek istemesi... Sonra o gider gitmez yine damdan d ser gibi tuhaf kiyafetli, Arapça bilmez bir Arabin kendisine bir beyaz esek getirip satması... Daha sonra, ertesı gün gelip esegi alacağını söyleyen m sterinin görünmemesi onu s phey  d s rm st . İste, "Bunda bir kurt yenigi var" diye bu gece uyumamis, kuyu basındaki bostan g lgeliginde beklemisti. Yakaladığının, gelmeyen m steri olduğunu görünce   kesinden deli olacaktı.

"İp getirin" diye haykirdi.

Çoluk  ocuk, damat, gelin, bütün ev halkı uyanmisti. Kalın iplerle Mistik'i simsiki ba ladılar. Canını  ıkarıncaya kadar dövdüler.

Sabahleyin yagmur bardaktan bosanircasına yagiyordu. Hacı Hüseyin, damatlarıyla, kalın incir agacından, gece yakaladığı hirsizi çözdü. Ayaklarının ba larını gevsetti, arkasına katti. Beyaz esekle beraber h k met konagina dogru yürüdü. Ahırdan bembeyaz çıkan esegin rengi atıyor, boynunda, sirtında, sagrisında, yol yol siyah çizgiler peyd  oluyordu. Esegin rengi sakir sakir yagan yagmurla böyle alacalandık a, Hacı Hüseyin daha beter hiddetleniyor, dönüp Mistik'in ensesine tokatları indiriyor:

"Sizi gidi dolandırıcılar! İlk önce sen gelirsın, sonra arkadasın o yalancı Arap!..  ıkarın altınlarımı!.." diye küfürleri basıyordu. Gören alaya katıldı. Olay hemen duyuldu. Bütün kasaba hükümetin avlusuna toplandı. Bir esege bakıyorlar, bir Mistik'a... Gülmekten katiliyorlardı. D n boya aradığı d kk ncılar, kina aldığı aktar, hancılar onu tanıdılar. Daha jandarma komutani gelmemisti.

Uzun boylu  avus, yanındaki askerlerine gülerek emrini verdi: "Tikin su ugursuzu bodruma! Yagmur altında, esegini gibi onun da rengi degismesin!" Askerler, Mistik'i tuttular. Halkın arasından çektiler, kollarının ba larını çözmeden dar bir kapıdan kapkaranlık bir yere fırlattılar. Mistik bu karanlıkta yapayalnız kalinca, Molla'nın kendine ettiği oyunu sezer gibi oldu. Gözünün önünde, siyaha boyanmis,

Çember sakalli bir ehre kirmizi dilini çıkartarak siritti. Bu hayalin tıraslı basında, giydiremediği külah yerinde yeşil bir hacı sarığı vardı. Şimdi ne yapacaktı? Ne cevap verecekti? Dstđ bu tuzaktan nasıl kurtulacaktı? Şöyle bir tuzak ki... Düşünüyor, düşünüyor, asık kemiklerine kadar kafasına geçirilmiş  katli kursun bir klahin altında ezilmiş gibi kıvraniyor, karanlıkta ayaklarını yere vurarak, "Tuh bre anasını! Tuh bre anasını!" diye suratını bir saga, bir sola çeviriyordu.

KÜTÜK

ALACAKARANLIK içinde sivri, siyah bir kayanın belli belirsiz hayali gibi yükselen Salgo Burcu uyanıktı. Vakit vakit inlettigi trampete, boru seslerini aksamın hafif rzgri derin bir ugultu halinde her tarafa yayıyor... Kederli bağırsımlarıyla ölümü hatırlatan küfürbaz karga sürüleri, bulutlu havanın donuk hüznünü daha beter artırıyordu. Mor dağlar gittikçe koyulasıyor, gittikçe kararıyordu. Yamalardaki dağınık gölgeler, kussuz ormanlar, hikiran dereler, kaçan yollar, ıssız korular, sanki korkunç bir fırtınanın grlemesini bekliyordı.

Burcun tepesinde beyazlı siyahlı bir bayrak, can ekisen bir kartal ıstırabıyla, kıvraniyordu. İki bin kişilik muhasara ordusunun çadırları, kaleye giden geniş yolun sağındaki büyük disbudak ağlarının etrafına kurulmuştı. Yerlere kazıklanmış kir atlar, yabancı kokular duyuyor gibi, sık sık baslarını kaldırarak kisniyorlar, tırnaklarıyla kazmaya alistikleri toprakların nemli imenlerini otluylordı. Dallarda kirmizi ıllar, sırmalı egerler asılı duruyordu. Cemaatle kilinmiş aksam namazından dağılan askerler, çadırların arasından gürültü ile geçiyorlardı. Kısa emirler, çağırılan isimler, bir kahkaha, bir söz... baslayacak suskunluğu bozuyor, atların yanında itisen birkaç gencin sen naraları duyuluyordu. Çifte direkli yeşil çadırın kapısı önüne serilmiş büyük bir kaplan postu üzerinde kehribar çubugunu fosur fosur çeken koca biyikli, iri vücutlu, ates nazarlı sair kumandan, gözlerini, alacağı kalenin sallanan bayragına dikmişti. Karsisinde diz kms khyasının anlattıklarını dinliyordu. Ordugha yarım saat evvel drtına gelen bu adam, yaslı, sısman bir askardı. İste kaç hafta oluyor, kumandanının "Gndersdref Baronu Erasım Tofl'u beraber vurmak" teklifini içeren mektubunu tek basına, Hadım Ali Paşa'ya götürmüştü. Ama, paşa çok mesguld. Zaman bulup cevap verememisti. Dregley Kalesini sarıyordu. Kusatmanın başlangıcından sonuna kadar hazır bulunan kahya, şimdi orada gördüklerini söylüyordu; bu kale sarp, gayet dik bir kayanın üzerine yapılmıştı.

Arslan Bey sordu:

"Bizim kaleden daha yüksek mi?"

"Daha yüksek beyim."

Kumandanın, "Bizim kale" dediği, henüz irpınan bayragına hasretle baktığı Salgo Burcu idi. Fakat o, burasını birkaç gün içinde zaptedeceğini iyice biliyordu. Daha birkaç hafta önce Boza Kulesi'nde

hücumlarına karsi durmak isteyen Adrenaki, Mihal Tersi, Etiyen Sosay, nasıl kendisine kuleyi teslim etmişler; nasıl kahramanlığını, cesaretini alkislayarak iyi davranışına tesekkürler ederek çekilip gitmişlerdi...

"Ben, bir kalenin karsisinde çok duramam" dedi, "Hiç sabrim yoktur. Ama Ali Pasa çok sabirli masallah!"

Kâhya basini kaldirdi:

"O da sabirsiz... Ama ne yapsin? Dregley, pek yalçın, pek sarp... Borse Dagları içinde bas kale bu imis diyorlar."

"Pasa, muhafızlara önce teslim teklif etmedi mi?"

"Etti. "

"Kabul etmediler mi?"

"Hayir, etmediler."

"Kalenin kumandani kimdi?"

"Zondi isminde bir kahraman..."

"Ben onların kahramanlıklarını bilirim. Verdikleri sözü tutmazlar... Vire'yi bozarlar. Elçiye hakaret ederler."

"Hayir, Arslan Bey, Zondi bildiklerinizden degil. Çok mert bir adam. "

"Pasa, teslim teklifini kiminle gönderdi?"

"Papaz Marten Uruçgalo ile..."

"Ne ise... Türk elçi gönderseydi, mutlaka kafasını keserler, kale bedenlerinden aşağı fırlatırlardı."

"Pasa Türk elçisi gönderseydi, Zondi bunu yapmazdı."

"Ne biliyorsun?"

"Papaz Marten'e söylediği sözlerden anladım?"

"Ne demis?" .

"Demis ki; git, pasaya söyle. Bana teslim teklif etmesin. Bir askere bundan büyük hakaret olamaz. O nasıl savaş adamı ise, ben de savaş adamıyım. Ya ölürüm, ya galip gelirim. Ama görüyorum ki, benim isim bitti. O durmasın, bütün kuvvetiyle hücum etsin. Ben mutlaka, yıkılacak kalenin taşları altında kalmak isterim."

"Sahi, namuslu bir askermis..." Kâhya;

"Yalnız namuslu bir asker degil, Arslan Bey" dedi, "Hem de gayet yüce ruhlu bir mert."

"Nasil?..."

"Bakin anlatayim. Papaz Marten, ordugâha ret haberini getirmek için dönerken, Zondi onu tutmus. Eskiden esir aldığı iki Türk delikanlisini yanına getirmis. Bunlara gayet kıymetli erguvani elbiseler giydirmis. Ceplerini altınla doldurmus. 'Al bunlari pasaya götür. Benimle beraber ölmelerini istemiyorum. Çok yigit gençlerdir. Terbiyelerine dikkat etsin. Devletine iki büyük asker yetistirmis olur' demis."

"Sahi yüce bir adammis..."

"Sonra, elimize diri geçen esirlerden isittik: Kalenin avlusuna silahlarini, gümüs takimlarini, en kıymetli esyalarini yigarak, yakmis. Ahirindaki savas atlarini, aglayarak, kendi eliyle öldürmüs. Son hücumda bizim asker, kalenin kapisini zorladi. Kirdi. Yeniçeriler, bir kursunla yaralanan Zondi'yi diri diri yakalamaya çok çalıştilar. Ama mümkün olmadı. O, diz üstü sürünerek, her tarafı kılıçla, mızrakla delik desik olup, ölünceye kadâr vurustu."

"Demek pasa, bu mert düşmanla konusamadi."

"Evet, konusamadi. Vücudu ile kesik basini kalenin karsisina gömdürdü. Mezârinin üstüne bir mızrak, bir bayrak dikilmesini emretti." "

"Askolsun! Ben olsam bir türbe yaptırırım vallahi..."

Arslan Bey, düşmanın cesurunu, kahramanini, yilmazini severdi. Onca, savas bir mertlik sanatıydı. Düşman ordusundan kaçıp, kendisine iltica edenlere hiç aman vermez, 'Hain, her yerde haindir' diye hemen boynunu vurdururdu.

Ortalık bütün bütün karariyor, gece oluyordu.

Kâhya, uzun uzadiya anlattığı Dregley Kalesi'nin hikâyesini hâlâ bitiremiyordu. Yatsi namazi için aptes suyu tasiyan angaryacılar, mesalelerle geçmeye basladılar. Arslan Bey, Salgo'nun, islanmis, hasta, atesböcekleri gibi sönük sönük parlayan isiklarina bakıyor, kâhyanın sözlerini isitmeyerek, kendi planini düşünüyordu. O biliyordu; düşmanların hepsi Zondi gibi, Plas Batanyus gibi, Lozonci gibi kahraman degildi. İçlerinde tavsan kadar korkakları da vardı. Mesela Seçeni Kalesi'nin muhafızları, daha Ali Pasa yaklasirken, toplarini, tüfeklerini, cephanelerini, erzaklarını, mallarini, hattâ ihtiyarlarını, çocuklarını birakıp, bir kursun atmadan kaçmışlardı. Birkaç güne kadar burası da alinınca Holloko, Boyak, Sag, Keparmat kaleleri kalıyordu. Ama Allah kerimdi.

"Hepsinin alınması belki bir ay sürmez..." diye mirıldandı. Kâhya, kumandanın ne düşündüğünden haberi yoktu. Anlamadı. Sordu:

"Bu kalenin alınması mı beyim?"

"Hayir, canim... Bu, birkaç günlük is! Hele hava biraz kapansin... Fulek'e kadar dört bes kale var... Onlarin hepsini diyorum."

"Bir ayda dört bes kale... Bu g beyim."

"Niçin?"

"Daha bu kaleye bir tüfek atilmamis... Ben attan inerken yoldaslar söylediler."

"Ben burasini, bir kursun atmadan alacagim."

"Nasil beyim?"

"Senin aklın ermez. Hava biraz kapansin, görürsün..."

"Hiç topa tutmadan hücum mu edecegiz?"

"Hayir."

"Ya ne yapacagiz?"

"Havanın kapanmasını bekle, dedim ya... Göreceksin..."

Arslan Bey, planlarını en yakın adamlarından bile saklıydı. "Yerin kulagı var" derdi. Agzından çıkan bir sır mutlaka isitilecekti. Kâhya gibi bu sessiz, bu manasız beklemeden bütün askerler sikiliyorlar, bir şey anlatmıyorlardı. Kumandanın yardım, cephanesi, top beklediği söyleniyordu. İhtiyar sipahiler, "Biz burasını yardım gelmeden alamaz mıyız? İki top yetmez mi? Ne duruyoruz?" diye

adırlarında dedikodu yapıyorlardı. Buraya geldiği günden beri askeri istirahat ettiren Arslan Bey, her sabah erkenden atına biniyor, tek basına gerilerdeki ormanların içine dalıyor, saatlerce kalıyor, gülerek dönüyor.

"Hava bozmayacak mı? Ah, biraz sis olsa..." diye gözlerini gökten, kalenin sallanan bayragından ayıramıyordu.

İste kâhyanın getirdiği mektupta Ali Pasa da teklifini kabul ediyordu. Onunla birlesince ordusu yedi bin kişi kadar olacaktı. O vakit süphesiz Tofeli, Pallaviini'yi diri diri esir tutabilecekti.

Koyu karanlık içinden uzaktan uzaga Salgo Burcu'ndaki nöbetçilerin attıkları acı naralar, acı köpek ulumaları isitiliyordu. Gökte hiç yıldız yoktu. Arslan Bey, hademesinin tuttuğu billur bardaktaki yakut suyu içti. Yeniden doldurulan çubuğunu çekiyor, kâhyasıyla öteden beriden konuşuyordu. Konusurken dsndg hep kendi planıydı. Yine göge dalmıstı. Birdenbire sordu:

"Hava kapanıyor gibi, değil mi?"

"Evet.. "

"Bakalım yarın..."

"Hücum mu edecegiz beyim?"

"Hayir canim, hava bozsun, görürsün."

Kâhya, yine bir sey anlamadi...

Bir sabah...

Binlerce bacadan henüz tütmiş soguk, nemli bir duman kadar koyu bir sis her tarafi kaplamisti. Ordugâh, sancaklar, tuglar, çadırlar, disbudak ağaçlari, atlar, hiç, hiçbir sey görünmüyordu. Evvela birbirlerini çağiranların sözleri duyuluyor, sonra iki hayal, ses yordamiyla bu beyaz karanligin içinde bulusuyordu. Arslan Bey atini hazirlatmisti. Yine yapayalnız, her günkü gittiği yere dogru kaybolacakti.

O kadar neseli idi ki...

Bütün subaylari, çavuslari çağırtti. Hepsi hücum var saniyordu. At divani yapar gibi, bir ayagi yerde, bir ayagi üzengide.

"Agalar" dedi. "Bugün kaleyi alacagiz. Ben iki saate kadar geleceğim. Simdi hepiniz hazır olun."

Nihayetleri görünmeyen beyaz, büyük sakalının çerçevelediği yüzü sis içinde asili duruyor sanılan ihtiyar topçubasi sordu:

"Siz gelmeden ben dövmeye baslayım mı, beyim?"

Arslan Bey güldü:

"Hayir... Senin iki topunun güllelerine ihtiyacımız yok. Yalnız bize çok gürültü yap."

"Nasil gürültü beyim?"

"Toplarını bosuna yerinden kimildatma. Topçularını kalenin bedenlerine dogru yaklastir. Avazları çıktığı kadar, 'Heya, mola, yisa!..' diye bagirt!"

...

"Anlamıyor musun? Yalnız gürültü istiyorum."

"Pekâlâ beyim."

Sonra diger subaylara döndü:

"Siz de bütün askerlerinizi savas düzeniyle bunlara yaklastirin. Mümkün olduğu kadar çok gürültü yaptirin 'Heya, mola...' çektin. Angarya naralari attirin. Is türküleri söylettirin."

İhtiyar topçubasi gibi subaylar da, çavuslar da, bu emirden bir sey anlamadilar. Fakat onlar anlamadan yapmasini pek iyi bilirlardi.

"Bas üstüne, bas üstüne..."

"Haydi, ama çabuk..."

Hepsi iki adim ayrılınca sisin içinde görünmez oldular. Arslan Bey tepinen atına binince yulari tutan kâhyasına;

"Sen de kos, yanına bir adam al, gerideki Degirmenli Çiftligi'nde biriktirdigim elli mandayi hemen buraya sür. Burca giden yolun yanında hazır tut... Orada beni bekle. Haydi!"

"Basüstüne..."

"Ama çabuk..."

Hızla mahmuzlanan azgin at, saha kalkarak sisin içine atildi. Üzerindeki sirmali kaftanın etekleri altın kanatlara benzeyen Arslan Bey'le bir masal kusu gibi uçtu.

Biraz sonra...

Nereden geldiği belli olmayan derin bir gürültü sis içinde kaynıyor; ileri geri, yaklaşıyor, uzaklaşıyor, dalgalanıyordu. Kös, kalkan, boru sesleri at kisnemelerine karisiyor; alınan emirler, verilen kumandalar yüzlerce agiz tarafından ayrı ayrı tekrarlanıyordu. Bastıkları yerleri görmeyen askerler, savas düzeninde bagrisarak, duyduklarini tekrarlayarak, dirsekleriyle, kalkanlariyle birbirlerine dokunarak duman içinde ilerliyorlardı.

Sag taraftan topçuların "heya, mola"lari isitiliyordu. Etrafini saran gürültüden hücumun başladığını kale de anladı. Boru, trampet, hurra sesleri aksetmeye, tek tük tabanca tüfek atılmaya başladı. Gözcüler kale bedenlerinin dibine kadar gidip geliyorlardı. Safların arasında topçubasının büyük bir lagım açtigi söyleniyordu.

Askerler, subayların emriyle oldukları yerlerde bagdas kurmus bekliyorlar, gürültü ediyorlardı.

Nihayet, Arslan Bey, terden sirilsiklam olmuş atı ile duman içinde savas siralarının arasında, adım adım göründü. Her adimda;

"Yigitlerim!... Sis açılmaya başladı mi hemen susun. Hep birden ayağa kalkın, hücum edecek gibi durun.

Ama ileri gitmeyin. Ates de açmayın. Ben düşmana teslim teklif edeceğim..." diyordu.

Topçuların, topçulara karışan angaryacıların "heya, mola" naraları gittikçe artıyor, büyüyor, tüyleri ürpertecek heyecanlı yankılarla görünmeyen dağları, taşları inletiyordu.

Öğleye doğru sis açılmaya başladı. Askerler, sallanan siyahlı beyazlı bayrağı ile Salgo'yu bir hayal gibi gördüler. Sesler kesildi. Kuzeyden esen bir rüzgâr dumanları dağıtıyor; gerilere, ormanlara doğru sürüyordu.

Artık herkes birbirini görüyordu.

Kaleye pek yaklaşılmıştı. Askerler, gözleriyle kumandanlarını aradılar. O burç kapısına giden yolun gediginde atıyla dolasıyordu. Gedigin önünde büyük bir manda sürüsü vardı. Burcun tepesinde, siperlerin arasında, kalkanlı, tüfekli adamlar geziniyordu.

Cesur Arslan Bey, kir atını ileriye sürdü. Kaleye yüz adım kadar yaklaştı. Arkasındaki kâhyasıyla, genç tercüman kostular... Gür sesiyle haykirdi:

"Hey bre Salgo muhafızları!... Ben, padisahimin dedesine sizin kralinizin memleketlerinden büyük yerler zaptetmiş Bosna Valisi Yahya Pasa'nın torunlarındanim. Atam Hamza Bali Bey, daha on dört yaşında iken sizin ordularınızı perisan etmiş, Viyana kusatmasında, Viyenberg önünde san almıştır. Ben, hangi kaleye gittimse geri dönmemişim, daha geçen gün iki küçük topla Boza Kalesi'ni yerle bir ettim. Mihal Tersi, Etiyen Sosay, Andrenaki gibi kahramanlarınıza canlarını bağışladım. Vadiye çekildim. Gerip gitmeleri için yol vardım. Haydi gelin. Siz de teslim olun. Bos yere kanınızı döktürmeyin..."

Kale ile beraber bütün ordunun isittiği bu teklifi, tercüman, avazı çıktığı kadar bağırarak tekrarladı.

Derin bir sessizlik...

Arslan Bey'in atı duramıyor, saha kalkıyor, saga, sola tepiniyordu, kâhya, dizgininden tutmaya çalışıyordu.

Burcun tepesinden bir cevap verdiler. Tercüman tekrarladı:

"Ne gibi şartlarla, diyorlar beyim."

Arslan Bey, deminkinden daha sert bir sesle haykirdi:

"Sartım filan yok. Biz teslim olanın canına kıymayız. Teslim olmazsanız, bes dakika sonra kalenin içinde bir canlı adam kalmaz. Karsinizdeki yolun gedigi üzerinde gördüğünüz nedir? Anlamıyor musunuz? Babalarınızdan isitmediniz mi? Elli manda ile buraya getirdiğim bu topun iki güllesiyle binlerce Salgo kuvvetinde olan İstanbul kaleleri tuzla buz oldu. İşte İstanbul'u alan bu top... Bir kere ates edeceğim. İkinci atıma gerek yok. Ne kaleniz kalacak, ne de kendiniz. Acıyorum size..."

Genç tercüman, bu sözleri, yine avazi çıktığı kadar tekrarlarlarken, bütün askerler, gözlerini yolun gedigine çevirdiler. Mandaların yanında, uzun, büyük, gayet büyük, gayet kalın, gayet siyah müthis bir topun korkunç bir ejderha gibi uzandığını gördüler. Safların arasında sevinç sadaları yükseldi. Herkes Arslan Bey'in bir haftadır ne beklediğini şimdi anlıyordu. Demek bu top geliyormuş...

Biraz sonra...

Salgo'nun tepesinde, san, namus kefeni olan ugursuz beyaz bayrak dalgalanıyordu. Demir kapılar açılmıştı. Korkudan sapsarı kesilen tuğla kumandan, altın kılıçlı asilzadeler, zirhli sövalyeler, Arslan Bey'in önünde dize gelmişlerdi. Silahları alınan düşman ikiser ikiser bağlanıyor, takım takım ordugâhin arkasına götürülüyordu. Kalenin içindeki kıymetli şeylerden bir dağ ortada kabariyor; al yeşil bayraklarla kalenin tepesine dolan askerler bağırıyorlar, aralarındaki dervişler, bedenlerden sarkarak ezan okuyorlar, tekbir çekiyorlardı.

Teslim olan kumandanla erkânına Arslan Bey;

"Korkmayınız. Hayatiniz bağışlanmıştır. Biz Vire'yi bozmayız. Gelin, size elli manda ile buraya getirdiğim topu seyrettireyim..." dedi.

Tercüman bunu tekrarlayınca hepsi birbirlerine bakıştılar. Bu müthis, bu korkunç aleti yakından görmeyi hem merak ediyorlar, hem çekiniyorlardı. Arslan Bey'in arkasına takıldılar. Büyük topa doğru yürüdüler. Yaklaşınca Arslan Bey;

"İste" dedi, "Sizin böyle topunuz var mı?"

Düşman kumandanı tercümanla cevap verdi:

"Hayır."

"Niçin yapmıyorsunuz?"

"Bilmiyoruz."

Genç irisi bir sövalye tercümana bir şeyler sordu. Arslan Bey;

"Ne diyor?" dedi.

"Bey bu topu kaç günde İstanbul'dan buraya getirmistir, diyor."

"Sen de ki: İstanbul'dan getirmemis. Burada bir hafta içinde kendisi yapmış."

Tercüman bu sözleri söyleyince esirler afallastılar. Arslan Bey, daha ziyade yaklasip elleriyle yoklamalarına, daha yakından görmelerine müsaade ettigini söyledi. Magrur kumandan, kahraman asilzadeler, cesur sövalyeler, büyük topun etrafında toplandılar. Bir elini hançerinin elmas sapına dayayan Arslan Bey, öteki eliyle, gülümseyerek pala biyiklerini büküyor, arkasındaki kâhya, basini kasiyarak gülmekten katılıyor, tercüman aptallasıyordu. Yirmi adım uzakta duran mizrakli nöbetçiler de gülüşüyorlardı. Esirler topa elini sürdüler. Deligini aradılar. Bulamayınca sarardılar. Sonra kizardılar. Birbirlerine bakistılar. Öyle kaldılar. Kolların, çaprazlayarak yere bakan kale kumandani titreyerek mirildandi. Arslan Bey, tercümana bakti;

"Ne diyor?"

"Bu mertlik degil... diyor."

"Ona sor ki: Henüz bir kere patlamayan bir toptan korkarak, hemen teslim oluvermek mi mertliktir?"

Tercüman sordu.

Kale kumandani, gözlerini yerden kaldırıp cevap veremedi. Asilzadeler, sövalyeler, birbirlerinin yüzlerine bakmaya cesaret edemediler, ani bir ölüm darbesiyle vurulmuş gibi oldukları yerde donup kaldılar.

Bir güllesiyle kaleyi yıkacak olan bu korkunç top, siyaha boyanmış kocaman bir kütükten baska bir şey degildi!...

KASAGI

AHIRIN avlusunda oynarken asagıda, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hüznünlü siriltisini isitirdik. Evimiz iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. Annem, İstanbul'a gittiği için benden bir yas küçük olan kardesim Hasan'la artık Dadaruh'un yanından hiç ayrılmıyorduk. Bu, babamın seyisi, yasli bir adamdı. Sabahleyin erkenden ahıra kosuyorduk. En sevdiğimiz şey atlardı. Dadaruh'la birlikte onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek, ne doyulmaz bir zevkti. Hasan korkar, yalnız binemezdi. Dadaruh onu kendi önüne alırdı. Torbalara arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, gübreleri kaldırmak eglenceli bir oyundan daha çok hosumuza gidiyordu. Hele timar. Bu en zevkli şeydi. Dadaruh eline kasagiyi alıp ise basladı mı, tiki... tik... tiki... tik... tıpkı bir saat gibi... yerimde duramaz,

- Ben de yapacağım! diye tuttururdum.

O vakit Dadaruh, beni Tosun'un sırtına koyar, elime kasagiyi verir,

- Hadi yap! derdi.

Bu demir gereci hayvanın üstüne sürter, ama o uyumlu tikirtiği çıkaramazdım.

- Kuyrugunu sallıyor mu?

- Sallıyor.

- Hani bakayım?..

Egilirdim, uzanırdım. Ama atın sağrisından kuyruğu görünmezdi.

Her sabah ahıra gelir gelmez,

- Dadaruh, timari ben yapacağım, derdim.

- Yapamazsın.

- Niçin?

- Daha küçüksün de ondan...

- Yapacağım.

- Büyü de öyle.

- Ne zaman?

- Boyun at kadar olduğunda....

At, ahır işlerinde yalnız timari beceremiyordum. Boyum atın karnına bile varmıyordu. Oysa en keyifli, en eğlenceli şey buydu. Sanki kasasının düzenli tikirtisi Tosun'un hosuna gidiyor, kulaklarını kısıyor, kuyrugunu kocaman bir püskül gibi sallıyordu. Tam timar biteceğine yakın huysuzlanır, o zaman Dadaruh, "Höyt.." diye sağrisına bir tokat indirir, sonra öteki atları timara baslardı. Ben bir gün yalnız basıma kaldım. Hasan'la Dadaruh dere kenarına inmişlerdi. İçimde bir timar etmek hirsı uyandı. Kasagiği aradım, bulamadım. Ahırın köşesinde Dadaruh'un penceresiz küçük bir odası vardı. Buraya girdim. Rafları aradım. Eyerlerin arasına falan baktım. Yok, yok! Yatığın altında, yeşil tahtadan bir sandık duruyordu. Onu açtım. Az daha sevincimden haykiracaktım. Annemin bir hafta önce İstanbul'dan gönderdiği armaganlar içinden çıkan fakfon kasagi, piril piril parlıyordu. Hemen kaptım. Tosun'un yanına kostum. Karnına sürtmek istedim. Rahat durmuyordu.

- Sanırım acitiyor? dedim.

Gümüş gibi parlayan bu güzel kasasının dislerine baktım. Çok keskin, çok sivriydi. Biraz köreltmek için duvarın taşlarına sürtmeye başladım. Disleri bozulunca yeniden denedim. Gene atların hiçbirini durmuyordu. Kızdım. Öfkemi sanki kasagidan çıkarmak istedim. On adım ilerdeki çeşmeye kostum. Kasagiği yalagın taşına koydum. Yerden kaldırabildiğim en ağır bir tas bularak üstüne hızlı hızlı indirmeye başladım. İstanbul'dan gelen, üstelik Dadaruh'un kullanmaya kıyamadığı bu güzel kasagiği ezdim, parçaladım. Sonra yalagın içine attım.

Babam, her sabah disariya giderken bir kere ahira ugrar, öteye beriye bakardi. Ben o gün gene ahirda yalnızdim. Hasan evde hizmetçimiz Pervin'le kalmisti. Babam çesmeye bakarken, yalagin içinde kırilmis kasagiyi gördü; Dadaruh'a haykirdi:

- Gel buraya!

Solugum kesilecekti, bilmem neden, çok korkmustum. Dadaruh sasirdi, kırilmis kasagi ortaya çikinca, babam bunu kimin yaptigini sordu. Dadaruh,

- Bilmiyorum, dedi.

Babamin gözleri bana döndü, daha bir sey sormadan,

- Hasan dedim.

- Hasan mi?

- Evet, dün Dadaruh uyurken odaya girdi. Sandiktan aldı. Sonra yalagin tasinda ezdi.

- Niye Dadaruh'a haber vermedin?

- Uyuyordu.

- Çağır sunu bakayım.

Çitin kapisindan geçtim. Gölgeyi yoldan eve doğru kostum. Hasan'i çağirdim. Zavallinin bir seyden haberi yoktu. Kosarak arkamdan geldi. Babam pek sertti. Bir bakisindan ödümüz kopardi. Hasan'a dedi ki:

- Eger yalan söylersen seni döverim!

- Söylemem.

- Pekâlâ, bu kasagiyi niye kirdin?

Hasan, Dadaruh'un elinde duran alete saskin saskin bakti! Sonra sari saçli basini sarsarak,

- Ben kirmadım, dedi.

- Yalan söyleme, diyorum.

- Ben kirmadım.

- Doğru söyle, darılmayacağım. Yalan çok kötüdür, dedi. Hasan inkârda direndi. Babam öfkelen-di. Üzerine yürüdü "Utanmaz yalanci" diye yüzüne bir tokat indirdi.

- Götür bunu eve; sakın bunu bir daha buraya sokma. Hep Pervin'le otursun! diye haykirdi.

Dadaruh, ağlayan kardesimi kucagina aldı. Çitin kapisina doğru yürüdü. Artık ahirda hep yalnız

oyunuyordum. Hasan evde hapsedilmisti. Annem geldikten sonra da bagislanmadi. Firsat düstükçe, "O yalanci" derdi babam. Hasan yedigi, tokat aklina geldikçe aglamaya baslar, güç susardi. Zavalli annecigim benim iftira atabilecegime hiç ihtimal vermiyordu. "Aptal Dadaruh, atlara ezdirmis olmasin?" derdi.

Ertesi yıl annem, yazın gene Istanbul'a gitti. Biz yalnız kaldik. Hasan'a ahir hâlâ yasakti. Geceleri yatakta atların ne yaptiklarini tayların büyüyüp büyümedigini bana sorardi. Bir gün birdenbire hastalandi. Kasabaya at gönderildi. Doktor geldi. "Kuspalazi" dedi. Çiftlikteki köylü kadınlar eve üstüstüler. Birtakim tekir kuslar getiriyorlar, kesip kardesimin boynuna sariyorlardi. Babam yatagin basucundan hiç ayrilmiyordu.

Dadaruh çok durgundu. Pervin hüngür hüngür agliyordu.

- Niye agliyorsun? diye sordum.

- Kardesin hasta.

- İyi olacak.

- İyi olmayacak.

- Ya ne olacak?

- Kardesin ölecek! dedi.

- Ölecek mi?

Ben de aglamaya basladim. O hastalandigindan beri Pervin'in yaninda yatiyordum. O gece hiç uyuyamadim. Dalar dalmaz, Hasan'in hayali gözümün önüne geliyor "İftiraci! İftiraci!" diye karsimda agliyordu.

Pervin'i uyandirdim.

- Ben Hasan'in yanina gideceğim, dedim.

- Niçin?

- Babama bir sey söyleyeceğim.

- Ne söyleyeceksin?

- Kasagiyi ben kirmistim, onu söyleyeceğim.

- Hangi kasagiyi?

- Geçen yılki. Hani babamin Hasan'a darildigi...

Sözümü tamamlayamadım. Derin hiçkırıklar içinde boguluyordum. Aglaya aglaya Pervin'e anlattım. Simdi babama söylersem, Hasan da duyacak belki beni bagislayacakti.

- Yarin söylersin, dedi.

- Hayir,. simdi gidecegim.

- Simdi baban uyuyor, yarin sabah söylersin. Hasan da uyuyor. Onu öpersin, aglarsin, seni bagislar.

- Pekala!

- Haydi simdi uyu!

Sabaha kadar gene gözlerimi kapayamadım. Hava henüz agarirken Pervin'i uyandirdim. Kalktim. Ben içimdeki zehirden vicdan azabini bosaltmak için acele ediyordum. Yazik ki, zavalli suçsuz kardesim, o gece ölmüstü. Sofada çiftlik imamiyla Dadaruh'u aglarken gördük. Babamin disariya çıkmasını bekliyorlardı.

ANT

BEN Gönen'de dogdum. Yirmi yıldır görmedigim bu kasaba, düşümde artık bir serap gibiydi. Birçok yeri unutilan, eski, uzak bir rüya gibi oldu. O zaman genç bir yüzbasi olan babamla her zaman önünden geçtigimiz Çarsi Camii'ni, karsisindaki küçük, harap sadırvani, içinde binlerce kereste tomruğu yüzen nehircigi, bazen yıkanmaya gittigimiz sıcak sulu hamamin derin havuzunu simdi hatırlamaya çalışıyorum. Ama beyaz bir unutus dumanı önüme yigilir. Renkleri siler, sekileri kaybeder... Pek uzun gurbetlerden sonra vatanına dönen bir adam, dogduğu yerin ufkunu koyu bir sis altında bulup da, sevdiği seyleri uzaktan bir an önce göremediği için nasıl hüzünlenirse, ben de tipki böyle meraka, sabirsizliga benzer bir aci duyarım. O, her akşam sürülerle mandaların, ineklerin geçtiği tozlu, tassiz yollar, yosunlu, siyah kiremitli çatılar, yıkılacakmis gibi duran büyük duvarlar, küçük, ahsap köprüler, uçsuz bucaksiz tarlalar, alçak çitler hep bu duman içinde erir...

Yalnız evimizle okulu gözümün önüne getirebilirim.

Büyük bir bahçe... Ortasında köşk biçiminde yapılmis bembeyaz bir ev... Sağ kösesinde her zaman

oturdugumuz beyaz perdeli oda... Sabahlari annem beni bir bebek gibi pencerenin kenarina oturtur, dersimi tekrarlatir, sütümü içirirdi. Bu pencereden görünen avlunun öbür yanındaki büyük toprak rengi yapinin camsiz, kapaksiz tek bir penceresi vardi. Bu siyah delik beni çok korkuturdu. Yemeklerimizi pisiren, çamasirlarimizi yikayan, tahtalarimizi silen, babamin atina yem veren, av köpeklerine bakan hizmetçimiz Abil Ana'nin her gece anlattigi korkunç, bitmez hikâyelerdeki ayiyi, bu karanlik pencerede görür gibi olurdum. Bu kuruntuyla, rüya dinlemek, yorumlamak merakinda olan zavalli anneme her sabah ayili rüyalar uydurur; iri, kuzgun bir ayinin beni kapip daga götürdüğünü, ormandaki inine kapadigini, kollarimi bagladigini, burnumu, dudaklarimi yedigini, sonra Bayramiç yolundaki su degirmeninin çarkina attigini söyler, ona birçok, "Hayirdir insallah..." dedirtirdim. Yorumlarken benim büyük bir adam, büyük bir bey, büyük bir pasa olacagimi, bana kimsenin kötülük yapamayacagini, güvenceyle sundukça, yalan söyledigimi unuttur, ne kadar sevinirdim...

Nasil sokaklardan, kiminle giderdim? Bilmiyorum... Okul bir katli, duvarlari badanasizdi. Kapidan girilince üstü kapali bir avlu vardi. Daha ilerisinde küçük, agaçsiz bir bahçe... Bahçenin sonunda ayakyolu, çok kocaman aptes fiçisi... Erkek çocuklarla kızlar karmakarisik otururlar, birlikte okur, birlikte oynarlardi. "Büyük Hoca" dedigimiz, kinali, az saçli, kambur, uzun boylu, yasli, bunak bir kadindi. Mavi gözleri pek sert parlar, gaga gibi igri, sari burnuyla, tüyleri dökülmüs hain, hasta bir çaylaga benzerdi. "Küçük Hoca" erkekti. Büyük Hoca'nin ogluydu. Çocuklar ondan hiç korkmazlardi. Sanirim biraz aptalcaydi. Ben arkadaki rahlelerde, Büyük Hoca'nin en uzun sopasini uzatamadigi bir yerde oturdum. Kizlar, belki saçlarimin açık sari olmasindan, bana hep "Ak Bey" derlerdi. Erkek çocuklari büyükcekleri ya adimi söylerler ya da "Yüzbasi oglu" diye çağırırlardi. Sinif kapisinin açilmayan kanadinda sallanan "geldi - gitti" levhasi yassi, cansiz bir yüz gibi bize bakar, kalın duvarlari tavana yakin dar pencerelerinden giren donuk bir aydinlik, durmadan bagiran, haykirarak okuyan çocuklari susmaz, keskin çigliklariyla sanki daha da agirlasir, bulanirdi...

Okulda yalnız bir tür ceza vardi: Dayak... Büyük suçlular, hatta kızlar bile falakaya yatarlardi. Falakadan korkmayan, titremeyen yoktu. Küçük Hoca'nin ağır tokadi... Büyük Hoca'nin uzun sopasi... ki rasgeldigi kafayi mutlaka sisirirdi. Ben hiç dayak yememistim. Belki kayiriyorlardi. Yalnız bir defa Büyük Hoca, kuru, kemikten elleriyle yalan söyledigim için sol kulagimi çekmisti. O kadar hızlı çekmisti ki, ertesi günü bile yanıyordu. Kipkirmiziydi. Oysa suçum yoktu. Dogru söylemistim. Bahçedeki aptes fiçisinin muslugu koparilmisti. Büyük Hoca suçu yapani ariyordu. Bu, mavi cepkenli, kirmizi kusakli, hasta, zayıf bir çocuktu. Haber verdim. Falakaya konacakti. Inkâr etti. Sonra diger bir çocuk çıktı. Kendi kopardigini, onun suçu olmadigini söyledi. Yere yatti. Bagira bagira sopalari yedi. O zaman Büyük Hoca, "Niçin yalan söylüyor, bu zavalliya iftira ediyorsun?" diye kulagima yapisti. Yüzünü burusturarak darildi.

Agladim. Agladim. Çünkü yalan söylemiyordum. Evet, muslugu koparirken gözümle görmüstüm. Aksam üstü, okut dagilirken dayagi yiyen çocuğu tuttum:

- Niçin beni yalanci çıkardin? dedim. Muslugu sen koparmamistin...

- Ben koparmistim.

- Hayir, sen koparmamistim. Öbür çocuğun kopardigini ben gözümle gördüm.

Direnmedi. Yüzüme bakti. Bir an öyle durdu. Eger hocaya. söylemeyecegime yemin edersem, saklamayacakti. Anlatacakti. Ben hemen meraklanıyordum:

- Musluğu Ali koparmisti, dedi, ben de biliyordum. Ama o çok zayıf, hem hastadır. Görüyorsun, falakaya dayanamaz. Belki ölür, daha yataktan yeni kalktı.

- Ama sen niçin onun yerine dayak yedin?

- Niçin olacak. Biz onunla ant içmişiz. O bugün hasta, ben iyi, kuvvetliyim. Onu kurtardım iste.

Pek güzel anlamadım. Tekrar sordum:

- Ant ne?

- Bilmiyor musun?

- Bilmiyorum!

O vakit güldü. Benden uzaklaşarak karşılık verdi:

- Biz birbirimizin kanlarını içeriz. Buna "ant içmek" derler. Ant içenler kan kardeşi olurlar. Birbirlerine ölünceye kadar yardım ederler, dertli günlerinde birbirlerine kosarlar.

Sonra dikkat ettim, okulda birçok çocuk, birbirleriyle ant içmişlerdi. Kan kardeşiydiler. Bazi kızlar bile kendi aralarında ant , içmişlerdi. Bir gün, bu yeni öğrendiğim görenegın nasıl yapıldığını da gördüm. Yine arka rahlelerdeydim. Küçük Hoca aptes almak için dışarı çıkmıştı. Büyük Hoca, arkasını bize çevirmiş, yavaş yavaş, bir sümüklüböcek kadar ağır, namazını kiliyordu. İki çocuk tahta saplı bir çakiyla kollarını çizdiler. Çıkan büyük, kırmızı damlayı kolları üzerinde bu çizgiye sürdüler. Kanlarını karıştırdılar. Sonra birbirlerinin kollarını emdiler. Ant içerek kan kardeşi olmak... Bu beni düşündürmeye başladı. Benim de kan kardeşim olsa, hocaya kulagımı çektermeyecek, üstelik falakaya yatacağım zaman beni kurtaracaktı. Koca okulun içinde kendimi yapayalnız, arkadaşsız, koruyucusuz sanıyordum, anneme düşüncemi, her çocuk gibi birisiyle ant içmek istediğimi söyledim. Andı tanımladım. Razi olmadı:

- Öyle saçmalıklar istemem. Sakin yapma ha... diye uyardı beni. Ama ben dinlemedim. Aklıma ant içmeyi koymuştum. Fakat kiminle? Bir rastlantı, beklenmeyen bir kaza bana kan kardeşimi kazandırdı. Cuma günleri bizim evin bahçesine ,bütün komşu çocukları toplanırlardı. Aksama kadar birlikte oynardık. Arkamızdaki evlerin sahibi Hacı Budak'ların benim kadar bir çocukları vardı ki, en çok adı hosuma giderdi: Mistik... Bu sözcüğü söylerken tad duyar, boyuna tekrarlardım. Öylesine uyumluydu ki... Kızlar bu güzel ada uydurulmuş kafiyele, Mistik'i bahçede, sokakta görünce bir ağızdan söylerlerdi; hâlâ hatirimda.

Mustafa Mistik,

Arabaya kistik,

Üç mum yaktık,

Seyrine Baktık!

diye bagırır, ellerini yumruk yaparak ona karşı dururlardı. Mistik hiç kızmazdı. Gülerdi. Biz de, bazen

bu drtlg bagirarak tekrarlar, eglenirdik.

Bu mini mini siir, benim hayalimi bile etkilemisti. Rüyamda, birçok arsız kizin Mistik'i büyük bir göçmen arabasına sikistirarak, çevresinde üç mum yakarak seyrine baktıklarını görürdüm. Niçin Mistik yle uslu dururdu. Niçin birden fırlayıp bu kızlara birkaç tokat atmaz, sikistigi katran kokulu arabadan kurtulmazdı? Hepimizden güçlüydü. Adi gibi her yanı yuvarlaktı; bası, kolları, bacakları, bedeni... Hatta elleri... Bütün çocukları greşte yenerdi... Yazın her cuma sabahı büyük bir deste sgt dalı getirirdi. Bu dallardan kendimize atlar yapar, cirit oynar, yarısa çıkardık. Yarista da tmmz geçerdi. Onu hiçbirimiz tutamazdık. İste yine böyle bir cuma günü, Mistik sgt dallarıyla geldi. Ben uzununu kendime ayırdım. Öbürlerini ocuklara dagıttım. Bir akiyla bu dalların ucunu keser, kabuklarından iki kulak, bir burun çıkartır, tıpkı bir at basına benzetirdik. Bunu en güzel ben yapardım.

Kendi atımı yapıyordum. Mistik'la diğerkocuklar sıralarını bekliyorlardı. Nasıl oldu, farkına varmadım, sgdn kabuğu birden yarıldı. Arasından kayan aki sol elimin isaret parmağını kesti. Sulu, kırmızı bir kan akmaya başladı. O anda aklıma bir şey geldi: Ant içmek... Parmagimin acisini unuttum, Mistik'a,

- Haydi, dedim, bak elim kesildi. Kan kadesi olalım. Sen de kes...

Siyah gözlerini yere dikerek, büyük, yuvarlak basını salladı:

- Olur mu ya... Ant için kol kesmek gerek...

- Canım ne zararı var? diye steledim, kan değıl mi? Hepsi bir. Ha koldan, ha parmaktan... Haydi, haydi!...' '

Razi oldu. Elimden aldığı akiyla kolunu, üstelik biraz derince kesti. Kani o kadar koyuydu ki, akmiyor, bir damla halinde kabarıyor, büyüyordu: Parmagimin kaniyla karıstırdık. nce ben emdim. Tuzlu, sıcak bir seydi. Sonra o da benim parmagımı emdi.

Bilmiyorum, aradan ne kadar zaman geçti? Belki altı ay... Belki bir yıl... Mistik'la kan kadesi olduğumuzu unutmıstım nedense. Yine birlikte oynuyor, okuldan eve birlikte dönüyorduk. Bir gün hava çok sıcaktı. Büyük Hoca, bize yarım günlük tatil verdi. Tıpkı persembegn gibi... Mistik'la sokagın tozları içinde yavas yavas yürüyorduk. Ben fesimin altına mendilimi koymıstım... Terimi silemediğim için yüzüm sirilsiklamdı. Büyük, geniş bir yoldan geçiyorduk. Kenarda yigilmis bir duvarın temelleri vardı. Birdenbire karsıdan iri, kara bir köpek ıktı. Kosarak geliyordu. Arkasından birkaç adam kalın sopalarla kovalıyorlardı. Bize, "Kaçınız, kaçınız, isiracak!.." diye bagırdılar. Korktuk, sasırdık. Öyle kaldık. nce ben biraz kendimi toplayarak, "Aman, kaçalım..." dedim. Gözleri ates gibi parlayan köpek bize yetismisti. O zaman Mistik, "Sen arkama saklan!..." diye haykırdı, önüme geçti. Köpek ona saldırdı.

İlkin hızla birbirlerine arptılar. Sonra tıpkı gresir gibi boğaz boğaza geldiler. Köpek de ayağa kalkmisti.

Biraz böyle savastıktan sonra ikisi de yere yuvarlandılar. Mistik'in küçük fesi, mavi yemenisi dst. Bu savaş, bana pek uzun geldi. Titriyordum. Sopalı amcalar yetistiler. Kpege odunlarının bütün gücüyle birkaç tane indirdiler. Mistik kurtuldu. Zavallının kollarından, burnundan kan akıyordu. Köpek, kuyruğunu bacaklarının arasına sikıstırmis, ağız yerde, drtına katı. Mistik, "Bir şey yok... Acımiyor... Biraz

çizildi..." diyordu. Evine götürdüler. Ben de hemen evimize kostum. Anneme basimiza geleni anlattım. Abil Ana, beni yere yatırdı. Uzun uzadıya kasıklarima, korku damarlarima bastı. Öyle bir duâ okuyarak yüzüme üfledi ki, sarmsak kokusundan aksirdim.

Ertesi günü Mistik okula gelmemisti. Daha ertesi günü yine gelmedi... Anneme, Hacı Budak'lara gidip Mistik'i görmemizi söyledim.

- Hastaymış yavrım, dedi, insallah iyi olunca yine oynarsınız, şimdi rahatsız etmek ayıptır.

Ondan sonra ben her zaman Mistik'i iyileşmiş bulacağım umuduyla okula gittim.

Ne yazık ki, o hiç gelmedi... Köpek kuduzmuş. Baktırmak için Mistik'i Bandırma'ya götürdüler. Oradan İstanbul'a göndereceklerdi.

Sonunda bir gün isittik ki, Mistik ölmüş...

Erken kalktığım açık, bulutsuz sabahlar, herkes gibi bana da çocuklugumu hatırlatır. Bellegimde sonsuz ve mor bir tanyeri ülkesi gibi kalan doğduğum yeri gözümün önüne getirmek isterim. Ve hep, farkında olmayarak sol elimin işaret parmağına bakarım. Birinci bogumun üstünde hâlâ beyaz çizgi şeklinde duran bir küçük yara izi, bence çok kutsaldır. Andi için ölen, hayatını mahveden kahraman kan kardeşimin, sıcak dudaklarını tekrar parmağımın ucunda duyar, beni kurtarmak için kendisinden büyük, kudurmuş, iri ve kara çoban köpeğiyle pençeleşen o aslan ve kahraman hayalini görürüm.

Ve ulusumuzdan, sezgilerle bezeli Türklükten uzaklaştıkça, daha kokusmuş derinliklerine yuvarlandığımız karanlık uçurumun, bu ahlak ve bozuculuk, vefasızlık ve bencillik, baygınlık ve miskinlik cehenneminin dibinde, üzgün ve sartlanmış kıvranırken, saf ve nurdan, geçmiş, kaybolmuş bir cennetin gerçekten uzak bir serabi halinde karşımda açılır... Beni mutlu eder. Saatlerce Mistik'in anisiyle, bu aziz ve soylu üzüntünün eskiiyip, unutuldukça daha çok değer artan tatlı hüznü acısından tat duyarım...

DIYET

DAR kapısından başka aydınlık girecek hiçbir yeri olmayan dükkânında tek basına, gece gündüz kivilcimlar saçarak çalışan Koca Ali, tıpkı kafese konmuş terbiyeli bir arslanı andırıyordu. Uzun boylu, iri pençeli, kalın pazili, geniş omuzlu bir pehlivandı. On yıldır bu karanlık in içinde ham demirden dövdüğü kılıç ve namluları tüm Anadolu'da, tüm Rumeli'de sınır boylarında büyük bir ün kazanmıştı. Hatta

Istanbul'da bile yeniçeriler, satın alacakları kamaların, saldırmaların, yataganların üstünde "Ali Usta'nın ismi" damgasını arıyorlardı. O, çelice çifte su vermesini biliyordu. Uzun kılıçlar değil, yaptığı kisacık bıçaklar bile iki kat olur, kırılmazdı, "Çifte su vermek" sanatının, yalnız ona özgü bir sırrı vardı. Yanına çirak almaz, kimseyle çok konuşmaz, dükkânından dışarı çıkmaz, durmadan uğrasardı. Bekârdı. Hisimi, akrabası yoktu. Kentin yabancısıydı. Kılıçtan, demirden, çelikten, atesten başka söz bilmez, pazarlığa girmez, müşterileri ne verirse alırdı. Yalnız savaş zamanları ocagını söndürür, dükkânının kapısını kilitler, kaybolur, savastan sonra ortaya çıkardı. Kentte onunla ilgili birçok hikâyeye söylenirdi. Kimi "cellat elinden kaçmış bir çelebi", kimi "sevgilisi öldüğü için dünyadan elini eteğini vakitsiz çekmiş garip" derdi. Siyah sahane gözlerinin magrur bakışından, soylu davranışlarından, gururlu suskunluktan, düzgün sözlerinden onun öyle sıradan bir adam olmadığı belliydi... Ama kimdi? Nereliydi? Nereden gelmişti? Bunları bilen yoktu. Halk onu seviyordu. Kentte böyle tanınmış bir ustanın bulunması herkes için ayrı bir övünç kaynağıydı.

- Bizim Ali...

- Bizim koca usta...

- Dünyada esi yoktur...

- Zülfikâr'ın sırrı ondadır!.. derlerdi.

Koca Ali en kalın, en kati demirleri misir yaprağı gibi incelten, kâğıt gibi yumuşatan sanatini kimseden öğrenmemiş, kendi kendine bulmuştu. Daha on iki yaşındayken, sert bir beylerbeyi olan babasının baskısı vurulmuş, öksüz kalmıştı. Amcası çok zengindi. Gösterişe düşkün bir vezirdi. Onu yanına aldı. Okutmak istedi. Belki devlet katında yetistirecek, büyük görevlere çıkaracaktı. Ama Ali'nin yaratılışında "baskısına gönül borcu olmak" gibi bir sızlanmaya yer yoktu. "Ben kimseye eyvallah etmeyeceğim," dedi. Bir gece amcasının konagından kaçtı. Basibos bir adsız gibi dağlar, tepeler, dereler astı. Adını bilmediği ülkelerde dolardı. Sonunda Erzurum'da yaşlı bir demircinin yanına girdi. Otuz yaşına kadar Anadolu'da uğramadığı kent kalmadı. Kimseye boyun eğmedi. Gönül borcu olmadı. Ekmegini tasta çıkardı. Alnının teriyle kazandı, içinde "kutsal ateş"ten bir alev bulunan her yaratıcı gibi, para için değil, sanatı, sanatının zevki için çalışıyordu. "Çelice çifte su vermek" onun askiydi. Gönüllü olarak savaşlara gittiği zamanlar yeniçerilerin, sipahilerin, sekbanların arasında, Ali Usta, isinin övgüsünü duydukça tadı dille anlatılmaz bir mutluluk duyardı. Ölünceye kadar böyle hiç durmadan çalışırsa daha birkaç bin gaziye kırılmaz kılıçlar, kalkanlar parçalayan çelik yataganlar, zirhlar, keskin ağır saldırmalar yapacaktı. Bunu düşündükçe gülümser, tatlı tatlı yüreği çarpar, ruhundan kopan bir atılımla örsünün üzerinde milyonlarca kivilcim tutuştururdu.

- Tak!

- Tak, tak!...

- Tak, tak!

Iste bugün de sabah namazından beri durmadan on saat uğrasmıştı. Dövdüğü eğri namluyu örsünün yanındaki su fıçısına daldırdı. Ocagının sönmeye başlayan atesine baktı. Çekici bir akan eliyle terini silmişti. Kapiya döndü. Karsiki mescitte dokunaklı dokunaklı aksam ezanı okunuyor, bacasının tepesindeki yuvada leylekler sonu gelmez bir takirdi koparıyorlardı. İkinci abdesti daha duruyordu. Yalnız ellerini

yıkadı. Kuruladı. Yenlerini indirdi. Saltasını omzuna attı. Disariya çıktı. Kapisini iyice çekti. Kilitlemeye gerek görmezdi. Uzun alandan mescite doğru yürüdü... Kentin kenarındaki bu gösterissiz tapınağa hep yoksular getirdi. Minaresi sokaga bakan küçük bir pencereydi. Müezzin buradan basını çıkarır, ezanını okurdu.

Koca Ali mescide girince her zamankinden fazla kalabalık gördü. Hep üç kandil yakılırken bu akşam ramazan gibi bütün kandiller yanmıstı. Daha namaz safları dizilmemisti. Kapının yanına çöktü. Yanında alçak sesle konuşanların sözlerine istemeye istemeye kulak kabarttı. Konya'dan iki garip dervisin geldiğini, yatsı namazına kadar Mesnevi okuyacaklarını duydu.

Aksam namazı kilinip, bittikten sonra mescittekilerin bir bölümü çıktı.

Koca Ali yerinden kimildamadi. Zaten biraz bası ağrıyordu. "Mesnevi dinler, açılırım!" dedi. Büyük bir gönül rahatlığı içinde, iki garip dervisin ruhu ürperten ezgileriyle kendinden geçti. Her âsik gibi onun yüreğinde de sonsuz bir kendinden geçiş, bir cosku, bir kaynasma yeteneği vardı. En küçük bir nedenle cosardı. Anlamını çıkaramadığı bir dilin gizemli uyumu, durgun kanını sular altında saklı derin bir su çevrirtisi gibi kaynattı. Her yanı nedensiz bir sarsintiyle titriyor, sökülmez bir hiçkırık bogazına düğümlenir gibi oluyordu. Yatsı namazını kildikten sonra mescitten çıkınca, doğru dükkânına giremedi. Yürüdü. Uykusu yoktu. Ilik, yıldızlı bir yaz gecesi idi. Samanyolu, sarı altın tozundan göz alabildiğine bir bulut gibi göğün bir yanından öbür yanına uzanıyordu. Yürüdü, yürüdü. Kentten mandiralara giden yolun geçtiği tahta köprüde durdu. Kenara dayandı. Genis derenin dibine yansıyan yıldızlar, ısıktan çakıltıları gibi parlıyor, siriliyordu. Kenardaki karanlık top söğütlerde bülbüller ötüyordu. Daldı, gitti. Saatlerce kimildamadi. Dinlediği ezgilerin ruhunda kalan uyumlarını isitiyor, tıpkı mescitteki gibi kendinden geçiyordu. Ansizin arkasından bir ses:

- Kimdir o?... diye bağirdi.

Daldığı tatlı düsten uyandı. Döndü. Köprü'nün öbür yanında iki üç karaltı ilerliyordu. Elinde olmadan karşılık verdi:

- Yabancı yok!

- Kimsin?

- Ali...

Gölgele yaklaşti. Bir adım kalınca onu giyiminden tanıdılar:

- Koca Ali... Koca Ali, be!

- Sen misin, Ali Usta?

- Benim!

- Ne ariyorsun bu saatte buralarda?

- Hiç...

- Nasil hiç? Suya çekicini mi düşürdün yoksa!...

Bunlar kent subasisinin adamları, bekçilerdi. Kol geziyorlardı. Ne diyeceğini sasirdi. Geceleri afyon yutan bu serseriler, namuslular gözünde hirsizlerden, uğursuzlardan daha korkunçtu. Kendilerinden başka dışarıda bir gezeni yakaladılar mı, dayaktan canını çıkartırlardı. Ama, ona kötü davranmadılar. Bekçibasi:

- Ali Usta, sen deli mi oldun? dedi.

- Yok.

- Böyle gece yarısına yakın değil, hatta yatsıdan sonra sokakta, hele böyle kentin kıyısında kimsenin dolmasına agamizin izin vermediğini bilmiyor musun?

- Biliyorum.

- Ee, ne ariyorsun buralarda?

- Hiç...

- Nasil hiç...

Koca Ali yine ses etmedi. Bekçiler onun namuslu bir adam olduğunu biliyorlardı. Hirpalamadılar. Yalnız:

- Haydi yerine git, dolasma... dediler.

Geldiği yollardan hızlı hızlı dönen Koca Ali, ruhunda demin dinlediği uyumu tekrarlıyordu. Bülbüller keskin keskin ötüyor, uzaktan mandıraların köpekleri havlıyorlardı. Sokakta hiç kimseye rastgelmedi. Dükkânının önüne gelince durdu. Bacasının üstündeki leylek uyumamış, kefenli bir görüntü gibi ayakta duruyordu. Kapisi aralıktı. Çıkarken siki sikiya kapadığını hatırladı:

- Tuhaf, rüzgâr açmış olacak!... dedi.

İsine yaramazdı ki, hirsiz asırmak sıkıntısına girsin...

İçeriden kapıyı sürmeledi. Bekçilerin karışması canını sıkmısti. İste kentte yaşamak da bir türlü tutsaklıktı. Öte yandan da dağ basında, köyde sanatı geçmezdi. Birden ağır bir yorgunluk duydu. Kandilini yakmaya üsendi. Ocagin soluna gelen alçak musandıraya el yordamıyla çıktı. Büyük bir ayi pöstekisinden olusmus yatakçığına uzandı.

Siçrayarak uyandı. Kapisi vuruluyordu. Uyku sersemliğiyle:

- Kim o? diye haykirdi.

- Aç çabuk.

Sabah olmustu. Kapinin araliklarında bembeyaz isik çizgileri parliyordu. O hiç böyle dalip kalmaz, günes dogmadan uyanirdi. Dogruldu. Musandiradan atladi. Ayakkabilarini bulmadan yürüdü. Hizla sürmeyi çekti. Birdenbire açılan kapinin dükkâni dolduran aydinligi içinde, palabiyikli, yüksek kavuklu Bekçibasi'yi gördü. Arkasinda keçe külâhli, çifte hançerli genç yamaklari da duruyorlardi. "Ne var?" der gibi yüzlerine bakti. Bekçibasi:

- Ali Usta, dükkâni arayacagiz! dedi. Koca Ali saskinlikla sordu:

- Niçin?...

- Bu gece Budak Bey'in mandirasinda hirsizlik olmus.

- Ee, bana ne?...

- Onun için iste dükkâni arayacagiz.

- O hirsizliktan bana ne?

- Hirsizlar çaldiklari bir kuzuyu köprünün altida kesmisler. Mesin keselerin içindeki paralari alarak bir tanesini oraya birakmislar.

- Bana ne?...

- O keselerden bir tanesini de bu sabah senin dükkânin önünde bulduk... Sonra... Su esige bak. Kan lekeleri var!

Koca Ali, kamasan gözleriyle kapisinin temiz esigine bakh. Gerçekten el kadar bir kan lekesi sürülmüştü. O, bu kirmizi lekeye dalgın dalgın bakarken, palabiyikli bekçi:

- Hem bu gece, geç saatte ben seni köprünün üstünde gördüm, orada ne ariyordun? dedi.

Koca Ali yine verecek bir karsilik bulamadi. Önüne bakti:

- Arayin... diyerek geri çekildi. Bekçiyle yamaklari dükkâna

girdiler. Örsün yanindan geçen yamaklardan biri haykirdi:

- Ay! Iste, iste...

Koca Ali elinde olmadan, bekçinin baktigi yana gözlerini çevirdi. Yeni yüzülmüs bir deri gördü. Sasirdi.

Yamaklar hemen deriyi yerden kaldirdilar. Açtilar. Daha islakti. Bir agalarinin, bir de suçlunun yüzüne bakiyorlardi. Bekçibasi köpürerek sordu:

- Çaldigin paraları nereye sakladin?
- Ben para çalmadim.
- Inkâr etme, iste kuzunun derisi dükkânında çıktı.
- Ya kim koydu?
- Bilmiyorum.

Koca Ali öyle uzun boylu konuşmazdi. Subasinin karsisina çıkartildigi zaman da, gece geç saatte köprünün üstünde ne aradigini anlatamadi. Bekçilerin bulduğu bütün kanıtlar aleyhine çikiyordu. Budak Bey'in yeni sattigi bes yüz koyunun parasi da mandiradan çalinmisti. İki güçlü hirsiz, bekçi çobani simsiki baglamislardi. Sonra canini çıkarincaya kadar dövmsler, hatta iskence için bir kolunu da kirmislardi. Ertesi gün yargicin önünde bu çoban, hirsizin birini Koca Ali'ye benzettigini söyledi. Gece geç saate kadar dükkânina gelmemesi, derinin dükkânda, para keselerinden birinin kapisi önünde bulunmasi, Koca Ali'nin suçlanmasina yetti. Ne kadar inkâr etse hirsizlik suçunu söylemiyordu. Üstelik nereden geldigi, nereli oldugu da belli degildi.

Sol kolunun kesilmesine karar verildi.

Koca Ali bu kararı duyunca, ömründe ilk kez sarardi. Dudaklarini isirdi. Karara boyun egmekten baska yolu yoktu... Sendeleyerek ayaga kalkti. Yargica dik bir sesle:

- Kolumu birakin, kafami kesin! diye dilekte bulundu.

Bu, ömründe onun ilk dilegiydi. Ama yasli yargic hak yemez biriydi.

- Hayir oglum, dedi. Sen adam öldürmedin. Eger çobani öldürseydin, o zaman kafan giderdi. Ceza suçla göredir. Sen yalnız hirsizlik ettin. Kolun kesilecek Hak böyle istiyor. Yasaların kestigi yer acimaz...

Koca Ali'nin kolu kafasından çok degerliydi. Çelige "çifte su"yu bu iki koluyla veriyor, bu iki eliyle sınırlarda dövüsen binlerce gaziye çelik kalkanları kiran, agir zirhlari yırtan, demir tolğaları ikiye biçen tüy gibi hafif kiliçlar yetistiriyor, yok pahasina, pir askina çalışiyordu.

Onu, Aga kapisinda bekçilerin odasi altına kapattilar. Cezanın uygulanacagi günü burada bekliyor, hiç sesini çıkarmiyor, çolak kalınca örsünün basinda çekiç vuramayacagini düşünerek, tanrısı ölen inançli bir kisinin yasini duyuyordu. Kolunun diyetini verecek on parasi yoktu... Simdiye kadar para için

çalışmamıstı.

Bütün kent halkı, Koca Ali gibi büyük bir ustanın kolu kesileceğine acıdı. Bu kadar yakışıklı, mert, çalışkan, güçlü, güzel bir adamın ölünceye kadar sakat sürünmesine en duygusuz gönüller bile dayanamıyordu.

İste herkes onu seviyordu.

Sipahiler onlara çok ucuza kılıç döven bu adamı kurtarmaya sözleştiler. Kentin en büyük zengini Hacı Mehmet'e başvurular; bu adam Karun kadar mal sahibi olduğu halde son derece cimriydi. Hâlâ kentin pazar yerinde küçük bir dükkânda kasaplık yapıyordu. Düşündü, tasındı; nazlandı. Suratını eksitti. Basını salladı: Ama sipahilerle iyi geçinmek gerekiyordu.

- Değil mi ki siz istiyorsunuz, dedi. Ben de onun kolu için diyet veririm. Ama bir kosulum var.

- Ne gibi? diye sordular.

- Varın kendisine söyleyin. Eger ben ölünceye kadar bana, hiç para almadan hizmetçilik, çiraklık etmeye yanasırsa...

- Pekâlâ, pekâlâ...

Sipahiler, Aga kapisına kostular. Hacı Kasap'ın önerisini Koca Ali'ye söylediler. O, önce "kasaplık bilmediğini" ortaya sürdü. Kabul etmek istemiyordu. Sipahiler:

- Adam sen de! Kasaplık is mi? O kadar savas gördün. Kılıç salladın. Bağlı koyunu yere yatırıp kesemez misin? diye üstelediler. "Kula kul olmak", ölümlü dünyada "birisine gönül borcu duymak" acıların en büyüğüdü.

O daha çok gençken, vezir amcasının kayırmalarını bile çekememiş, gönül borcu altında kalmamak için aile ocagından kaçmış, gurbet ellerine atılmıştı. Şimdi kör talihi, onu bak kime köle edecekti? Sipahiler:

- Hacı'nın yası yetmisi asmış... Zaten daha ne kadar yasar ki... O ölünce yine sen özgür kalır, bize kılıç yaparsın. Haydi, düşünme usta, düşünme! diyorlardı.

Hacı Kasap, kesilecek kolun diyetini yargıca saydığı gün Hoca Ali'yi arkasına takti. Dükkânına getirdi. Bu adam pek titiz, pek huysuz, oldukça çekilmez biriydi. Hiç durmadan dirdir söylenirdi. Cimriligidinden şimdiye kadar bir hizmetçi, bir çirak tutamamıştı. Koca Ali'yi eline geçirince hemen dükkânının kösesinde bir set yerleştirdi. Üstüne bir silte koydu. Geçti, oraya oturdu. Her şeyi ona yaptırmaya başladı. Ama her şeyi... Sabah namazından bes saat önce kentten iki saat ötedeki mandirasından o gün satılacak koyunları ona getiriyor, ona kestiriyor, ona yüzdürüyor, ona parçalatıyor, ona sattırıyor... ta akşam namazına kadar

durmadan buyruklar veriyordu. Zavalliya yedirdigi, içirdigi yalnız bulgur çorbasiydi. Bazen kendi artıklarını köpege verir gibi önüne atardı. Geceleri dükkânı bastan aşağı yıkıyor, uykuya yatmadan ertesi sabah için koyun getirmek üzere mandirasına yolluyordu. Odununu bile ormandan ona kestiriyor, suyunu ona tasitıyor, her işi, her işini ona gördürüyordu. Hatta evinin bahçesindeki lagim kuyusunu bile ona temizletti.

Koca Ali sade suya bulgur çorbasıyla bu kadar sıkıntıya yıllarca göğüs gerebilecekti. Ama Hacı Kasap'ın ikide bir:

- Ulan Ali!... Kolunun diyetini ben verdim. Yoksa çolak kalacaktın!... diye yaptığı iyiliği tekrarlamasına dayanamıyordu. Bir gün, iki, üç gün disini sikti. Durmadan çalıştı. Gece uyumadı. Gündüz kostu. Efendisinin karsısında elpençe divan durdu. Yine:

- Kolunun diyetini ben verdim.

- ...

- Şimdi çolak kalacaktın, ha...

- ...

- Benim sayemde kolun var.

- ...

Hacı Kasap bu sözleri âdeta "aferin" dercesine diline dolamıyordu. Her buyrugunun yerine getirilmesinden sonra kir sakallı, çirkin, siska yüzünü eksiterek, mavi çukur gözleriyle onu tepeden tırnağa kadar süzer, "Aklında tut, benim tutsagımsın!" der gibi verdiği diyeti hatırlatırdı. Koca Ali susar, yüreginin parçalandığını, göğsüne sıcak sıcak bir şeyler yayıldığını, kilitlenen çenelerinin çatırdadığını, sakaklarının attığını duyardı. Geceleri uyuyamıyor, gündüzleri ugrasırken, mandıraya gidip gelirken, salhanede koyunları yüzerken, müsterilere et keserken, "Ne yapacağım, ne yapacağım?" diye düşünüyor, hiçbir şeye karar veremiyordu. Dünyada kimseye eyvallah etmeyerek azla yetinip, gururun mutluluğu için yaşamak isterken basına gelen bu bela neydi?

Kaçmayı namusuna yediremiyordu. İste o zaman gerçekten hırsızlık etmiş olacaktı. Ama bu herifin ikide bir de yaptığıni basa kakmasına dayanmak ölümden pek güç, ölümden pek acı, ölümden pek ağırdı...

Hacı Kasap'a köle olduğunun tam haftasıydı. Günlerden cumaydı. Yine erkenden mandıraya gitmiş, koyunları getirmiş, salhanede yüzmüş, dükkândaki çengellere asmıştı. Tezgâhin solundaki büyük, yağlı siyah tasta satırları biliyor, yine "Ne yapacağım, ne: yapacağım?" diye düşünüyor, dudaklarını isiriyordu. Daha efendisi gelmemişti. Satırları bitirince büyük bıçakları bilemeye başladı.

"Ne yapacağım, ne yapacağım?" diye düşünmeye öyle dalmıştı ki, kasabın geldiğini duymadı. Ansizin uğursuzun boguk sesi yüregini agzına getirdi:

- Ne yapıyorsun be?...

Döndü. Efendi kösesine oturmuş, çubugunu tıttırüyordu:

- Bıçakları biliyorum, dedi.

- Hay tembel miskin hay!... Sabahtan beri ne yaptın?

Ses çıkarmadı. Kapakları çürümüş bu küçük, bu hain, bu yılan gözlere kirpmadan baktı, baktı. İhtiyar beklemediği bu acı bakisa kızdı. Sordu:

- Ne bakıyorsun?

- ...

Koca Ali sesini çıkarmıyor, bir hafta içinde belki bes yıllık hizmetini durup dinlenmeden gördüğü halde onu yine "tembel, miskin" diye kötülemekten sikilmayan bu kötü insani ezici bir bakisla süzüyordu. Yine yüregi parçalanır gibi oluyor, göğsüne sıcak bir seyler yayılıyor, çeneleri kilitleniyor, sakakları zonkluyordu. Bir anda bu titreme durdu. Koca Ali gözlerini açtı. Bir hafta buna nasıl dayanmisti? Sasirdi. Hacı Kasap çubugu yanına bıraktı. Hizmetçisinin bu ağır bakisinden kurtuluvermis gibi dirlandi:

- Kolunun diyetini benim verdigimi unutuyorsun galiba! dedi. Ben olmasaydim şimdi çolak kalacaktın...

Koca Ali yine karşılık vermedi. Aci aci gülümsedi. Kızardı. Sonra birden sarardı. Hizla döndü. Bilediği satırların en büyüğünü kaptı. Sivali kolunu, yüksek kıyma kütüğünün üstüne koydu. Kaldirdi, ağır satırı öyle bir indirdi ki... O anda kopan kolunu tuttu. Gördüğü seyin ürperticiliginden gözleri disari fırlayan Hacı Kasap'ın önüne:

- Al bakalım, su diyetini verdigin seyi! diye hizla fırlattı. Sonra giysisinin kolsuz kalan yenini siki bir düğüm yaptı. Dükkândan çıktı.

Onun bir zamanlar geldiği yer gibi, şimdi gittiği yeri de, kentte kimse öğrenemedi.

FORSA

AKDENİZ'in, kahramanlık yuvası sonsuz ufuklarına bakan küçük tepe, minimini bir çiçek ormanı gibiydi. İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri sahile inen keçi yoluna düşüyor, ilkbaharın tatlı rüzgârıyla sarhos olan martılar, çilgin bagırlarıyla havayı çınlatıyordu. Badem bahçesinin yanı sıra geniş bir bağdı. Beyaz taşlardan yapılmış kısa bir duvarın ötesindeki harabe vadiye kadar iniyordu. Bağın ortasındaki yıkık kulübenin kapısız girişinden bir ihtiyar çıktı. Saçı sakalı bembeyazdı. Kamburunu düzeltmek istiyormuş gibi gerindi. Elleri, ayakları titriyordu. Gök kadar bos, gök kadar sakin duran denize baktı, baktı.

- Hayirdir insallah! dedi.

Duvarın dibindeki taş yığınlarına çöktü. Basını ellerinin arasına aldı. Sirtında yırtık bir çuval vardı. Çıplak ayakları topraktan yogurulmuş gibiydi. Zayıf kolları kirli tunç rengindeydi. Yine basını kaldırdı. Gökle denizin birleştiği dumandan çizgiye dikkatle baktı, Ama görünürde bir şey yoktu.

Bu, her gece uykusunda onu kurtarmak için birçok geminin pupa yelken geldiğini gören zavallı eski bir Türk korsasıydı. Tutsak olalı kırk yılı geçmişti. Otuz yaşında, dinç, levent, güçlü bir kahramanken Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi yıl onların kadirgalarında kürek çekti. Yirmi yıl iki zincirle iki ayaklarından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış yasadı. Yirmi yılın yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları, güneşleri onun granit vücudunu eritemedi. Zincirleri küflendi, çürüdü, kırıldı. Yirmi yıl içinde birkaç kez halkalarını, çivilerini degistirdiler. Ama onun çelikten daha sert kaslı bacaklarına bir şey olmadı. Yalnız aptes alamadığı için. tüzülüyordu. Hep güneşin doğduğu yanı sıra sol ilerisine alır, gözlerini kibleye çevirir, bes vakit namazı gizli işaretlerle yerine getirirdi. Elli yaşına gelince, korsanlar onu, "Artık iyi kürek çekemez!" diye bir adada satmışlardı. Efendisi bir çiftçiydi. On yıl kuru ekmekle onun yanında çalıştı. Tanrıya şükrediyordu. Çünkü artık bacaklarından mihli degildi. Aptes alabiliyor, tam kiblenin karsısına geçiyor, unutmadığı âyetlerle namaz kılıyor, dua edebiliyordu. Bütün umudu, doğduğu yere, Edremit'e kavusmaktı. Otuz yıl içinde bir an bile umudunu kesmedi. "Öldükten sonra dirileceğime nasıl inanıyorsam, öyle inanıyorum, elli yıl tutsaklıktan sonra da ülkeme kavusacağıma öyle inanıyorum!" derdi. En ünlü, en tanınmış Türk gemicilerdendi. Daha yirmi yaşındayken, Tarık Bogazi'ni geçmiş, poyraza doğru haftalarca, aylarca, kenar kıyı görmeden gitmiş, rast geldiği ıssız adalardan vergiler almış, ırılı ufaklı donanmaları tek basına hafif gemisiyle yenmişti. O zamanlar Türkeli'nde nâmi dillere destandı. Padişah bile onu, saraya çağırtmıştı. Serüvenlerini dinlemişti. Çünkü o, Hızır Aleyhisselam'ın gittiği diyarları dolasmıştı. Öyle denizlere gitmişti ki, üzerinde dağlardan, adalardan büyük buz parçaları yüzüyordu. Oralari tümüyle baska bir dünyaydı. Altı ay gündüz, altı ay gece olurdu! Karisini, iste bu, yılı bir büyük günle bir büyük geceden oluşan baska dünyadan almıştı. Gemisi altın, gümüş, inci, elmas, tutsak dolu vatana dönerken deniz ortasında evlenmiş, oğlu Turgut, Çanakkale'yi geçerken dogmuştu. Simdi kırk bes yaşında olmalıydı. Acaba yaşıyor muydu? Hayalini unuttuğu, karlardan beyaz karisi acaba sağ mıydı? kırk yıldır, yalnız taht yerinin, İstanbul'un minareleri, ufku, hayalinden hiç silinmemişti. "Bir gemim olsa gözümü kapar, Kabatas'ın önüne demir atarım" diye düşünürdü. Altmış yaşını geçtikten sonra efendisi, onu sözde özgür kıldı. Bu özgür kılmak degil, sokaga, perisanlığa atmaktı, Yaslı tutsak bu bakımsız bağın içindeki yıkık kulübeyi buldu. İçine girdi. Kimse bir şey demedi. Ara sıra kasabaya iniyor, yaşlılığına acıyanların verdiği ekmek paralarını toplayıp dönüyordu. On yıl daha geçti. Artık hiç gücü kalmamıştı. Hem bağ sahibi de artık onu istemiyordu. Nereye gidecekti?

Ama iste, eskiden beri gördüğü rüyaları yine görmeye başlamisti. Kirk yıllık bir rüya... Türklerin, Türk gemilerinin gelisi... Gözlerini kurumus elleriyle iyice ovdu. Denizin gökle birlestigi yere bakti. Evet, geleceklerdi, kesindi bu, buna öylesine inanliyordu ki...

- Kirk yıl görülen bir rüya yalan olamaz! diyordu. Kulübe duvarinin dibine uzandi. Yavas yavas gözlerini kapadi. Ilkbahar bir umut tufani gibi her yani parlatiyordu. Martilarin, "Geliyorlar, geliyorlar, seni kurtarmaya geliyorlar!" gibi isittigi tatli seslerini dinleye dinleye daldi. Duvar taslarinin arkasindan çıkan kertenkeleler üzerinde geziniyorlar, çuvaldan giysinin içine kaçiyorlardi, gür, beyaz sakalinin üstünde oynasiyorlardi. Yasli tutsak rüyasinda, agir bir Türk donanmasinin limana girdigini görüyordu. Kasabaya giden yola birkaç bölük asker çıkarmislardi. Al bayragi uzaktan tanidi. Yataganlar, kalkanlar günesin yansimasiyla parliyordu.

Bizimkiler! Bizimkiler! diye bagirarak uyandi. Dogruldu. Üstündeki kertenkeleler kaçistilar. Limana bakti. Gerçekten, kalenin karsisinda bir donanma gelmisti. Kadirgalarin, yelkenlerin, küreklerin biçimine dikkat etti. Sarardi. Gözlerini açti. Yüregi hızla çarpmaya basladi. Ellerini gögsüne koydu. Bunla~ Türk gemileriydi. Kiyiya yanasiyorlardi. Gözlerine inanamadi.

"Acaba rüyada miyim?" kuskusuna kapildi. Uyanikken rüya görülür müydü? Iyice inanabilmek amaciyla elini isirdi. Yerden sivri bir, tas parçasi aldı. Alnina vurdu. Evet, iste hissediyordu. Uyanikti. Gördüğü rüya degildi. O uyurken, donanma burnun arkasindan birdenbire çikivermis olacakti. Sevinçten, saskinlikten dizlerinin bagi çözüldü. Hemen çöktü. Karaya çıkan bölükler, ellerinde al bayraklar, kaleye dogru ilerliyorlardi. Kirk yıllık bir beklemenin son çabasiyla davrandi. Birden kemikleri çatirdadi. Badem agaclarinin çiçekli gölgeleriyle örtülen yoldan yürüdü. Kiyiya dogru kostu, kostu. Karaya çıkan askerler, ak sakalli bir ihtiyarin kendilerine dogru kostuguna görünce:

- Dur! diye bagirdilar. Ihtiyar durmadi, bagirdi:

- Ben Türk'üm, ogullar, ben Türk'üm.

- ...

Askerler onun yaklasmasini beklediler. Ihtiyar, Türklerin yanina yaklasinca önüne ilk geleni tutup öpmeye basladi. Gözlerinden yaslar akiyordu. Haline bakanlar üzölmüslerdi. Biraz heyecani dinince sordular:

- Kaç yıldır tutsaksin?

- Kirk!

- Nerelisin?

- Edremitli.

- Adin ne?

- Kara Memis.

- Kaptan miydin?

- Evet...

İhtiyarın çevresindeki askerler birbirine karisti. Bir çigliktir koptu. "Bey'e haber verin!... Bey'e haber verin!" diye bagrisiyorlardi. İhtiyarın kollarına girdiler. Kus gibi deniz kenarına uçurdular. Bir sandala koydular. Büyük bir kadirgaya çıkardılar. Askerin içinde onun kahramanlık serüvenlerini bilmeyen, ününü duymayan yoktu. Biraz güvertede durdu. Sevinçten sasirmis, aptallasmisti. Ayagina bir çaksir geçirdiler. Sirtina bir kaftan attilar. Basina bir kavuk koydular.

- Haydi, Bey'in yanina! dediler.

Onu kadirgaya getiren askerlerle birlikte büyük geminin kiçina dogru yürüdü. Kara palabiyikli, sirmali giysisinin üzerine demir, çelik zirhlar giymis iri bir adamin karsisinde durdu.

- Sen kaptan Kara Memis misin?

- Evet! dedi.

- Hizir Aleyhisselam'in geçtiği yerlerden geçen sen misin?

- Benim.

- Dogru mu söylüyorsun?

- Niye yalan söyleyecegim?

- Aç bakayim sag kolunu. ,

İhtiyar, kaftanın altından kolunu çıkardi. Sivadi. Bey'e uzatti. Pazisinde haç biçiminde derin bir yara izi vardı. Bu yarayı, gecesi alti ay süren bir adadan karisini kaçırırken almisti. Bey, ellerine sarildi. Öpmeye basladi.

- Ben senin oglunum! dedi.

- Turgut musun?

- Evet...

İhtiyar tutsak sevincinden bayilmisti. Kendine gelince oglu, ona:

- Ben karaya cenk için çikiyorum. Sen gemide rahat kal, dedi.

Eski kahraman kabul etmedi:

- Hayir. Ben de sizinle cenge çıkacagim.

- Çok yaslisin baba
- Ama yüregim güçlüdür.
- Rahat et! Bizi seyret!
- Kirk yıldır dövüsü özledim.

Oglu, babasının ellerine varıp; vatanini, sevdiklerini göremeden seni tekrar kaybetmeyelim baba diye yalvararak, öptü.

İhtiyar, kafasını kaldırdı, göğsünü kabarttı, daha bir gençleşmiş gibiydi. Bayragı isaret ederek:

- Şehit olursam bunu üzerime örtün! Vatan al bayragın dalgalandığı yer değil midir? dedi.

FERMAN

SANKI bir tufandı. Gök delinmiş gibi aralıksız yağmur yağıyor ve bütün ordu Semlin'e doğru sel, çamur, sis ve bora içinde ilerliyordu. Belgrad - Sabaç yolu çökmüştü. Karanlık ormanlara, sarp yokuşlara, uçurumlu dağlara alışkin olmayan yük develeri, yedekçileriyle birlikte kaybolmuşlardı. Subaylar bağırıyor, boru

sesleri isitiliyor, atlar kısıyordu. Hatta padisahın otağı bile ortada yoktu. Bu kısa yol, üç gündür bitip tükenmiyordu.

Konak yerine, yalnız sadrâzamin çadırı kurulabilmisti. Padişah saltanat arabasının penceresinden kendi otağını göremeyince, çevresindeki, ıslanmış, allı yesilli, sirmalı giysileriyle gözleri kamastıran iri ve çevik koruyucularına:

- Daha durmayacak mıyız? dedi.

Hiç kimse karşılık vermedi. Herkes önüne bakıyor ve sakir yağmur yağıyordu. Yaslı padişah hastaydı.

Ama ayaklarındaki nikris sizılarını duymuyor, Kurban Bayramı namazının Semlinde kılınmasını düşünüyordu. Artık eskisi gibi ata binemiyor, hatta vezirleriyle görüşüp konuşmak için bile saltanat arabasından çıkamıyordu.

Konak yerinde padisahın otasını görmeyen bütün ordu, gökyüzünden gelen bu öfke karsısında donakalmış; günah dolu bir topluluk gibi birdenbire sustu. Sesler, borular, ugultular, hatta atların kışnemesi bile kesildi. Yalnız yerlere ve çalılara düşen yağmur damlalarının sıkırtısı duyuluyordu. Sadrazam ne yapmıştı? Tâ İstanbul'dan beri padisahtan bir konak ileri gidiyor, yolları düzeltiyor, padisahın otasını kurduruyordu. Bu onun göreviydi.

Ama hangi padisah otası?...

Yağmurun los gölgeleri içinde, koca kavuğu ve uzun boyuyla Sokullu'nun, elleri önünde bağlı, gözleri yerde, yavaş yavaş saltanat arabasına yaklaştığı görüldü. Haberciler açılarak yol veriyordu. Arkasından üç tuğlu vezirler de geliyordu. Kavugundan sızan sular solgun yüzüne, sarı sakalına akiyordu. Som sirma

perdenin yanına gelince:

- Padişahım, acıyınız, kulunuzun çadırına şeref veriniz, dedi.
- Bizim otamız niçin yapılmadı?
- Otagılar fırtınadan yolu kaybetmişler. Konak yerine gelemediler Padişahım...

Padişah bir şey söylemedi, perdenin gerisine çekildi. Yağmur durmuyor, daha da şiddetleniyordu. Sokullu'nun işaretleriyle, altın yaldızlı koruyucu mızrakların arasındaki değerli taşlarla süslü saltanat arabası hareket etti. Sakin ve ıslak vezirler, büyük kavuklarındaki parlak tuğları sallayarak, gözleri yerlerde, altın tekerleklerin yanı sıra yürüyorlardı. Çadırın önüne gelince, arabadan inen padişahın kollarına girdiler. Sirma perdeli kapıdan. içeri soktular.

Yağmur hiç durmadan yağıyordu.

... İstanbul'dan kırk dokuz günde Belgrad'a gelen yorgun ordu; yollarda birtakım haydutların saldırısına uğramıştı. Yeniçeri ağası bunları izlemeye çıktı. Malkara Beyi, Evren Bey'le birleşti. Hepsini saklandıkları kovuklarda tuttu. Konak boylarında astırdı. Bu izlemelerde üst düzeyden ve padişahın gözdelelerinden pek genç bir kahraman olan Tosun Bey yine kendini gösterdi. Tek basına dağları, ormanları, mağaraları dolastı. Beser, onar rastgeldiği haydutlarla tek basına vurularak hepsini yere serdi. Bütün ordu yolunu temizledi. Hiçbir yasağın onun arkasından atı süremiyor, kimse ona yetişemiyordu. İleri, geri, üç konaga birden gidiyor; uykusuzluk, yorgunluk nedir bilmiyordu. Dört yıl önce padişah, onu sipahiler arasında görmüş, güzelliğini, yürekli tavırlarını beğenerek yanına almış, ona birçok görev vermiş, hatta bir yıl içinde çavuşbaşlığa kadar çıkarmıştı. Daha yirmi beş yaşındaydı. Gür siyah bıyıkları, şahin bakışlı iri ele gözleri,

genis ve kalın omuzlari; gösterisli yürüyüşü, her göreni hayran bırakırdı. Savaşlarda, ayrı ayrı yerlerinden simdiye kadar otuz yara almış ve pek çok general kafasını mızragına takarak pasalara armağan getirmişti... O, bütün ordu içinde rakipsiz bir yüreklilik, kahramanlık ve çabukluk örneği idi. Yaslı Zal Mahmut'tan daha güçlü olduğunu herkes biliyordu. Kus gibi uçar, yıldırım gibi segirtir, arslan gibi atılır, kaplan gibi parçalandı. Sadrazam en tehlikeli işlere onu salar, büyük ve eşsiz başarılarından sonra padişahın huzuruna çıkarır, ona övgü yağdırırdı. Kendilerinden başka yigit olmadığına inanan gururlu yeniçeriler bile önlerinden o geçerken kendilerini tutamazlar, cosarak:

- Yasa Tosun Bey! Seni hangi ana doğurdu! diye nara atarlardı.

Tek basına yaptıklarının ünü dillerdeydi. Kusatılmış kalelere gece gizlice kurulan ince merdivenlerden çıkmış, yalnkılıç, tek basına, düşman arasına atılmış... Düşman ordugâhlarının görünmeden arkasından dolarak, cephanelerini ateşe vermiş... Tutsak olduğu zaman yüzlerce koruyucunun arasından kurtularak, onu bekleyen nöbetçileri öldürüp silahları ve atlarıyla dönmüştü. Herkes onu sever, herkes ona saygı gösterirdi. Hatta vezirler' bile... Çünkü Tosun Bey, bu yüreklilikle yakında beylerbeyi olacak, vezirlik için çok beklemeyecek, evet öyle sayılır ki, daha sakalina kir düşmeden padişahın mührüne kavuşacaktı. Hem yürekli, hem erdemliydi! Savaşta giderken sedefli curayla kahramanlık destanları söyler; barış zamanında gayet çelebice bilgeliklerle dolu gazeller, kasideler yazardı. Kılıç kabzasının nasırlattığı elinde, kalem yabancı durmuyordu. Halkın dilinde onunla ilgili birçok efsane dolanırdı. Babasının bir emektarı onu büyüttü; haksız yere kafası kesilmiş bir, beyin oğluydu.

Yağmur durmadan yağıyordu.

Konak, çamurlu ve bozuk bir yolun sonunda kurulmuştu. Her yandan seller akıyor, erler sırayla yerlerine geliyorlar, çadırlar kuruluyor, kazanlar indiriliyor, ötede beride ateşler parlıyordu. Bu kalabalığın arasında Tosun Bey'in al atıyla süzüldüğü görüldü. İki konak geriden orduya yetismişti. Yol kenarında semeri devrilmiş bir katırı kaldıran yeniçerilere sordu:

- Padişahın otağı nerede, ağalar?

Yeniçeriler onu görünce doğruldular, saygıyla selamladılar. En yaşlıları karşılık verdi:

- Kurulmadı.

- Efendimiz ileri mi gitti?

- Hayır.

- Ya nerede?

- Sadrazam Pasa'nın çadırında.

Tosun Bey durdu. Yeniçerinin yüzüne dikkatle baktı. Yeniden sordu.

- Padişahın otağı nerede kurulmuş?

- Kurulmamis.

- Niçin?

- Kaybolmus...

- Ne?..

Yeniçeri sustu. Önüne bakti.

- Padisahin otagi mi kaybolmus?

- Evet...

Tosun Bey fena halde öfkelen-di. Dislerini sikti. Padisahin otagi nasıl kaybolurdu. Bunu akli almiyordu. Padisah, onca pek kutsaldi. Otag, gözünde yeri degistirilen bir Kâbe'ydi. Kâbe'si yıkılan bir inançlinin aceleciliğiyle ağır ve keskin mahmuzlarını atının karnına vurdu. Islak tuğlariyle bayrak direkleri görünen sadrazam çadırına doğru saldırdı. Ama pek ileri gitmedi. Segirdim ustaları yağmur içinde dolasiyordu. Onu pek seven Kazasker Perviz Efendi'nin çadırını gördü. Yere atladi. Atını, kosan bir hizmetkâra verdi. Kahramanlık şiirlerini okuduğu Perviz Efendi, çadırın içinde ayakta-ydı. Nisancı Egri Abdizâde Mahmut Çelebi'yle Sabaç Köprüsü'nün, Semendire Beylerbeyi Bayram tarafından nasıl yapıldığını konuşuyordu. Onun girdiğini görünce:

- Hayrola, Tosun Bey! diye sözünü kesti. Tosun Bey titriyordu. Kendinde değildi:

- Padisahin otagi kaybolmus.

- Evet oğlum.

- Bu nasıl olur, efendi hazretleri?

- Yolu sasirmislar belki...

- Sadrazam Pasa bir konak önden gidiyor. Nasıl kaybetmis?

Perviz Efendi karşılık vermedi. Mahmut Çelebi yağmurun, fırtınanın siddetinden söz etmek istedi. Tosun Bey cosuyordu. Açtı agzını yumdu gözünü... Artık bu kadar kayıtsızlık olur muydu? Bu kulluğa yakışır mıydı? Hasta velinimet hiç düşünül-müyordu. Ya otagı suya kaptırdılarsa... Ya taht bulunmazsa... Daha İstanbul'dan çıkmazdan önce bir çavuş gönderilerek görüşmek için Semlin'e çağrılan Zigismond'u, padisah nerde huzuruna kabul edecekti? Bir parça yağmurdan yollarını sasıran, dağılan orduya, padisah nasıl güvenecekti? Tosun Bey yürekli adamlara özgü o saldırganlıkla agzına geleni söylüyordu:

- İki konak arasında bir otagı koruyamayan adam, koca bir devleti nasıl yönetir? dedi.

Bu çok ağır bir soruydu. Perviz Efendi yavaşça, kalın halinin üzerine serilmiş erguvani siltesine çöktü. Mahmut Çelebi bu sözü hiç isitmemiş gibi davrandı. Durmadan yagan yağmurun sayısız ve sinir bozucu

damlaları tipir tipir çadırın üstüne düşüyor, ordugâhin belirsiz ugultusu içinde, sanki düssel bir akinin uzak ve düzenli ayak seslerini duyuruyordu.

Tosun Bey disari çıkanca, aceleyle adamlarını buldurdu. Atını degistirdi. Kimseyle konuşmadan, tek basına, padisahın otagını aramaya çıktı. Hava gittikçe kararıyordu. Derin yarlardan, sel yarıklarından astı. Tasan, köpüren derelerden geçti. Ormanlara dalan yollara girdi. Tepelere çıktı. Dört yana naralar savurdu. Sesinin boguk yankılarından baska bir karsilik alamadi. Gelen gece pek karanlıkti. Yagmur durmuyordu. "Sabah erkenden çıkar, bulurum," diyerek geri döndü. O kadar karanlıkti ki... Dizgini bos birakıyor, geldigi yollardan atının içgüdüsiyle dönebiliyordu.

Mesaleleriyle, ordugâh uzaklardan görünmeye basladi. Karanligin, yagmurun, rüzgârın içinde at, diledigince yürüyordu.

- Kimdir o?

On adım ötede koyu bir karalti belirdi...

- Yabancı degil...

- Sen misin, Tosun Bey!

- Benim!

- Sadrazam Pasa Efendimiz sizi aratıyor. Biz on süvari, çevreye dagildik.

- Pekâlâ, gidelim.

Ve karanligin içinde Tosun Bey önde, sipahi arkada, ordugâha kostular. Mesaleleri, nöbetçileri; mehterleri geçtiler. Zaten hizmetkârlar, solaklar, çavuslar yagmurun altında bekliyorlardı. Tosun Bey'i, sadrazamın yanına götürdüler. Pasa büyük siltesine yaslanmış, uzun ve degerli taslarla süslü çubugunu çekiyordu. Karsisinde Silahtar Cafer Aga ile Nisanci Feridun Bey hazirolda duruyordu.

- Oglum Tosun, dedi, sana bir iş çıktı. Senin gibi at sürece er yok. Bu padisah fermanini şimdi al. Kos, Nis'e götür... Oradaki Bey'e ver...

Karsisinde sirilsiklam hazirolda duran Tosun Bey'e, öpüp basına koyduğu kırmızı bir keseyi uzattı. Tosun Bey, elleri bağlı; ilerledi. Egildi. Keseyi aldı. Öptü. Basına koydu. Disari çıkarken Sadrazam:

- Haydi arslanim, çabuk, yolun ugurlu olsun! diyerek gülümsedi. Çadırın önünde essiz bir kir atın onu bekledigini gördü Tosun Bey. Yagmur hâlâ eski siddetiyle yagiyordu. Bindi. Karni açtı. Üzengisini tutan hizmetkârlardan su istedi. Verdikleri suyu sonuna, kadar içti. Ve ağır, keskin mahmuzlarını atın karnına vurdu. Ordugâhin kalabalığı, isiklari, ugultusu arasından bes dakikada çıktı. Karanligin, yagmurun, rüzgârın içinde dörtlale uzaklastı. Kayboldu...

Ormanlardan, derelerden, köprülerden, tepelerden, uçurumlardan simsek gibi geçti. Belgrad'da durmadı. Hemen atini degistirdi. Azigini aldı. Yine yola atıldı. Hiç uyumuyor, yalnız düz yerlerde ati tiris giderken, rüyasız ve uyanık bir uykuya daliyordu. Gecelerden gündüze, yagmurlardan güneşe girdi. Haziran sicaklariyla giysileri kurudu. Kendi ve ati terledi. Aksamlari serin rüzgârlara karisan bülbül sesleri isitti. Sabahlari civildayan tarlakuslarinin saklandigi ekin denizleri içinde yürüdü. Sonunda bir gece, pek uzaktan Nis'in aydinliklarini gördü. Büyük bir çiftligin önünden geçiyordu. Iri ve azgin köpekler arkasından kosuyor ve havlıyorlardi. "Gün doguncaya kadar surada kalayim. Erkenden kente girerim," dedi ve çiftlige sapti. Herkes gibi çiftligin adamlari da onu tanıyorlardi. Atini aldilar. Saygi içinde yukariya, kuleye çıkardilar.

- Ben biraz dinlenecegim. Gün dogmadan beni uyandırin! diye buyurdu.

Ne olursa olsun, her gelen yolcuya yemek çıkarmak gelenekti. Tosun Bey:

- Hiçbir sey istemem. Bana biraz ayran getirin, dedi. Ve getirip biraktiklari testiyi dikti. Susuzlugu geçince sedire uzandi. Gözlerini kapadi. Ama uyuyamadi. At üzerinde gelen uykusu, böyle hareketsiz kalınca kaçiyordu. Iki yanina döndü. Tolgasini çıkardi. Kiliç kemerini gevsetti. ... Tam dalacagi sirada birdenbire siçradi. Gögsünün üzerine koydugu ferman ates almıs yaniyordu. Elini götürdü. Hayir... Tuhaf bir rüya. Ferman yerinde duruyordu. Biraz daldi. Rüyasında, götürdüğü, fermanin eriyerek kan oldugunu, sonra tufan dalgasinin kirmizi alevler halinde bütün vücudunu sardigini görüyordu. Siçradi, uyandi. Hiçbir tehlike karsisinda düzenini bozmayan yüregi simdi hizli hizli çarpiyordu. Dogruldu: "Hayirdir, insallah..." dedi. Oturdu. Bir seyler okudu. Döndü. Üç kez sol yanina tükürdü. Elini titreyerek fermana götürdü. Yerindeydi. Yavaşça tuttu ve elinde olmâdan çekti. Ocagin üzerindeki kandilin titrek ve sönük aydinligi içinde bakti. Üstüne sardigi çevreyi çıkardi. Bu, kirmizi bir keseydi. Yanından balmumuyla mühürlenmisti. Dikkat etti. Terden, yagmurdan ve hareketten bu mum mühür yerinden oynamisti. Acaba içinde ne vardi? Dehsetle rüyasina giren bu ferman neydi? Kesinlikle güvenlikle ilgili kutsal bir buyruk... Çünkü savas yukaridaydi. Haydutlar, cephane ya da yollar ve ulastiricilar için bir sey olmaliydi. Ama, hayir... Bu önemli, pek önemli bir buyruktu. Çünkü özel olarak kendisiyle gönderiliyordu. Acaba neydi? Fermani tekrar çevreye sardi. Koynuna koyacakti. Ama gögsünün görünmez bir baski altında ezildigini duydu. Bogazi tikandi. Sanki ferman gerçekten ates almıs, vücudunu yakiyordu. Sönmez bir merak atesi ruhunda tutustu. Zaten iste mühür bozulmustu. Açsa... Belli bile olmayacakti. Basini salladi. Kendi kendine: "Sakin, sakin!" dedi.

İçinde tutusan merak atesi öldürücü bir sitma gibi her yerini sarsiyordu. Ates içinde yanan elleri, sanki kendi güdüsüyle inat eden baska bir vücudun organiymis gibi torbayi açti. Üçe katlanmış kâgidi çıkardi. Tosun Bey, istemine baskaldiran ellerinin cinayetinde titredi. Bir ferman açilabilir miydi. Ama kimildayamiyor, ellerine söz geçiremiyordu. Zincire vurulmus, hareketsiz yataken, baskasinin isledigi cinayeti karismadan seyreder gibi, ellerinin hainligine bakakaldi. Onu dinlemeyen bu eller, fermani da açti. Tosun Bey az isik veren kandilin isigiyla ancak gördüğü satirlari okudu. Tas odanın beyaz duvarlari, nakisli tavan, hali örtülmüş döseme çevresinde dönmeye basladi. Deli oluyordu.

Cinayetten sonra kaçan katiller gibi elleri iki yanina düstü. Açık ferman dizlerinin üstünde kaldi. "... Isbu

kutsal buyrugumuzu getiren, devletimize zararlı olan Tosun Bey kulumun da hemen, vücudundan basın kesesin ve söyle bilesin ki..." Gözünü bu cümleden ayıramıyordu. Asagisini okuyamadi. Demek, gece gündüz, hiç durmadan kosarak getirdigi, rüyasında vücudunu yakan bu kırmızı kese, kendi idam fermaniydi. Saskinligi çok sürmedi. Belki elli kez ölümün pek yakından geçerek korkunç kanatlarını sürttüğü geniş ve parlak alnını tuttu. Arkasına dayandı. Sağındaki pencereden siyah ve dağınık bulutların geçişine baktı. Bir an öyle durdu. Derin bir solukla göğsünü kabarttı: "Ama niçin? Ama niçin?" dedi.

Baglılıktan, yüreklilikten, fedakarlıktan, savastan, saldıridan baska ne yapmisti? Tâ on bes yasından beri... On yıldır at sırtından inmiyordu. Bütün dünyayı dolasiyor, en ünlü kahramanların çekindikleri yere gözünü kırpmadan atiliyordu. Kusatmadaki burçların içine, yüzlerce zirhli düşmanın arasına, tek basına yalınkiliç atıldığı zamanlar ölmediği halde, şimdi bir celladın, bayagi köpek bir çingenenin satırı altında mi can verecekti? Geçmisi hep birden düşünüyor ve kırılır gibi olan cesareti yavaş yavaş yerine geliyordu. Doğruldu. Ayaga kalktı. Ferman ve kese yere düştü: "Ben kafami kolay kolay vermem." dedi.

Pencereye yaklasti. Siyah bulutlar daha hızlı geliyor, tan yeri agariyor, çiftliğin yanından akan küçük bir derenin dokunaklı ve hafif sarıltısı isitiliyordu. Bütün Rumeli, bütün Anadolu onu tanirdi. Anadolu'ya atlayınca hangi sehzenin yanına gitse, sevgiyle kabul olunacagina güveniyordu. On kişiye, yüz kişiye değil, gerekirse bin kişiye karşı koyabilecek bir cesareti vardı. Sonra gücü, ustalığı, çevikliği... Bütün ülkede bir esi daha yoktu. Bir kere Anadolu'ya kapagi atınca, ele geçmezdi. İran'a, Turan'a kadar vura kira gider, adına ününe daha çok ün, şeref eklerdi.. Yüreği yeniden: "Ama niçin? Ama niçin?..." diye burkuldu. Hiçbir şey beklemiyordu. Aklına ancak ödül ve övgü gelirdi. Böyle bir sözcük... Asla... Acaba ne suç işlemisti? Düşünüyor, düşünüyor, bir türlü suça benzer bir şey yaptığını hatırlamıyordu. "Ah iftiracılar! Allah'tan korkmaz karalamacılar!" Kimbilir aleyhinde ne yalan uydurmuşlardı. Ama... O, babası gibi celladın pis kılıcına bir koyun gibi basını uzatmayacak, canını almaya gelenlerin canlarını alacak, kendi canı alınıncaya kadar baskalarından can alacaktı... "Zaman geçirmeyeyim" diye mirıldandı. Tolgasını basına geçirdi. Kılıcının kayısını, kuburluklarını sikistirdi. Yerdeki fermanla keseyi aldı. Yine gözüne "devletimize vücudu muzır olan..." sözcükleri ilisti. Niçin onun vücudu devlete zararlıydı? Böyle bir suçlama, canını devlet uğruna adanmış bir insan için ne acı bir asayilama, ne acı bir sövgüydü... Yazıya dikkat etti. Acaba padisahın yazısı mıydı?

Silahtar Cafer Aga'nın da olabilirdi, padisahla onun yazısı, farksız derecede birbirine benzerdi... Fermanı katladı. Yine keseye soktu. Balmumunu hohladi. Mührü eski yerinden hafifçe yapistirdi. Azrailin kanadından kopma kanlı bir tüy kadar hafif olan bu müthiş bez içinde, iste hayatı duruyordu. Evirdi çevirdi. Böyle... Bu müthiş seye bakarken, kafasından hep eremediği dilekleri açıklayamadığı istekleri geçti. Bu dakikaya kadar ne mutluydu. Padisahın en sevgili gözdesiydi. Gördüğü iyilikleri düşündü. Süvarilik zamanlarını hatırladı. Daha on bes yasındayken bile gücü, yigittliği, görenleri sasirtiyordu. Cirit oyunlarında, güreşlerde, vurusmalarda hep birinci geliyordu. Sonra... Onu evinde büyüten, babasının eski emektarı yaslı Salih Aga gözünün önüne geldi. İstanbul'dan çıkarken ayrılık için elini öpmeye gittiği zaman, bu ihtiyarın verdiği öğüdü isitir gibi oldu: "Padisah'ın buyrugundan dışarı çıkma, Canını istese ver. Düşünme. Dünyada olmasa bile öbür dünyada karşılığını görürsün... Ve geçmisi daha fazla hatırlayamadı. Ansizin bozulan bir saat gibi, sanki kafası durdu. Yalnız kulagından; Salih Aga'nın sesi çıkmıyordu: "Padisah'ın buyrugundan, dışarı çıkma..." Oysa... Oysa o, iste padisahın buyrugundan dışarı çıkıyor, hatta baskaldırmaya hazırlanıyordu. Bu büyük ve utanç verici günahı işlemiş gibi, yüreğinde heyecan ve pısmalık karışımı zehirli bir sızı duydu. Canını padisah ve devlet uğrunda vermeye ant içmemiş miydi? O halde bu canı kimden, nereye, niçin kaçıracaktı? Artık birdenbire güçlenmiş istemine bağlı demir elleriyle tuttuğu bu kırmızı keseyi kaldırdı. Dudaklarına dokundurdu. Sonra basına götürdü.

Günes bulutlar içinden gizlice dogarken, doludizgin Nis'e girdi. Canli bir yildirim gibi, dar ve bozuk sokaklardan geçti. Beyin konagi önünde de atından atladi. Onu taniyan kapicilar, süvariler, erler:

- Tosun Bey! Tosun Bey! diye kosustular.

İki kanadi açık genis kapinin, ortasinda bir fener sarkan beyaz badanali kemerin altindan, temiz ve zemini kara tasli kapli bir avluya ilerledi. Bagirdi:

- Çabuk Bey'e haber verin, ferman var...

Hizmetkârlarin arasindan ayrılan uzun boylu kapicibasi öne düstü. Onu tas merdivenlerden çıkardi. Bey, sabah namazini kilip selamliga çıkmisti, rahat rahat çubugunu tüttürüyor, uyku sersemliğini üzerinden atmaya çalisiyordu. Odasına ansizin Tosun Bey'i geldigini görünce sasaladi. Bu Bey, onun yigitligine ve kahramanligina hayran, yasli, felegin çemberinden geçmiş eski bir askerdi. Hemen ayaga kalkti. Kucakladi. Alnından öptü:

- Hos geldin yigidim, iyi haberler getirdin... Tosun Bey gülerek:

- Bir padisah fermani getirdim, dedi.

Ve koynundan kirmizi keseyi çıkardi. Öptü. Basina koydu. Uzatti. Yasli Bey, Tosun Bey'le özel olarak gönderilen bir fermanin önemini düsündü. Yorgun yüregi hopladi. Sarardi. Titrek, zayıf ve killi elleriyle bu keseyi aldı. Öptü. Basina koydu. Mumun bozukluguna bile dikkat edemedi. Kopardi. Fermani çıkardi. Açti. Okudu. Ve uzun çubugunun dayali durduğu yüksek sedire yikiliverdi. Karsisinda Tosun Bey, bir eli kalçasında, dinç ve levent duruyor, gülümsüyordu. Zavalli ihtiyar aglamaya basladi:

- Ne agliyorsun, Bey hazretleri? İhtiyar inledi:

- Bu fermanin ne yazdigini biliyor musun?

- Biliyorum. Benim kafamin kesilmesini yaziyor.

Yasli Bey, bütün memlekette kahramanligi dillere destan olan bu al yanakli, gür biyikli, dag parçası, görünüsü saygi uyandıran, yigit güzel bahadira ıslak gözleriyle uzun uzun bakti. Acaba niçin bu öfkeye ugramisti? Böyle bir arslani, celladin eline vermek ne büyük bir insafsizlikti. Hangi vicdan buna razı olurdu? Ak sakalina yakismayan çocuksu bir hiçkirikle:

- Suçun ne? diye sordu.

- Padişahim bilir...

- Ben senin basini kesmem, Tosun Bey. Simdi bagışlanmani dileyecem. Çifte tatar çıkaracağım. Dileğim kabul olunmazsa kendi basimin kesilmesini isteyeceğim.

- Hayir, Bey! Hayir... Padişahın buyrugundan disari çıkma. Basımı kes... Kestikten sonra bağışlanmamı dile. Padişahım, kendi buyrugu yerine geldikten sonra, ben kulunu bağışlamalı.

Yasli Bey daha çok aglıyor, hiçkiriyordu:

- Ben senin gibi bir yigide kıyamam. Ben seni kesemem. Elim dilim buna varmaz.

- ...

- Vallahi seni kesemem...

Yeni uyanmış erkek bir arslan sessizliğiyle gülümseyen Tosun Bey'in parlak yüzü birdenbire karardı. Gür Kasları çatıldı. Şahin bakışlı iri ele gözleri açıldı. Tiksinti ve öfkeyle kılıcını çekti:

- Padişahimin buyrugunu yerine getirmeyen âsilerin basını ben keserim!... diye kükreyerek yumusak kalpli, zayıf ve boyun egmez ihtiyarın üzerine yürüdü.

Al çuhadan büyük kapı perdesinin arkasında gizli nöbet bekleyen silahlı adamlar kosuştu, onu tuttular.

Yarım saat sonra, sirmalı resmi kavüğünü çıkarıp basına gösterissiz dua külahını geçirmiş olan ak sakallı Bey, ıssız odasında seccadesinde oturmuş, boynunu bükük "Yâsin" okurken, disarda dokunaklı ve belirsiz bir yağmur serpeyor; iç avlunun siyah taşlarındaki taze ve sıcak kanlar üstünde, süvariler görünmeyen içtenlik dolu gözyaşları gibi damlıyordu.

İLK CİNAYET

BEN, hep acı içinde yaşayan bir adamım! Bu sıkıntı adeta kendimi bildiğim anda başladı. Belki daha dört yasında yoktum. O gün bugündür, yaptığım değil, sadece düşündüğüm kötülüklerin bile vicdanımda tutuşturduğu sonsuz cehennem sıkıntıları içinde kıvraniyorum. Beni üzen şeylerin hiçbirini unutmadım. Anılarım sanki yalnız hüznün için yapılmış.

Evet, acaba dört yasında var mıydım? Ondan önce hiçbir şey bilmiyorum. Bilinç, basımıza yakmayan bir yıldırım gibi nasıl düşer? Tolstoy, daha dokuz aylık bir çocukken banyoya sokulduğunu hatırlıyor. İlk duygusu bir hoşlanma! Benimki müthiş bir sıkıntıyla başladı. Ben ilk kez kendimi Sirket vapurunda

hatırlıyorum. Hâlâ gözümün önünde: Sanki dünyaya o anda doğmuşum, annemin kucagi... Annem, yanındaki çok sarı saçlı, genç bir hanımla gülüserek konuşuyor, sigara içiyorlar. Annem sigarasını ince gümüş bir masaya takmış. Ben bunu istiyorum.

- Al ama ağzına sürme! diyor.

Bana bu ince masayı veriyor, sigarasını denize atıyor. Galiba yaz. Çok aydınlık, çok güneşli bir hava... Annem, konuşurken mavi tüylü bir yelpazeyi yavaş yavaş sallıyor. Ben kucagından kayıyorum. Beni kollarımdan tutarak yanına oturtuyor. Gümüş masacığın halkasına parmağımı takıyor, annem görmeden ucunu ağzıma sokuyor, dişlerimle isiriyorum. Konuştuğu sarı saçlı hanımın çarşafı mavi... Ben beyazlar giymişim. Basım açık. Saçlarım gür. Hem galiba dağılmış. Annem bunları düzeltirken basımı yukarıya kaldırıyorum. Güneşten kum kum parlayan tentenin kenarında el kadar bir gölge kimildiyor.

- Bak bak, diyorum. Annem de basını kaldırıyor:

- Kus diyor.

Bu kusu isteyince,

- Tutulmaz, diyor.

Ben yine istiyorum. Annem semsiyesiyle bu gölgenin altına

vuruyor. Ama gölgede kimilti yok.

- A kaçmadı.

- Neye acaba?

- Yavru olacak mutlaka...

Yine yanındaki hanıma dönüyor:

- Anne, ben kusu isterim! diye tutturuyorum,

O vakit annem yelpazesini bırakıp ayağa kalkıyor, beni koltuklarımın altından tutuyor ve küçük bir top gibi dışarıya doğru kaldırırken diyor ki:

- Birdenbire tut ha!

Basım keten tenteye yaklaşıncaya, gözlerim kamasıyor. Ellerimi uzatıyorum. Tutuveriyorum. Bu, beyaz bir kus... Annem alıyor elimden, öpüyor, sarı saçlı hanım da öpüyor, ben de öpüyorum.

- Ah zavallı, daha yavru.

- Marti yavrusu.

- Uçamıyor olmalı.

- Denize düşerse boğulur.

Öteki kadınlar da söze karisiyor, "Yasamaz!" diyorlar. Annem beyaz kusu, "A zavalli, o zavalli!" diyerek uzun uzadiya oksadiktan sonra benim kucagima veriyor.

- Eve götürelim, belki yasar, diyor. Ama sakın sikma yavrum.

- Sikmam.

- Böyle tut iste.

Gümüs masacigina bir ince sigara takiyor. Yanındaki hanimla yine daliyor söze. Kuscagizin tüyleri o kadar beyaz ki... Dokunuyorum... Kanatlarinin kemikleri belli oluyor. Ayaklari kirmizi. Kaçmak için hiç çirpinmiyor, sasirmis. Gözleri yusyuvarlak. Kirmizi gagasinin kenarinda sanki sari bir sey yemis de bulasigi kalmis gibi san bir iz var. Boynunu uzatarak çevresine bakmaya çalisiyor. Ben o zaman gözlerimi anneme kaldırıyorum. Yanımdaki hanimla gülüserek konusuyorlar. Benimle ilgili degil. Sonra beyaz kusun uzanan ince boynunu yavaşça elimle tutuyorum. Bütün gücümle sikkmaya basliyorum. Kanatlarini açmak istiyor. Öteki elimle onlari da tutuyorum. Mercan ayaklari dizlerime batıyor. Sikiyorum, sikiyorum, sikiyorum. Dislerim kırılacak gibi sikiyorum, gik diyemiyor. Sari kenarli gagacigi titreyerek açılıp kapanıyor. Pembe sivri dili disari çikiyor. Yuvarlak. Gözleri önce büyüyor. Sonra küçülüyor, sonra sönüyor... Birdenbire kasilmis ellerimi açıyorum. Beyaz kuscagizin ölüsü "pat!" diye düşüyor yere...

Annem dönüyor egiliyor. Yerden bu henüz sıcak, masum ölüyü alıyor. "A... Aaaa ölmüs!" dedikten sonra bana dik dik bakıyor:

- Ne yaptın?

- ...

- Siktin mi?

- ...

- Söyle bakayım?

- ...

Karsilik veremiyor, avazim çıktigi kadar aglamaya basliyorum. Annemin elinden beyaz kusun ölüsünü sari saçlı hanım alıyor:

- Ah, ne günah!

- Zavallicik.

Baska kadınlar da söze karisiyor. Karsimizda oturan sisman, yasli bir kadın cinayetimi bildiriyor:

- Bogdu. Gördüm vallahi, ne hain çocuk...

Annem sapsari kesilmis, sesi titriyor:

"Ah insafsız!" diyerek bana yine aci aci bakıyor. Daha beter agliyorum. O kadar agliyorum ki... Beni

artık susturamıyorlar. Ne vakit, nerede, nasıl sustugumu bugün hatırlayamıyorum. Sanki sonsuza kadar aglıyorum.

Kendimi bilir bilmez yaptığım bu cinayetin üzerinden iste otuz yıldan fazla bir zaman geçti. Simdi Sirket vapurlarının güvertelerinde otururken ne zaman bir marti görsem, birdenbire nesemi kaybederim. Bir çocuk, haykirisıyla aglamak isterim. Yüregimin içinde derin bir sizi büyür büyür, göğsümü acıtır.

"Ah insafsız!" diyerek beni azarlayan annecigimin hiç bitmeyen paylamasını duyar gibi olurum.

YENİ BİR HEDİYE

Yemekten kalkalı belki bir saat olmuştü. Kari koca, kahvelerini, her zamanki gibi yalının balkonunda içtiler. İçindeki seyler silinmiş, süpürülmüş de sonra havaya mihlanmış gümüş bir tepsiye benzeyen ay, her tarafi aydınlatıyor, dargın denize uzun ve yaldızlı yansımalarını bırakıyor; yorgun dağları, isiksiz yalıları, bülbülsüz koruları mor ve serin sisle örtüyordu. Sadi Bey üçüncü sigarasını da bitirdi. Bii, otuz yasına gelmeden altnısını tamamlamış siska bir gençti. Orta yasa gelmeden dökülmeye başlayan saçlarından şimdi, tepesinde tek bir kil bile yoktu. Kafası ayın isigiyle bir balkabağı gibi parlıyordu. Gözlerini uzaklara, pek uzaklara dikmişti...

Karisi Cevriye Hanım -kocasına inat- gülbüz, sisman, canlı kanlı, genç, dinç bir vücuttu. Yirmi bes yaşında vardı. Ama, o kadar körpe görünüyordu ki... Taniyanlar hep; "Ancak on dördünde..." yargısını verirlerdi. Hem de sairdi. Kafiye ve milli vezin ona, hayat büyüğü gibi etki ediyor, yeni şiirler oldukça sisiyor, bu yazın dayanılmaz sıcaklığında Tokatlıyan'ın "framboazlı" dondurmaları yemis gibi ferahlıyor, istahi açılıyor, günde on iki defa karni acikiyordu.

- Oh ne yüce manzara! - dedi.

- ...

Sadi Bey sesini çıkarmadı. Sanki isitmemişti. Cevriye Hanım kıvrandı. Balkonun kenarını sikti. Bir elini kalbinin üstüne koydu. Sık sık nefes alıyordu:

- Ah ölüyorum!.. - diye derin derin içini çekti.

Sadi Bey uykudan uyanmış gibi, sersem bir hayretle sordu:

- Niçin karicigim?
- Kederden?..
- Hangi kederden?
- Halimi görmüyor musun?
- Görüyorum.
- Ne görüyorsun?
- Çok yemek yedin. Biraz hazimsizlik sikintisi...
- Ah, iste erkekler!.. - diye Cevriye Hanim hüüngür hüüngür aglamaya basladi.

Tepiniyor, hayali bir bisikletin görünmeyen tekerleklerini çevirir gibi ayaklarini hareket ettiriyor,

- Ah Sadi! Sen hiç beni anlamadin! - diyordu.

Sadi Bey, gerçekten karisini iyice anlamamisti. O kadar duyarlıligina, kederlenmesine ragmen, her gün sismanliyor, hiç zayıflamıyordu. Sadi Bey, pek maddi, pek ciddi idi. Her seyi sogukkanlılıkla düşünürdü. Yine öyle iken savasin basindan beri her sene donlarinin kemerinden beser parmak kasilmek zorunlulugu bas gösteriyordu. Otuz dokuz numara yakalik kullanirken, simdi otuz iki numara yakanin içindeki boynu, Isveç jimnastiginin en güç hareketlerini bile rahatça yapabilirdi.

Karisi tekrar sordu:

- Bu halim çok yemek yemekten mi?
- Bilmem.
- Bilmiyorsan, ne iftira ediyorsun?

Sadi Bey cevap vermedi. Yine derinlere daldi, gitti. Fakat Cevriye Hanim'in siniri geçmedi. Kocasina ters bakarak,

- Sende saksagan kadar duyuğu yoktur... - dedi. Aklin fikrin hep yemekte... Balıkpazari çigirtkani misin, nesin? Pirinç, bulgur, yağ, peynir fiyatı... Düşün babam, düşün... Sanki senin düşünmenle fiyatlar düşecekmiş gibi... Halbuki benim etkilenmem ne kadar duygusal, ne kadar ruhsal... Su havada parlayan aya bakıyorum, bu gülümseyen ay şimdi dünyanın yarisina bakıyor... Kimbilir ne kadar ask ve ilgiyle seyrediyor...

Sadi Bey omuzlarimi büzerek sinirli bir tavirle.

- Bize ne? - dedi. Ne seyrederse etsin...

Cevriye Hanim, kocasına bakti. Sonra ellerini aya kaldırarak.

- Ey, ilahi çehre! Gülen gözlerinin altında ne kadar hayvanlar bulunduğunu anlıyor musun? - dedi.

Yıldızsız gökyüzünde yalnız basına bakan ay, "Anlıyorum, anlıyorum..." der gibi sanki daha beter gülümsüyor, hafif bir rüzgâr denizdeki uzun yansımaları genişletiyordu. Sadi Bey,

- Benim baskalarının asklarıyla uğrassacak vaktim yok... - dedi. Cevriye Hanim cevap verdi:

- Balıkpazarı çigirtkanlarının işleriyle uğrassacak vaktin var ama...

Karı koca birbirlerine baktılar. Sadi Bey sordu:

Sen benim ne düşündüğümü biliyor musun?

Biliyorum.

- Ne?

- Et.

- Hayır.

- Pirinç.

- Hayır.

- Yağ.

- Hayır.

- Bulgur.

- Hayır.

- Eh, öyle ise fasulye.

- Hayır.

- Kuru fasulye.

- Hayır diyorum, hanım.

Cevriye Hanim kocasinin baska bir sey düşünceğine hiç ihtimal vermezdi.

- Süphesiz bir saattir sairane hayallere dalmamistin ya?

Dogru... Sairane degil...

- Ne düşünüyordun, öyleyse sen söyle...

- Ne düşünceğim? Yeni bir masrafi...

- Ne gibi?

- Bütçemizi altüst edecek bir masraf... Bu ay üçüncü hediye alacagiz. Cevriye Hanim birden anlamadi.

- Ne hediyesi?

- Dayinin çocuklari sünnet oldular. Yarın aksam davetliyiz... Ne hediye götürecegiz? Bu ay düğünleri olan iki akrabamiza beser liralik hediye götürdük.

Cevriye Hanim,

- Mutlaka maddi bir hediye götürmek lazım mi? - dedi. Manevi bir hediye götürelim. Bedava, fakat çok kıymetli bir sey...

- Ne gibi?

- Ben bir siir yazayım. Onu götürelim.

- Böyle bir maskaralik olmaz.

- Vay, sen siiri küçük görüyorsun ha...

- Canim... sey...

- Ne?

- Böyle sey olur mu? - Niçin?

- Sonra bize...

- Ne diyecekler?

- Deli derler..

Kari koca yarım saat kadar tartistılar. Her tartismadan olduğu gibi, onların tartismalarından da hiçbir sonuç çıkmadı. "Fikirlerinin çarpışmasından sanki gerçek simseği söndü." Ay, onları daha iyi görebilmek için yavas yavas, çaktırmadan, daha tepeye, göğün ta ortasına çıkıyordu. Cevriye Hanim,

- Bos laflarınla sairane hayallerimi dagitiyorsun! - diye kocasına darıldı.

Kederinden, gerine gerine yatak odasına çıktı. Balkonda yalnız kalan Sadi Bey, karisinin içine fenalık verecek derecede etkili bu yüce manzara içinde, yarin alacağı hediyeı düşünöü. "Ne alayım? Ne alayım..." diyordu.

İki tane sünnet çocuğu... Birer kol saati alsa... Üçer liradan altı lira... Birer hokka takimi... Beser liradan on lira. Pigmalıyon'da kemik bir kâğıt bıçağının fiyatını sormuş ve tenekeden ürken cesur bir spor beyęiri gibi iki adım geriye fırlamıştı... Düşündü, düşündü. Dünyada ucuz bir şey kalmamıştı. Bu ay hediye için on lira mümkün değil veremeyecekti. Ayın sonuna daha on sekiz gün vardı. Gözlerini havadan denize indirdi. Ayın yansıması, içinden bir karartı geçiriyordu. Dikkat etti. Bir torpido...

- Havada ay... Denizde ayın yansıması... Ayın yansımasının içinde de yaldızlı, gümüş köpükler saçarak yürüten sessiz, kahraman bir torpido... Bir ressam olsa su manzaraya deli olurdu.

Sadi Bey, böyle düşünürken sanki ressammış gibi deli oldu.

- Buldum! Buldum!... - diye haykırdı.

Karisi henüz uyumamıştı. Yatak odasının penceresinden dağinik saçlı basını çıkardı:

- Ne buldun?

- Alacağımız hediyeı...

- Ne? Ucuz bir şey mi?

- Hem ucuz, hem pahali...

- Pahali... Kaç kuruş? Bin kuruş mu?

- Hayır, bir milyon kuruş...

- Tanesi mi?

- Evet.

- Sen deli olmuştun? Bu parayı nerde bulacaksın?

- Bir milyon kuruş kıymetinde, ama tanesi bir liraya...

- O ne?

- Bil bakayım...
- Benimle eğleniyorsun...
- Hayır, vallahi doğru söylüyorum.
- Söyle Allah askına ne?
- Söyleme, sen de düşün, bul...
- Söyle diyorum, şimdi zihnim dağınık...
- Canım, sende hiç hızlı anlama yeteneği yok mu?

- Sende hızlı anlama yeteneği yok mu?

Sadi Bey balkonda bir kahkaha attı.

- Pekala, bende hızlı anlama yeteneği yoktur. Sende vardır. Öyle ise iste sana söylüyorum. Bir milyon kuruş değerinde bir hediye! Fakat alırken bir liraya alacağız. Nedir? Bul...

- Eğleniyorsun benimle...
- Hayır, eğlenmiyorum.
- Yenir mi? Yenmez mi?
- Yenmez be... Bir milyon liralık şey hiç yenir mi? 140
- Büyük mü, küçük mü?
- El kadar.

Cevriye Hanım, pencereden yarı beline kadar sarkarak balkona atılacakmış gibi kocasına bakıyor, düşünüyor düşünüyor, bir türlü bulamıyordu.

- Yumusak mı, kati mi?
- Yumusak, ama pamuk gibi değil. Kâğıt gibi.
- Bas harfini söyle.
- D...

Cevriye Hanım "D" harfiyle başlayan birçok şey saydı: "Dondurma, davul, dama, def, damızlık koyun,

duvar saati, dev aynasi, dari, diba, demir, dem çeken güvercin, dikis makinesi... vs..." O söyledikçe Sadi Hey gülüyor; "Bu milyon kurus kıymetinde mi?" diye karisini üzüyordu. Cevriye Hanım, bu hediyenin ne olduğunu bulamadı. Canı öyle sikildi ki.. Sonunda cevaben dedi ki:

- Söyle, nedir, yoksa vallahi kendimi asagi atarım! - diye haykirdi.

Sadi Bey, gülmekten katiliyor, parlak kafasi sarsiliyordu.

- Kendini atmaga gerek yok, de ki, "Bende hizli anlama yetenegi yok!" söyleyeyim.

- Pekala, yok...

Sadi Bey, sandalyesinden kalkti. Meraktan kivranan karisinin yüzüne bakarak sen ve keyifli bir kakhaha atti.

Agir bir masraftan birdenbire kurtulan zügürtlere mahsus samimi bir sevinçle ellerini ogusturarak içeri girdi ve o gece pek rahat bir uyku uyudu.

PEMBE INCILI KAFTAN

Büyük kubbeli serin divan, bugün daha sakin, daha gölgeliydi. Pencerelelerinden süzülen mavi, mor, sincap rengi bahar aydinligi, çinilerinin yesil derinliklerinde birikiyor, koyulasliyordu. Yüksek ipek siltelere diz çökmüs yorgun vezirler, önlerindeki halinin renkli nakislarina bakiyorlar, uzun beyaz sakalini zayıf eliyle tutan yasli sadrazamin sönük gözleri, çok uzak, çok karanlık seyler düşünüyor gibi, var olmayan noktalara daliyordu.

- Yürekli bir adam gerekli, pasalar... dedi. Biz onun sirmalara, altinlara, elmaslara bogarak gönderdigi elçisine padisahimizin elini öptürmedik, ancak dizini öpmesine izin verdik. Kuskusuz o da karsilikta bulunmaya kalkacak.

- Kuskusuz.

- Hiç kuskusuz.

- Mutlaka.

Kubbealti vezirlerinin tamamıyla kendi görüsünü paylastiklarini anlayan sadrazam düsündüğünü daha açık söyledi:

- O halde bizden elçi gidecek adamin çok yürekli olması gerek! Öyle bir adam ki, ölümden korkmasin. Devletin sanina dokunacak hareketlere karsi koysun. Ölüm korkusuyla, ugrayacagi hakaretlere boyun egmesin...

- Evet!

- Hay hay.

- Çok dogru... Sadrazam sakalindan çektiği elini dizine dayadi. Dogruldu. Basini kaldirdi. Parlak tuglari ürperen vezirlere ayrı ayrı bakti:

- Haydi öyleyse... Yürekli bir adam bulun!.. dedi... Hoca takimindan, Enderundan, divandan benim aklima böyle gözüpek bir adam gelmiyor. Siz düşünün bakalım...

- ...

- ...

- ...

Sofu, barissever, sessiz padisahin koca devletine, sessiz küçük

bir beyin olan divan düşünmeye basladi.

Bu elçi, yedi yıl sonra takdirin "Yavuz!" namindaki yaman sillesiyle her gururunun, her cinayetinin cezasini bir anda gören Ismail Safavi'ye gönderilecekti. Sehzadeligini ata binmekten, cirit oynamaktan, silah kullanmaktan çok, kitapla geçiren bilge Bayezid'in yaradilisi son derece uysaldi. Yalnız siiri, bilgeliği, tasavvufu sever; savastan, mücadeleden nefret ederdi. Vezirler, sevgili padisahlarinin rahatini bozmamayi en büyük görevleri sanirlardi... Bununla birlikte sınırlarda yine kavganin önu alinamiyordu. Bosna, Eflak, Karaman, Belgrat, Transilvanya, Hirvatistan, Venedik seferleri birbirini izliyor; Modon, Koron, Zonkiyo, Santamavro ele geçiriliyordu. Sanki Istanbul fatihinin kararliligiyla dehasi -tahta geçer geçmez, babasinin heykelini, "Gölgesi yere düşüyor" diye kirdirip savasa girmeye kalkan- halefinin zamaninda da sönmüyor; sönmez bir alev, bir ruh gibi yasiyordu. Rahat istendikçe dert çıkıyordu. Hele Dogu... Kan içinde, ates, kiyim içinde kivraniyordu. Yikilan, sönen Akkoyunlu hanedaninin yikintilari üstünde Sah Ismail serserisi saltanat kurmustu. Geçtiği yerlerde dikili ağaç birakmayan, babasiyla büyükbabasi Cüneyd'in öcünü aldığı için delice bir gurura kapılan bu kudurmus sah, akla gelmedik canavarliklarla sagina soluna saldiriyordu. Kendine siginanlari bile, çağirdigi sölen de, yemekmis gibi kaynattirdigi büyük kazanlara atip söğüs yapan, yendigi Özbek padisahinin kafatasiyla sarap içen bir acimasiz sah, dünyada gerçekten esi görülmemis bir kiyiciydi. Bayezit divaninin çelebi, sessiz, temiz huylu, dinine bagli vezirleri onun iskencelerini hatirlamaya dayanamazlardi. Bu kiyici, bir gün mutlaka bizim sinirimiza da saldiracak, Dogu illerini ele geçirmeye kalkacakti. Bunu herkes biliyordu. Geçen yıl Zülkadriye egemeni Alaüddevle'den nikahla kizini istemisti. Alaüddevle kizini vermedi, Ismail ugradigi bu asagilamaya öfkelen di; öç için padisahin topragindan geçti. Savunmasiz Zülkadriye topraklarina girdi. Diyarbekir, Harput kalelerini aldı. Sarp bir daga kaçan

Alaüddevle'nin oğlu ile iki torunu eline tutsak düştü. Sah İsmail, bu zavallıları ateste kızartıp kebab ettirdi. Etlerini kuzu gibi yedi. Böyle korkunç bir şey Dogu'da yeni duyuluyordu. Savaş istemeyen padişah, Ankara'ya, Yahya Pasa kumandasında bir ordu göndermekten başka bir şey yapmadı. Bu sah, kiyici olduğu kadar da kurnazdı... Osmanlı toprakına geçtiği için özür diliyor, birbiri arkasına elçiler gönderiyordu. O zamanlar Trabzon Valisi olan Sehzade Yavuz, babası gibi dayanamamış, Tebriz sınırını geçmiş, Bayburt'a, Erzincan'a kadar her yeri yağmalamış, hatta sahin kardeşi İbrahim'i tutsak etmişti. İsmail'in elçisi şimdi bu saldırıdan da yakiniyor, Osmanlı toprakına son akınlarının padişahın devletine karşı değil, sırf Alaüddevle'ye karşı olduğunu tekrarlıyordu. İste divanda bu kurnaz, bu kiyici, acımasız türediye gönderilecek uygun bir elçi bulunamıyordu; çünkü kendini Osmanlı Hakani'yla bir tutan, hatta bütün Dogu'da egemenlik kuran bu serseri, karşısında devleti temsil edecek adama kuskusuz birçok densizlik yapacak; densizliklerine karşılıkta bulunani ola ki kazığa vuracak, derisini yüzecek, akla gelmedik korkunç bir iskenceyle öldürecek. Sadrazamın sağındaki, deminden beri bir mezar taşı gibi kimiltisiz duran kirmizi tuğlu kavuk, yerinden oynadı. Yavaş yavaş sola döndü:

- Ben, tam bu elçilige uygun bir adam biliyorum, dedi, babası benim yoldasımdı. Ama devlet memurlugunu kabul etmez.

- Kim?

- Muhsin Çelebi.

Sadrazam bu adamı tanımiyordu. Sordu:

- Burada mı oturuyor?

- Evet.

- Ne iş yapıyor?

- Biraz zengindir. Vaktini okumakla geçirir. Tanımazsınız efendim. Hiç büyüklerle ahbaplık etmez. Büyük mevkiler istemez.

- Niye?

- Bilmem ama, belki "düşüsü var" diye.

- Tuhaf...

- Ama çok yüreklidir. Doğrudan ayrılmaz. Ölümünden çekinmez. Birçok kez savasmıştır. Yüzünde kılıç yaraları vardır.

- Bize elçi olmaz mı?

- Bilmem.

- Bir kere kendisini görsek...

- Bilmem, çağırınca ayağınıza gelir mi?

- Nasıl gelmez?

- Gelmez iste... Dünyaya minneti yoktur. Sahla dilenci, gözünde birdir.

- Devletini sevmez mi?

- Sever sanırım.

- O halde biz de kendimiz için değil, devletine hizmet için

çağırırız.

- Deneyiniz efendim....

Sadrazam, o aksam kahyasını Muhsin Çelebinin Üsküdar'daki evine gönderdi. Devlet, ulus hakkında bir iş için kendisiyle konuşacağını, yarın mutlaka gelmesi gerektiğini yazmıştı.

Sabah namazından sonra sarayının selamlığında, Hint kumasından ağır perdeli küçük los bir odada kâtibinin bıraktığı kâğıtları okurken, sadrazama, Muhsin Çelebinin geldiğini bildirdiler.

- Getirin buraya.... dedi.

İki dakika geçmeden odanın sedef kakmalı, ceviz kapısından palabiyikli, iri, levent, sen bir adam girdi. İnce siyah kaslarının altında iri gözleri parlıyordu. Belindeki silahlık bostu. Bütün kullarının etek öpmesine, secdesine alisan sadrazam, bir an etegine kapanılmasını bekledi. Oturduğu mor çuha kaplı sedirin hep öpülen ağır sirma saçındaki yumagi, altından, içi boş küçük bir kafa gibi sakin duruyordu. Sadrazam söyleyecek bir şey bulamadı. Böyle göğsü ileride, kabarık, bası yukarı kalkık bir adamı ömründe ilk defa görüyordu. Kubbe vezirleri bile huzurunda iki büküm dururlardı. Muhsin Çelebi çok doğal bir sesle sordu:

- Beni istemisiniz, ne söyleyeceksiniz efendim?

- Sey...

- Buyurunuz efendim.

- Buyur oğlum, söyle otur da...

Muhsin Çelebi, çekinmeden, sikişmeden, ezilip büzülmeden çok rahat bir hareketle kendine gösterilen silteye oturdu. Sadrazam hâlâ ellerinde tuttuğu kivrık kâğıtlara bakarak içinden, "Ne biçim adam? Acaba deli mi?" diyordu. Ama hayır... Bu Çelebi, çok akıllı bir insandı! Yigide, alçığa gerek duymayacak kadar bir serveti vardı. Çamlıca ormanının arkasındaki büyük mandırayla büyük çiftliğini işletir, namusuyla yasar, kimseye eyvallah demezdi. Yoksula, zayıflara, gariplere bakar, sofrasından konuk eksik olmazdı. Dinine bağlıydı. Ama tutucu değildi. Din, ulus, padişah askını ta yüreginde duyanlardandı. Devletin büyüklüğünü, kutsallığını anlardı. Tek ülküsü, "Tanrı'dan baska kimseye secde etmemek, kula kul olmamak"tı... Bilgisi, olgunluğu, herkesçe biliniyordu. İbni Kemal ondan söz ederken, "Beni okutur!" derdi. Sairdi. Ama ömründe daha bir tek kaside yazmamıştı. Hatta böyle övgüleri okumazdı bile... Yası kırkı geçiyordu. Önünde açılan yükselme yollarından daha hiçbirine sapmamıştı. Bu altın kaldırım, mine çiçekli, cenneti andıran nurlu yolların sonunda, hep "kirli bir etek mihrabı" bulunduğunu bilirdi. İnsanlık onun gözünde çok

yüksek, çok büyüktü. İnsan yeryüzünün üzerinde, Tanrı'nın bir çeşit temsilcisiydi. Tanrı insana kendi ahlakini vermek istemisti. İnsan, her varlığın üstündeydi. Kuyrugunu sallaya sallaya efendisinin pabuçlarını yalayan köpege yaltaklanma pek yakışirdi ama, insan... Muhsin Çelebi her türlü asagılanmayı sindirerek yüksek mevki tepelerine iki büklüm tırmanan maskara, tutkulu insanlardan, kendine saygı duymayan kölelerden, güçsüzler gibi yerlerde sürünen pis kölelerden tiksiniirdi. Hatta bunları görmemek için insanlardan kaçır olmuştı. Yalnız savaş zamanları Guraba Bölüklerine kumandanlık için ortaya çıkardı. Huzurda serbest, içinden geldiği gibi oturusu sadrazamı çok sasırttı. Ama kızdırmadı:

- Tebriz'e bir elçi göndermek istiyoruz. Tarafimizdan sen gider misin oglum?

- Ben mi?

- Evet

- Ne ilgisi var?

- Aradığımız gibi bir adam bulamıyoruz da...

- Ben şimdiye kadar devlet memurluğuna girmedim.

- Niçin girmedin?

Muhsin Çelebi biraz durdu. Yutkundu, Gülümsedi.

- Çünkü ben boyun egmem, el etek öpmem, dedi. Oysa zamanın devletlileri mevkilerine hep boyun eğip, el etek, hatta ayak öpiip, bin türlü yaltaklanmayla, ikiyüzlülükle, dalkavuklukla çıktıklarından, çevrelerine hep bu asagılayıcı geçmişlerin çirkin hareketlerini tekrarlayanları toplarlar. Gözdeleri, nedimleri, Korudukları, hep alçak ikiyüzlüler, ahlaksız dalkavuklar, namussuz maskaralardır. Yigit, doğru, kendisine saygılı, özgür vicdanının sesine kulak veren bir adam gördüler mi, hemen kin bağlarlar, yıkmaya çalışırlar. Gedik Ahmet Pasa niçin hançerlendi, Pasam?

Sadrazam yavaşça dislerini sikti. Gözlerini süzdü. Tuttuğu kâgidi burusturdu. Öfkelenmiyordu. Ama öfkelenildiği zamanlarda olduğu gibi, yanaklarına bir titreme geldi. Vezirken değil, hatta daha beylerbeyiyken bile karsısında akranlarından kimse ona böyle açıkça söz söyleyememisti. Yine "Acaba deli mi?" diye düşündü. Deli değilse... bu ne küstahlıktı? Bu derece küstahlık, dünya düzenine karşı çıkmak değil miydi? Gözlerini daha beter süzdü. İçinden: "Sunun basını vurdursam..." dedi. Kapıcılara bağırarak için agzini açacaktı. Ansizin vicdanının -neresi olduğu bilinmeyen bir yerinden gelen- derin sesini isitti: "İste sen de yaltaklanma, ikiyüzlülük, dalkavukluk yollarından yükselenler gibi, dürüstçe bir söz söylemiyorsun! Sen de karsında yigit bir insan değil, ayaklarını yalayan bir köpek, hor görülmenin altında iki kat olmuş bir maskara, bir rezil istiyorsun!" Süzük gözlerini açtı. Avucunda siktigi kâgidi yanına koydu. Yine Muhsin Çelebi'ye baktı. Ortasında geniş bir kılıç yarasının izi parlayan yüksek alni... al yanakları... yeni tırsalı beyaz, kalın boynu... biraz büyücek, eğri burnu... ince sarığı... tıpkı Sehname sayfalarında görülen eski kahramanların resimlerine benziyordu. Evet, bu alnında yarası görülen kılıcın yere düşüremediği canlı bir kahramandı. İnsafli sadrazam, vicdanının ruhunda yankılanan sesini, gururunun karanlığıyla boğmadı. "Tam bizim aradığımız adam iste..." dedi. Bu kadar korkusuz bir adam, devletine, ulusuna yapılacak hakareti de çekemez, ölümden korkarak, göreceği hakaretlere eyvallah diyemezdi. Kavugu hafifçe salladı:

- Seni Tebriz'e elçi göndereceğiz. Muhsin Çelebi sordu:

- Katinizda bu kadar nisancilar, kâtipler, hocalar var. Niçin onlardan birini seçmiyorsunuz?
- Sen Sah Ismail denen kötü ruhlu adamin kim oldugunu biliyor musun?
- Biliyorum.
- Devletini seviyor musun?
- Seviyorum.

Yüce sadrazam dogruldu. Arkasina dayandi:

- Pekala öyleyse... dedi, bu kötü ruhlu adam "elçiye zeval yok" kuralini kabul etmez. Bizimle boy ölçüşme davasındadır. Er meydanında bize yapamadıklarını, bizim göndereceğimiz elçiye yapmak ister. Ola ki iskenceyle idam eder. Çünkü Tanrı'dan korkusu yoktur. Oysa elçimize yapılacak hakaret devletimize demektir. Bize öyle bir adam gerekli ki, hakaret görünce basından korkmasın... Bu hakareti aynen o kötü ruhlu adama iade etsin... Devletini seversen, sen bu fedakârlığı kabul edeceksin!

Muhsin Çelebi hiç düşünmedi:

- Ettim efendim, ama bir kosulum var... dedi.

- Ne gibi.

- Madem ki bu bir fedakârlıktır, ücretle olmaz. Karsılıksız olur. Devlete karşı ücrette yapılacak bir fedakârlık, ne olursa olsun, gerçekte kişisel bir kazançtan başka bir şey değildir. Ben maaş, makam, ücret filan istemem... Karsılık beklemeden bu hizmeti görürüm. Kosulum budur!

- Ama oğlum, bu nasıl olur? Onun elçisi çok ağır giyinmişti. Atları, hizmetkârları kusursuzdu. Bizim elçimizin atları, hizmetkârları, giysileri daha gösterişli, daha ağır olmalı... Bunlar için mutlaka hazineden sana birkaç bin altın vereceğiz. .

Muhsin Çelebi döndü. Önüne baktı. Sonra basını kaldırdı:

- Hayır, dedi, hazineden bir pul almam. Gerekli göz alıcı muhtesem takımlı atları, süslü hizmetkârları ben kendi paramla düzeceğim. Hatta...

Sadrazam gözlerini açtı.

- ... Hatta sırtıma Sah Ismail'in ömründe görmediği ağır bir şey giyeceğim.

- Ne giyeceksin?

- Sirmakes Toroglu'ndaki, kumasi Hint'ten, harci Venedik'ten gelme, "Pembe Incili Kaftan"i alacağım.

- Ne... O kadar parayı nereden bulacaksın, oğlum? Sadrazamin sasmaya hakkı vardı. Bir ay önce

tamamlanan, üzeri ender bulunur pembe incelerle işlemeli bu kaftanın ününü İstanbul'da duymayan yoktu. Vezirler, elçiler, padisaha armagan etmek için Toroglu'na basvurdukça, o fiyatını artırıyordu. Muhsin Çelebi bu ünlü kaftanı nasıl alacağını anlattı:

- Çiftliğimle mandıramı ve evimi rehine vereceğim: Tüccarlardan on bin altın borç toplayacağım, iki bin altını atlarla hizmetkârlara harcayacağım. Geriye kalan sekiz bin altınla da bu kaftanı alacağım.

Sadrazam bu davranışı uygun bulmadı:

- Geldikten sonra bu kaftan senin işine yaramaz. Yalnız bir gösteriş aracıdır. Mallarını elinden çıkaracaksın. Yoksul düşeceksin.

- Hayır, sekiz bin altına alacağım kaftanı altı ay sonra Toroglu benden yedi bin altına geri alır. Yedi bin altınla ben çiftliğimi rehinden kurtarırım. Geri kalan borçlarımı ödeyemezsem, varsın babamın yadigâr bıraktığı mandıram devlete feda olsun... Devletten hep alınmaz ya... Biraz da verilir!

Muhsin Çelebi'yle konuştukça sadrazamın saskınlığı artıyordu. Yüreği rahatladı. İşte küstah, türedi bir hükümdara haddini bildirmek için gönderilecek uygun bir adam bulunmuştu. Gülüyor, ağır ağır kavugunu sallıyordu. Divanın nazık, korkak, hesapçı çelebileri canlarıyla mallarını çok severlerdi. Bunlardan biri elçi gönderilse, devletin onurundan çok alacağı bagisi düşünerek, kendisine yapılan her hakareti kabul edecekti. Sadrazam, Muhsin Çelebi'yi yemeğe alıkoymak istedi. Basaramadı, giderek onu ta sofaya kadar uğurladı.

... Altı ay içinde Muhsin Çelebi büyük çiftliğini, mandırasını, evini, dükkânlarını, bahçesini, bostanını rehine koydu. Tüccarlardan para topladı. Atlarını düzdü. Bunların hepsi gerçekten esi görülmedik derecede göz alıcıydı. Dönüşte yedi bin altına iade etmek kosuluyla Toroglu'ndan ünlü Pembe Incili Kaftanı da aldı. Genç karisiyle iki küçük çocuğunu akrabasından birinin evine bıraktı. Altı aylık nafakalarını ellerine verdi. Sonra padisahın mektubunu koynuna koyarak yola düzüldü. Konak konak ilerledikçe bu yeni elçinin gösterisi, zenginliği, hele incili kaftanının ünü bütün Anadolu'dan geçerek Sah İsmail'in ülkesine ulaşıyordu. Muhsin Çelebi bir gün Tebriz Kalesi'ne büyük bir gösterişle girdi. Bu küçük baskentin, süse, zenginliğe, renge, süs esyasına tutkun halkı, İstanbul elçisinin kaftanını görünce sasirdi. Kent, saray, bütün encümenler kaftanın hikâyesiyle doldu. Şah İsmail, "Pembe İnci"yi yalnız masallarda isitmiş, daha nasıl şey olduğunu görmemişti. Kendisinin daha görmediği seye sahip olan bu zengin elçiye karsi içinden derin bir kin duydu. Onu hakareti altında ezmeye karar verdi. Huzuruna kabul etmezden önce tahtının arkasına cellatları hazırlattı. Tahtının önündeki ipekli kumastan silteleri, ipek seccadeleri kaldırttı. Sağında vezirleri, solunda savaşçıları duruyorlardı.

Muhsin Çelebi, geniş somaki kemerli açık kapıdan rahat adımlarla girdi. Yürüdü. Basi her zamanki gibi yukarda, göğsü her zamanki gibi ilerideydi. Koynundan çıkardığı padisah mektubunu öptü. Basına koydu. Sonra altın tahtın üstüne -alli, yesilli, mavili, morlu ipek yığınlarına sarılmış, sarmalarla, tuglarla, sancaklarla çevrelenmiş- garip bir yırtıcı kus sessizliğiyle tünemiş saha uzattı. Ayagi öpülmeyen sah kızgınlığından sapsarı kesildi. Gözlerinin beyazları kayboldu. Mektubu aldı. Muhsin Çelebi, tahtın önünden çekilince söyle bir çevresine baktı. Oturacak bir şey yoktu. Gülümsedi. İçinden, "Beni zorla ayakta, saygı durusunda tutmak istiyorlar galiba..." dedi. Bir an düşündü. Bu harekete nasıl karşılık vermeliydi? Hemen sirtından Pembe Incili kaftanını çıkardı. Tahtın önüne yere serdi. Sah İsmail, vezirleri kumandanları

aptallasmislar, saskinlik içinde bakiyorlardi. Sonra bu degerli kaftanin üzerine bagdas kurdu. Dev, ejderha resimleri islenmis sivri kubbeyi, yaldizli kemerleri çinlatan gür sesiyle:

- Mektubunu verdigim büyük padisahim. Oguz Kara Han soyundandır! diye haykirdi. Dünya yaratildigindan beri onun atalarından kimse kul olmamistir. Hepsi padisah, hepsi hakandır. Atalari dogustan beri hükümdar olan bir padisahin elçisi, hiçbir yabancı padisah karsisinda divan durmaz. Çünkü dünyada kendi padisahi kadar soylu bir padisah yoktur... Çünkü...

Muhsin Çelebi Türkçe olarak bagirdikça; Türkçe bilmeyen sah kiziyor, sarariyor, morariyor, elinde heyecandan açamadigi mektup tır tır titriyordu... Tahtinin arkasındaki cellatlar kılıçlarını çekmislerdi. Muhsin Çelebi bagirdi, çağirdi. Danismanlar, vezirler, cellatlar, savaşılar hükümdarlarının sabrina, buna dayanmasına sasiyorlardi. Hatta içlerinden birkaçi mirıldanmaya basladi. Muhsin Çelebi sözünü bitirince izin filan istemedi, kalkti. Kapiya dogru yürüdü. Sah Ismail tas kesilmisti. Çaldiran'da kirilacak olan gururu, bugün bu tek Türk'ün ates bakislari altında erimisti. Muhsin Çelebi disari çıkarken, kendi gibi saskinlikten donan nedimelerine:

- Sunun kaftanini veriniz! dedi.

Savaşılardan biri kostu. Tahtin önünde serili kaftani topladi. Türk elçisine yetisti:

- Buyurun, kaftaninizi unuttunuz.

Muhsin Çelebi durdu. Güldü. Çıktigi kapiya dogru dönerek sahin isitecegi yüksek bir sesle:

- Hayir, unutmuyorum. Onu size birakiyorum. Sarayinizda büyük bir padisah elçisini oturtacak seccadeniz, silteniz yok... Hem bir Türk, yere serdigi seyi bir daha arkasina koymaz... Bunu bilmiyor musunuz? dedi.

Geçtigi yollardan gece gündüz dört nala döndü. Üsküdar'a girdigi zaman, Muhsin Çelebi'nin cebinde tek bir akçe kalmamisti. Süslü hizmetkârlarina dedi ki:

- Evlatlarım! Bindiginiz atlari, hasalari, takimlari, üstünüzdeki giysileri, belinizdeki degerli taslarla süslü hançerlerinizi size bagisliyorum. Bana hakkinizi helal ediyor musunuz?

- Ediyoruz... Ediyoruz...

- Anamizin ak sütü gibi.

Karsiligini alinca onlari basindan savdi. Derin bir soluk aldı. Evine ugramadan, deniz kıyısına kostu. Bir kayiga atladi. Sadrazamin konagina gitti. Mektubu saha verdigini, hiçbir hakarete ugramadigini, sahin iznini bile almaksizin habersizce kalkip Istanbul'a döndüğünü söyledi. Zaten sadrazam, onun görevini hakkiyla yerine getirecegine son derece güveniyordu. Yollar, derebeyleri; asiretlerle ilgili bazi seyler sordu. Çelebi kalkip çekilecegi zaman:

- Ben satın almak istiyorum oglum, kaftanin burada mi? dedi.

- Hayir, getirmedim.

- Acemistan'da mi sattin?

- Hayir, satmadim.

- Çaldirdin mi?

- Hayir.

- Ya ne yaptin?

Sadrazam üsteledi, tekrar tekrar sordu. Kaftanın ne olduğunu bir türlü anlayamadi. Muhsin Çelebi yaptığıyla övünecek kadar küçük ruhlu degildi. O aksam Üsküdar'a döndü. Ertesi gün yedi bin altini geri almak için kendisini bulan sirmakes Toroglu'na da, kaftani ne yaptigini söylemedi. Merakli Istanbul'da hiç kimse, ünlü "Pembe Incili Kaftan"ın "Nasil, nerede, niçin" bırakıldigini öğrenemedi. Tebriz Sarayı'ndaki serüven, tarihin karanlığına karisti, sir oldu. Ama eski zengin Muhsin Çelebi; bu kaftan için girdiği borçları verip, çiftliğini, mandirasini, iratlarını rehinden kurtaramadi. Elçilikten yadigâr kalan atıyla değerli taslarla süslü takımını satip, Kuzguncuk'ta minimini bir bahçe aldı. Onu ekip biçti. Çolugunun çocuğunun ekmegini çıkardi. Ölünceye kadar Üsküdar Pazarı'nda sebze sattı. Pek yoksul, pek aci, pek yoksun bir hayat geçirdi. Ama yine de ne kimseye boyun egdi, ne de bütün servetini bir anda yere atmakla gösterdiği fedakârlık üzerine gevezelikler yaparak, bosu bosuna övündü.